

Undersøgelse af de kommunale folkeoplysningspolitikker

Steffen Hartje

Fritid & Samfund

Titel

Undersøgelse af de kommunale folkeoplysningspolitikker
Hovedrapport omfattende delundersøgelserne 1, 2, 3 & 4

Forfatter

Steffen Hartje

Rekvirent

Kulturministeriet

Layout, opsætning og korrektur

Fritid & Samfund

Tryk

Fjerritslev Tryk, Fjerritslev

Udgave

1. udgave, januar 2015

ISBN

978-87-90589-08-0 (paperback)

978-87-90589-09-7 (PDF)

Udgiver

Fritid & Samfunds Forlag

Skt. Nicolaus Gade 2, 8000 Aarhus C

Tlf.: +45 61 51 85 50

fritid@fritid-samfund.dk

www.fritid-samfund.dk

Det er tilladt at citere fra denne rapport med tydelig kildehenvisning.

Forord

I perioden 2013-2014 har Fritid & Samfund gennemført en undersøgelse, der skal give et overblik over, hvordan kommunerne har indfriet kravet om, at de skal lave en folkeoplysningspolitik. Undersøgelsen er lavet af Steffen Hartje med assistance fra Lene Holm på foranledning af Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF), Dansk Folkeoplysnings Samråd (DFS), DGI, Danmarks Idrætsforbund (DIF), Dansk Firmaidrætsforbund (DFIF) samt de landsdækkende oplysningsforbund AOF, FOF, LOF, Fora (tidligere Netværk for Oplysning – NETOP) og DOF. Der er ydet støtte til undersøgelsen fra Kulturministeriet.

Undersøgelsen består af fire dele, der kan læses hver for sig: En undersøgelse af § 35, stk. 2-udvalgets (folkeoplysningsudvalget og tilsvarende udvalg) sammensætning og kompetencer, en spørgeskemaundersøgelse af hvordan medlemmerne af folkeoplysningsudvalgene bedømmer de kommunale folkeoplysningspolitikker, en kvalitativ interviewundersøgelse med repræsentanter fra 10 kommuner samt en analyse af det faktiske indhold i politikkerne.

Efter den seneste revision af folkeoplysningsloven, der trådte i kraft den 1. august 2011, blev det et krav, at kommunerne skal formulere en folkeoplysningspolitik og nedsætte et eller flere udvalg (§ 35, stk. 2-udvalg), der kan sikre brugerindflydelse på administrationen af loven.

Formålet med folkeoplysningspolitikken er, at det skal være en lokal politik, der formuleres ud fra de faktiske kommunale forhold og som skal bidrage til at sikre dynamik og fremdrift på folkeoplysningsområdet og give foreninger og borgere indflydelse og indsigt i, hvilke rammer der gælder for den folkeoplysende virksomhed i den pågældende kommune.

Det er af samme grund op til den enkelte kommune selv at indholdsudfylde folkeoplysningspolitikken, bortset fra at der er en række temaer, der skal beskrives i den. Det gælder følgende:

- Målsætning for borgernes deltagelse i den folkeoplysende voksenundervisning og det frivillige folkeoplysende foreningsarbejde.
- Rammer for den folkeoplysende voksenundervisning og det frivillige folkeoplysende foreningsarbejde, herunder de fysiske rammer.
- Samspil og sammenhæng mellem den støtteberettigede folkeoplysningsvirksomhed og selvorganiserede grupper og aktiviteter, herunder for så vidt angår de økonomiske rammer for det folkeoplysende udviklingsarbejde.
- Samspil mellem den folkeoplysende virksomhed og øvrige politikområder, herunder muligheder for indgåelse af partnerskaber om løsning af konkrete opgaver.

- Afgrænsning af aktiviteter inden for den folkeoplysende virksomhed i forhold til andre tilgrænsende aktiviteter.
- Omfanget og karakteren af brugerinddragelsen af den folkeoplysende virksomhed i kommunen.

En beskrivelse af, hvordan den enkelte kommune vil indholdsudfylde disse centrale temaer, har til formål at bidrage til at gøre folkeoplysningspolitikken til et redskab for udvikling af området, der vil kunne bidrage til at fremme samarbejdet både mellem de mange aktører på området og med aktører uden for.

Undersøgelsen er finansieret af Kulturministeriet og udviklet i samarbejde med repræsentanter fra landsorganisationerne på området samt Kommunernes Landsforening (KL).

Der skal lyde en stor tak til alle, der har bidraget til gennemførelsen af projektet: Medlemmer af § 35, stk. 2-udvalgene, forvaltningsmedarbejdere på området samt undersøgelsens styringsgruppe: Søren Riiskjær, DGI, Bente Ryberg, DUF, Søren Gøtzsche, DIF, Thomas Le Dous, DUF, Bernhard Trier Frederiksen, Fora, Per Paludan Hansen, LOF, Trine Bendix Knudsen, DFS, Henrik Christensen, DOF, Otto Juhl Nielsen, FOF, Torben Laursen, Dansk Firmaidrætsforbund.

En særlig tak skal gives til Lene Holm, Fritid & Samfund, der har været en stor hjælp i hele projektet og er medforfatter til undersøgelsens første del, Torben Loft, Fritid & Samfund, for hans hjælp med båndudskrivning samt til Henriette Sønderkov Bjerrum, VIFO, for hendes hjælp i forbindelse med gennemførelsen af fokus-gruppeinterviewene.

Steffen Hartje

Aarhus, januar 2015

Indhold

Del 1

§ 35, stk. 2-udvalgets organisering, kompetencer og medlemsfordeling 17

Del 2

Spørgeskemaundersøgelsen 24

Hvem har besvaret spørgeskemaundersøgelsen? 26

Processen med at lave folkeoplysningspolitikken bedømmes meget positivt 28

Indholdet i folkeoplysningspolitikkerne 29

Hvor godt er områderne beskrevet i folkeoplysningspolitikkerne? 30

Bedømmelse af den måde § 35, stk. 2-udvalget er organiseret på 31

Bedømmelse af den måde § 35, stk. 2-udvalget er sammensat på 32

Kompetencer til § 35, stk. 2-udvalget 33

De selvorganiserede og uorganiserede grupper 34

Partnerskabers betydning for en fornyelse af folkeoplysningspolitikken 35

Samarbejdet fungerer godt 36

Hvor vigtig er folkeoplysningspolitikken? 37

Tilfredshed med at sidde i § 35,stk. 2-udvalget 38

Positiv holdning til fremtiden 39

Oversigt over besvarelser fra de enkelte hovedområder

Den folkeoplysende voksenundervisning

Processen 41

Indholdet 41

Beskrivelse af området i folkeoplysningspolitikken 42

Organisering af § 35, stk. 2-udvalgene 42

Sammensætningen af § 35, stk. 2- udvalgene 42

Kompetencer til § 35, stk. 2-udvalgene 43

De selvorganiserede 43

Partnerskaber 43

Samarbejdet 44

Vigtigheden af folkeoplysningspolitikken 44

Tilfredshed med at være i § 35, stk. 2-udvalgene 44

Troen på fremtiden 45

Idrætsforeningerne

- Processen 47
- Indholdet 47
- Beskrivelse af området i folkeoplysningspolitikken 47
- Organisering af § 35, stk. 2-udvalgene 48
- Sammensætningen af § 35, stk. 2-udvalgene 48
- Kompetencer til § 35, stk. 2-udvalgene 48
- De selvorganiserede 49
- Partnerskaber 49
- Samarbejdet 50
- Vigtigheden af folkeoplysningspolitikken 50
- Tilfredshed med at være i § 35, stk. 2-udvalgene 50
- Troen på fremtiden 51

De idebestemte børne- og ungdomsforeninger

- Processen 53
- Indholdet 53
- Beskrivelse af området i folkeoplysningspolitikken 53
- Organisering af § 35, stk. 2-udvalgene 54
- Sammensætningen af § 35, stk. 2-udvalgene 54
- Kompetencer til § 35, stk. 2-udvalgene 55
- De selvorganiserede 55
- Partnerskaber 55
- Samarbejdet 56
- Vigtigheden af folkeoplysningspolitikken 56
- Tilfredshed med at være i § 35, stk. 2-udvalgene 56
- Troen på fremtiden 57

De kulturelle foreninger

- Processen 59
- Indholdet 59
- Beskrivelse af området i folkeoplysningspolitikken 59
- Organisering af § 35, stk. 2-udvalgene 60
- Sammensætningen af § 35, stk. 2-udvalgene 60
- Kompetencer til § 35, stk. 2-udvalgene 60
- De selvorganiserede 61
- Partnerskaber 61

Samarbejdet	61
Vigtigheden af folkeoplysningspolitikken	62
Tilfredshed med at være i § 35, stk. 2-udvalgene	62
Troen på fremtiden	63

Handicapområdet

Processen	65
Indholdet	65
Beskrivelse af området i folkeoplysningspolitikken	65
Organisering af § 35, stk. 2-udvalgene	66
Sammensætningen af § 35, stk. 2-udvalgene	66
Kompetencer til § 35, stk. 2-udvalgene	67
De selvorganiserede	67
Partnerskaber	67
Samarbejdet	68
Vigtigheden af folkeoplysningspolitikken	68
Tilfredshed med at være i § 35, stk. 2-udvalgene	68
Troen på fremtiden	69

Byrådet/kommunalbestyrelsen

Processen	71
Indholdet	71
Sammensætningen af § 35, stk. 2-udvalgene	71
Kompetencer til § 35, stk. 2-udvalgene	72
De selvorganiserede	72
Partnerskaber	72
Samarbejdet	73
Vigtigheden af folkeoplysningspolitikken	73

Opsummering af forskellene på svarene fra de forskellige områder 74

Konklusion på spørgeskemaundersøgelsen 77

Del 3

Interviewundersøgelse med medlemmer af § 35, stk. 2-udvalgene om deres syn på folkeoplysningspolitikkerne 83

Metode 84

Gennemgang af de enkelte områder i undersøgelsen

Bedømmelse af processen med at lave folkeoplysningspolitikkerne 86

For megen selvbestemmelse? 87

Manglende diskussion i byrådet 88

Bedømmelse af indholdet 89

Nye indsatsområder 90

Generel tilfredshed med indholdet 91

Folkeoplysningspolitikernes anvendelighed 92

Tordenskjolds soldater 93

Samvirker 94

Strategi- og handleplaner 95

Godt samarbejde i § 35, stk. 2-udvalget 96

Plejer ikke egne interesser 96

Kritik af at idrætsområdet fylder meget på møderne 97

God mødeledelse 98

Konsensusøgende 98

Kommunalpolitikernes interesse i at sidde i et § 35, stk. 2-udvalg 99

Samarbejde med forvaltningen 100

§ 35, stk. 2-udvalgets sammensætning 101

Fælles udvalg? 101

Medlemsfordelingen 103

De selvorganiserede 103

§ 35, stk. 2-udvalgets kompetencer 104

Konklusion på interviewundersøgelsen 107

Del 4

Undersøgelsen af indhold i de kommunale folkeoplysningspolitikker 112

Metoden 114

Generelt om indholdet 115

Centrale temaer i folkeoplysningspolitikkerne 117

Frivillighed 117

Demokrati 119

Partnerskab 120

Andre former for samarbejde 124

Sundhed 127

Ældre 128

Handicappede 129

Natur og grøn profil 130

Social kapital 130

Inklusion af udsatte grupper 131

Synlighed 132

De fysiske rammer 133

1. Faciliteter 133

2. Lokaler og anlæg 136

3. Tilgængelighed 137

Udvikling af aktiviteterne 137

Uddannelse og kurser 138

Andre målsætninger 138

Målsætninger for hovedaktørerne på området 139

Målsætninger for de kulturelle foreninger 140

Målsætninger for de idebestemte børne- og ungdomsforeninger 141

Målsætninger for idrætten 142

Målsætninger for aftenskolerne 144

Konklusion 146

Hovedkonklusion på samtlige undersøgelser af folkeoplysningspolitikkerne 150

Undersøgelsens målgruppe 159

Litteratur 162

Bilag 164

Del 1

§ 35, stk. 2-udvalgets organisering, kompetencer og medlemsfordeling

§ 35, stk. 2-udvalgets organisering, kompetencer og medlemsfordeling

I denne første del af undersøgelsen har vi gennem de kommunale hjemmesider og andre informationer undersøgt, hvordan kommunerne har indløst kravet om, at der skal nedsættes et eller flere § 35, stk. 2-udvalg, der sikrer brugerindflydelse på administrationen af loven. Før lovændringen havde 2/3 af kommunerne nedsat et folkeoplysningsudvalg, der havde fået tildelt en række kompetencer i henhold til loven: Træffe afgørelser vedr. afgrænsning af loven, afgøre hvad der er tilskudsberettiget virksomhed, godkendelse af virksomhed for en afgrænset deltagerkreds, påse at tilskud ydet efter loven er anvendt i overensstemmelse hermed, anvise lokaler og fordele tilskud efter lovens og kommunalbestyrelsens retningslinjer, støtte private bestræbelser på at tilrettelægge og gennemføre folkeoplysende virksomhed m.m.

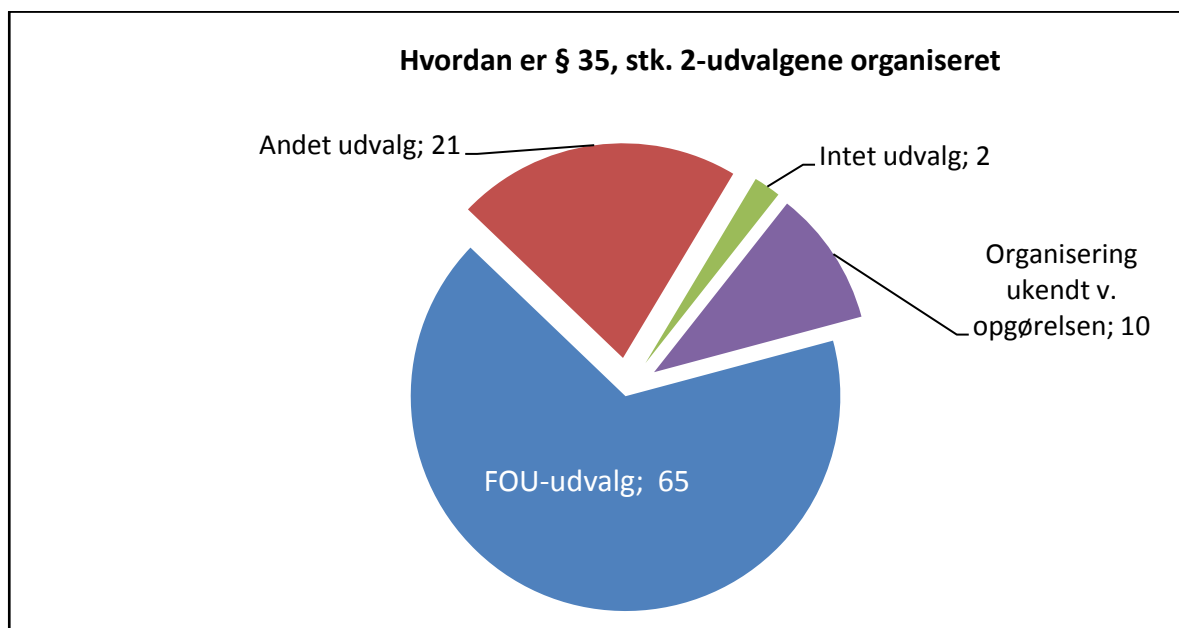
Den sidste tredjedel af kommunerne havde enten valgt ikke at have et udvalg med brugerrepræsentation eller havde valgt at organisere brugerindflydelsen på en anden måde end gennem et folkeoplysningsudvalg. Hvis en kommune havde valgt ikke at have et folkeoplysningsudvalg, var det ikke muligt at tildele det eller de nye udvalg en formel kompetence i forhold til administrationen af loven.

Efter lovændringen er det nu igen et krav, at kommunerne skal have et eller flere § 35, stk. 2-udvalg, der skal sikre brugerindflydelse på administrationen af loven, men den enkelte kommune har mulighed for selv at bestemme, hvordan det vælges, valgperioden, hvem der er valgbar, hvad det skal hedde, hvor stort det skal være samt hvordan det skal sammensættes – bortset fra at der skal være brugerrepræsentation fra de tilskudsberettigede foreninger.

Kommunalbestyrelsen er forpligtiget til at inddrage udvalget i alle sammenhænge af generel betydning for den folkeoplysende virksomhed, i kommunens budget for området samt i forhold til kommunens regler for tilskud til folkeoplysning.

Hvordan ser de kommunale § 35, stk. 2-udvalg ud?

I januar 2013 var de kommunale § 35, stk. 2-udvalg organiseret på følgende måde:

65 af landets kommuner svarende til 66,2 % har valgt at lade § 35, stk. 2-udvalget være et folkeoplysningsudvalg. Det er således stadig den mest udbredte organiseringsform af brugerindflydelsen. 10 af de 21 kommuner, der har valgt at lave en anden konstruktion end et folkeoplysningsudvalg, har nedsat mere end et udvalg. Det gælder for eksempel Greve Kommune, der har nedsat et Fritidsråd og et Idrætsråd som § 35, stk. 2-udvalg, Lemvig Kommune, der har nedsat 5 fællesråd for Idræt, Børn og Unge, Voksenundervisning, Haller samt Kultur. Ringkøbing-Skjern Kommune, der har nedsat et foreningsssamvirke og aftenskolesamvirke samt Struer Kommune, der har nedsat Idrætssamrådet, Samrådet for ikke idrætslige foreninger samt Aftenskolesamrådet. I forbindelse med Fritid & Samfunds undersøgelse i januar 2013 af § 35, stk. 2-udvalgets organisering, kompetencer og medlemsfordeling var der en række kommuner, 10, der ikke havde påbegyndt processen med nedsættelse af et § 35, stk. 2-udvalg og udformning af en folkeoplysningspolitik. De indgår således ikke i ovenstående diagram.

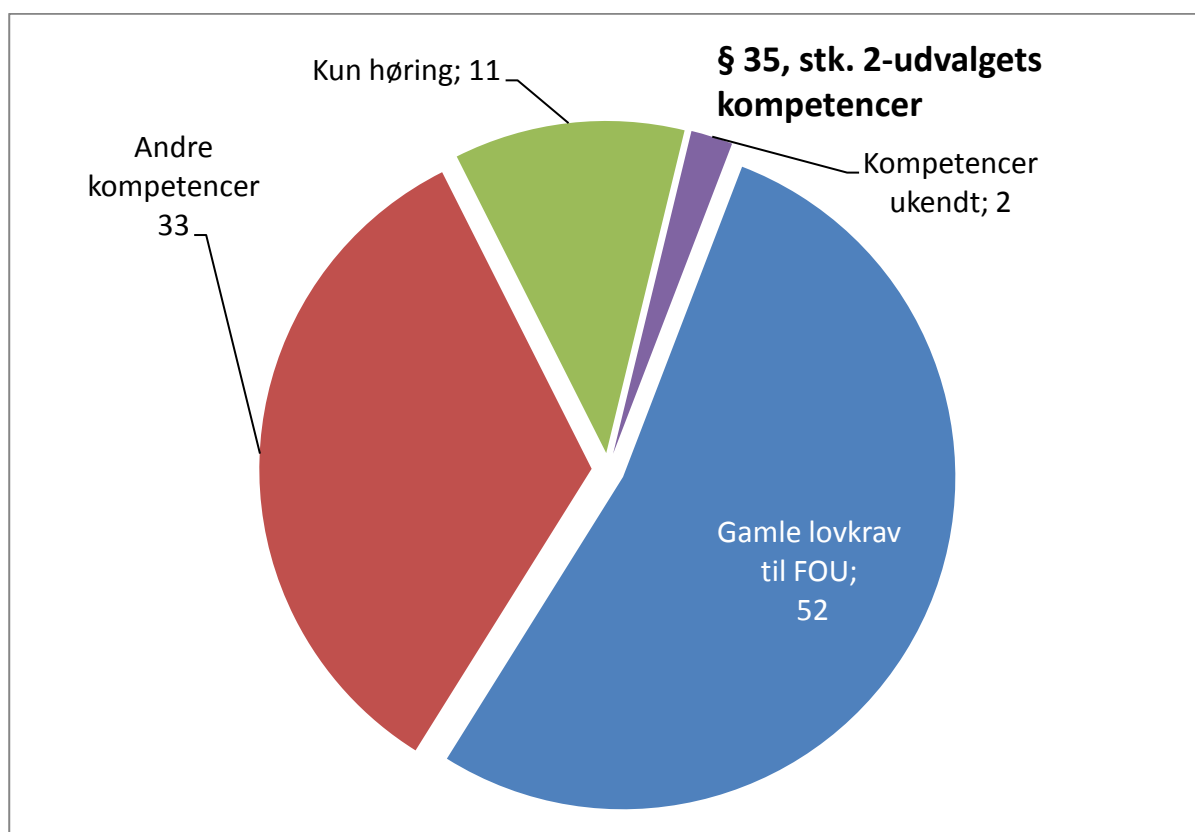
Eksempler på navne til § 35, stk. 2-udvalgene

De kommuner, der ikke har valgt at kalde § 35, stk. 2-udvalget for et folkeoplysningsudvalg, har bl.a. kaldt det: Fritidsnævn, Fritidsråd, Fritidsudvalg, Brugerudvalg, Samarbejdsudvalg, Folkeoplysningssamråd, Fritidsforum, Fritidsudvalget, Fritids- og aktivitetsudvalg, Forenings- og fritidsråd, Foreningsråd, Dialogforum etc.

Det er interessant at notere, at mange af disse navne indikerer en tilbagevenden til en forståelse af området som et „fritidsområde“, som det også hed i den gamle fritidslov fra 1969 til 1991. En del af foreningsområdet (f.eks. idrætsforeningerne) har aldrig affundet sig med, at det, de laver, er folkeoplysning. Er det folkeoplysende at spille fodbold? I modsætning til aftenskoler, folkeuniversitetet og daghøjskoler der føler sig som en del af en folkeoplysende tradition.

Hvilke kompetencer har § 35, stk. 2-udvalgene fået tildelt?

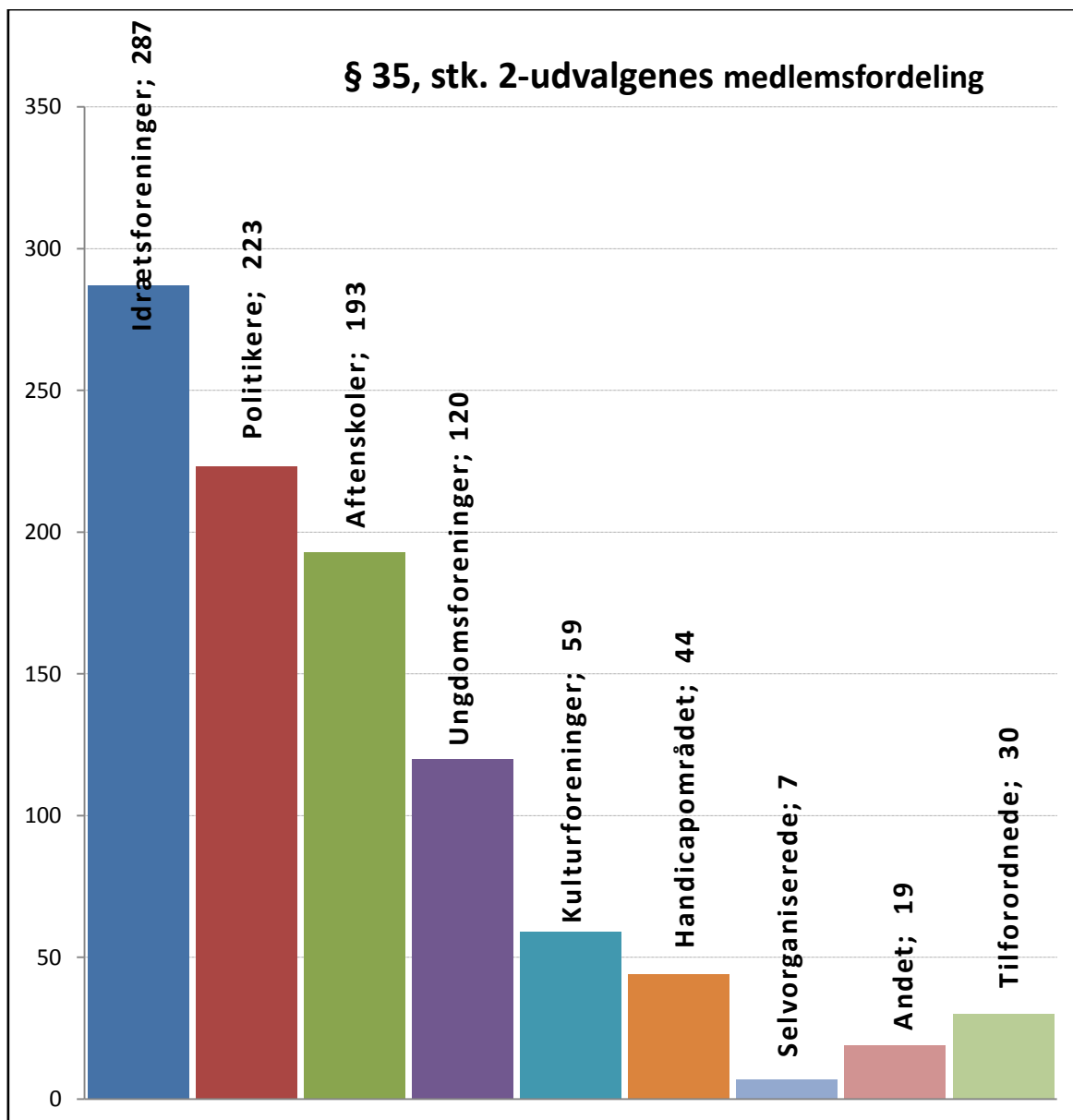
Der er meget stor forskel på, hvilke kompetencer § 35, stk. 2-udvalgene har fået tildelt. Det spænder fra at have kompetencer svarende til de kompetencer, folkeoplysningsudvalgene havde før lovrevisionen, til at de nye udvalg kun har høringskompetencer. I forhold til at det er folkeoplysningslovens intention, at der skal være tale om en reel brugerindflydelse, er det spørgsmålet, om tildelingen af kun en høringskompetence til § 35, stk. 2-udvalget opfylder dette sigte.

Figuren viser, at halvdelen (52 kommuner svarende til 53 % af samtlige kommuner) har tildelt det nye § 35, stk. 2-udvalg kompetencer svarende til de kompetencer, som folkeoplysningsudvalget havde før lovrevisionen. 33 kommuner har givet udvalget færre kompetencer, og 11 kommuner har gjort det til et høringsudvalg.

Medlemsfordelingen

Det har været interessant at analysere medlemsfordelingen af udvalgene, fordi kommunerne har meget frie hænder til at lave en sammensætning ud fra kommunale behov – bortset fra at det skal være medlemmer af de foreninger, der driver folkeoplysende virksomhed. Undersøgelsen bygger på medlemsfordelingen i 82 af de 98 kommuner.

Det mest overraskende ved opgørelsen er, at antallet af kommunalpolitikere, der sidder i udvalgene, er så stort. 223 politikere er medlemmer af et § 35, stk. 2-udvalg. Der har i foreningslivet været en frygt for, at den politiske interesse for udvalget var for nedadgående. Det er der imidlertid ikke noget, der tyder på, og med det store fokus, der for øjeblikket er på at lave partnerskaber og andre samarbejdsrelationer

mellem de kommunale forvaltninger og foreningsliv, aftenskoler m.v., er det sandsynligt, at den politiske bevågenhed for udvalgsarbejdet vil være for opadgående også på længere sigt.

De selvorganiserede er kun meget få steder kommet ind i udvalget/udvalgene. Det skyldes formodentligt, at det kan være meget svært at finde ud af, hvem der kan repræsentere denne gruppe. Desuden er det et spørgsmål om, hvorvidt de selvorganiserede og uorganiserede overhovedet er interesseret i at indgå i arbejdet. De er måske netop selvorganiserede/uorganiserede, fordi de ikke ønsker at være underlagt en formel ramme.

Meget få kommuner har benyttet sig af muligheden for at få grupper uden for folkeoplysningsområdet repræsenteret i udvalget. Der er meget få repræsentanter fra de områder, der grænser op til folkeoplysningsområdet, der har fået plads i udvalget (eksempelvis repræsentanter fra det sociale område, sundhedsområdet, ældreområdet m.v.).

Del 2

Spørgeskemaundersøgelsen

Spørgeskemaundersøgelsen

Det primære formål med spørgeskemaundersøgelsen, der er gennemført i 2013, har været at få det første overblik over, hvordan de enkelte medlemmer af § 35, stk. 2-udvalgene bedømmer processen med at lave folkeoplysningspolitikken samt resultatet heraf.

På grund af at mange kommuner forholdsvis sent fik færdiggjort en folkeoplysningspolitik, gav det ikke mening at lave en undersøgelse af, hvordan politikkerne fungerede. I stedet har vi satset på at få besvaret nogle forholdsvis få overordnede spørgsmål, der kan give de første pejlemærker i retning af, hvordan det lovmæssige krav om, at der skal laves en kommunal folkeoplysningspolitik, er blevet modtaget.

Spørgeskemaet er i januar 2013 blevet mailet direkte til medlemmerne af § 35, stk. 2-udvalgene for at undgå at belaste de kommunale forvaltninger mere end højst nødvendigt. I de kommuner, hvor der er nedsat mange § 35, stk. 2-udvalg og som derved også har et meget højt antal medlemmer, er undersøgelsen kun sendt til én person i hvert af disse udvalg for at undgå en skævvridning i forhold til det samlede antal besvarelser. Der er i alt udsendt 940 spørgeskemaer, heraf har 675 besvaret skemaet helt eller delvist svarende til en besvarelsesprocent på 71,8 %, hvad der må siges at være meget tilfredsstillende i denne slags undersøgelser.

I første del af undersøgelsen gennemgås samtlige besvarelser på spørgsmål om processen med at lave folkeoplysningspolitikken, selve indholdet i den, bedømmelse af organiseringen af § 35, stk. 2-udvalgene og dets kompetencer, holdningen til de selvorganiserede og uorganiserede grupper, partnerskaber, samarbejdet mellem de forskellige aktører på folkeoplysningsområdet samt hvilke forventninger der er til fremtiden.

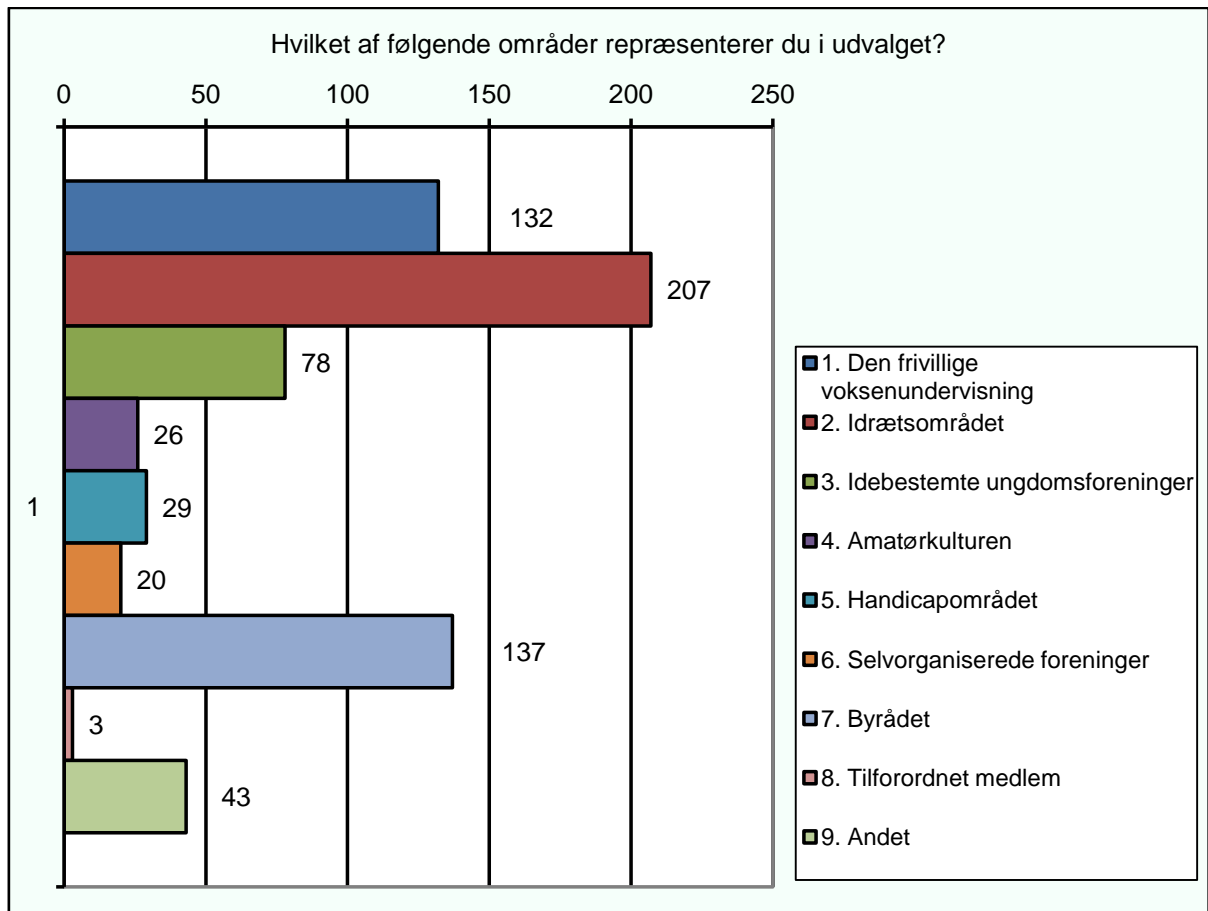
I anden del beskrives, hvordan de enkelte hovedområder (den folkeoplysende voksenundervisning, idrætsforeninger, de idébestemte børne- og ungdomsforeninger, de kulturelle foreninger, handicapforeningerne) samt kommunalpolitikkerne har svaret på samme spørgsmål.

Set i forhold til at folkeoplysningspolitikkerne i mange kommuner ikke har fungeret særligt længe, skal besvarelserne naturligvis tages med et vist forbehold. På den anden side er mange besvarelser så entydige, at de helt klart afspejler nogle vigtige tendenser.

Hvem har besvaret spørgeskemaundersøgelsen?

Den største del af de 675 besvarelser kommer fra idrætsforeningsområdet og aftenskoleområdet. Tilsammen udgør disse to områder halvdelen af samtlige besvarelser. Set i forhold til undersøgelsen af § 35, stk. 2-udvalgenes sammensætning svarer andelen af besvarelser fra voksenundervisningen, de idébestemte børne- og ungdomsforeninger (DUF-området) og handicapforeningerne til andelen af medlemmer (20 % for voksenundervisningen, 12 % for DUF og 4 % fra handicapforeninger). Det samme er stort set tilfældet for idrætten, 31 % af besvarelserne udgør 29 % af medlemmerne, og for gruppen af kommunalpolitikere udgør 20 % af besvarelserne og 23 % af medlemmerne. Forholdsmæssigt er den største forskel i forhold til gruppen de kulturelle foreninger, der udgør 4 % af besvarelserne og 6 % af medlemmerne, men generelt kan det konstateres, at respondenternes fordeling på hovedområder ligger meget tæt på den fordeling, der er i § 35, stk. 2-udvalgene i henhold til den tidligere beskrevet undersøgelse (se side 21).

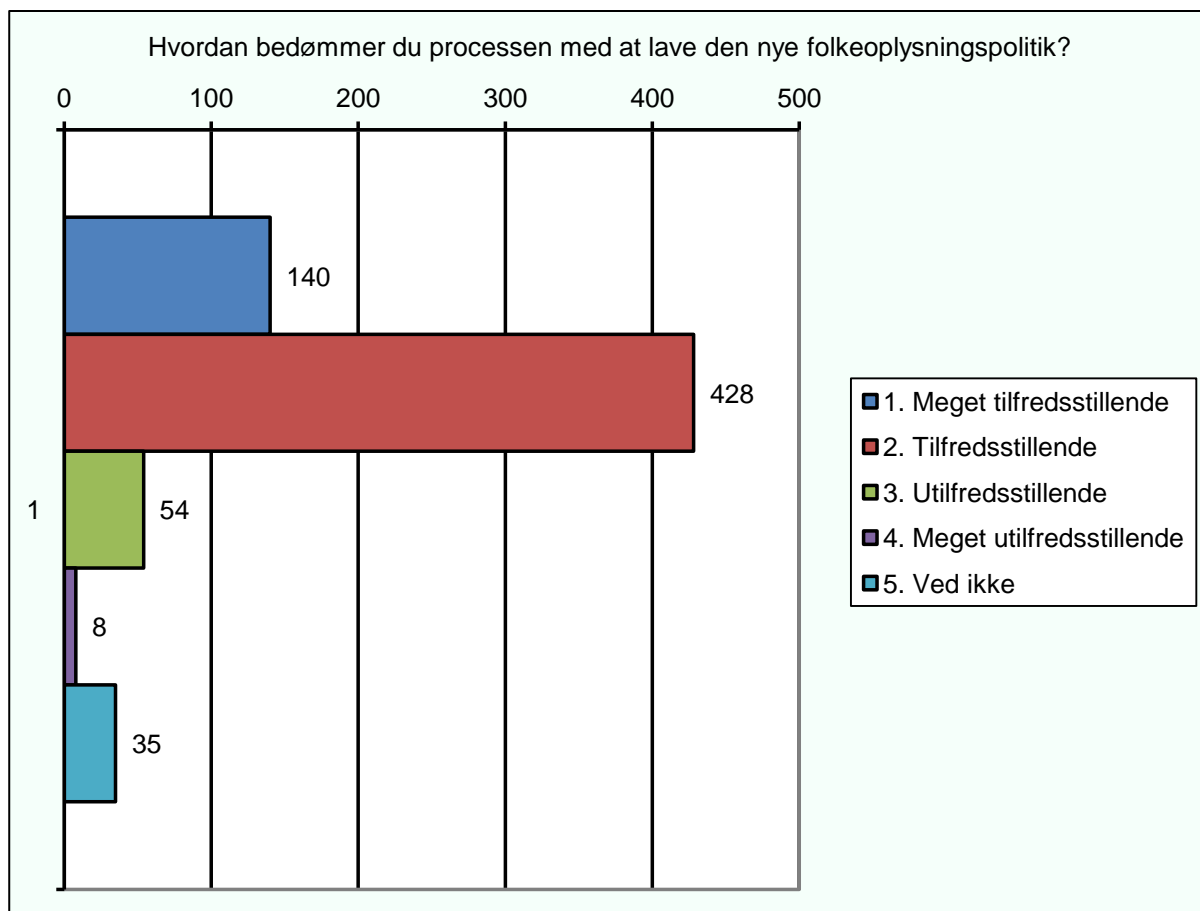
Hvilket af følgende områder repræsenterer du i udvalget?	Antal	Procent
1. Den frivillige voksenundervisning	132	19,56 %
2. Idrætsområdet	207	30,67 %
3. Idebestemte ungdomsforeninger	78	11,56 %
4. Amatørkulturen	26	3,85 %
5. Handicapområdet	29	4,30 %
6. Selvorganiserede foreninger	20	2,96 %
7. Byrådet	137	20,30 %
8. Tilforordnet medlem	3	0,44 %
9. Andet	43	6,37 %
Total	675	100,00 %

Processen med at lave folkeoplysningspolitikken bedømmes meget positivt

Arbejdet med at lave de nye folkeoplysningspolitikker bedømmes meget positivt. Et meget stort flertal, 85 % af alle besvarelser, bedømmer processen som værende enten *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*. Hver femte (21 %) finder den *Meget tilfredsstillende*. Årsagen skyldes formodentlig, at der i mange kommuner er foregået et vellykket arbejde med at inddrage et bredt udsnit af foreningslivet i arbejdet med at lave de nye politikker, og der har været god mulighed for at få indflydelse på det færdige resultat.

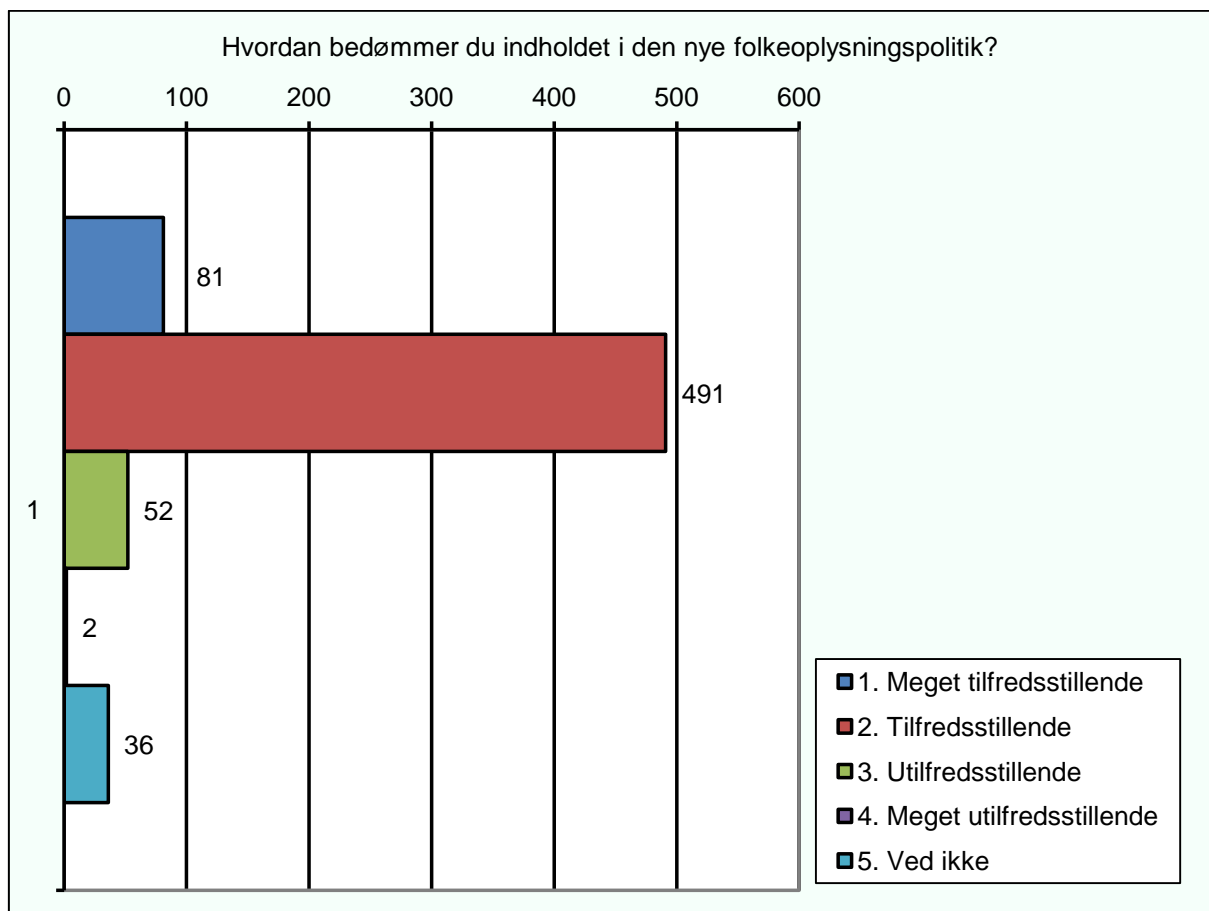
Hvordan bedømmer du processen med at lave den nye folkeoplysningspolitik?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	140	21,05 %
2. Tilfredsstillende	428	64,36 %
3. Utilfredsstillende	54	8,12 %
4. Meget utilfredsstillende	8	1,20 %
5. Ved ikke	35	5,26 %

Indholdet i folkeoplysningspolitikkerne

På samme måde som processen med at lave folkeoplysningspolitikkerne bliver bedømt positivt, er der også en positiv holdning til selve indholdet i de nye politikker. 86 % af respondenterne giver udtryk for, at indholdet er *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*. Kun 8 % er utilfredse med indholdet. Der er således en bred opbakning til de kommunale folkeoplysningspolitikker.

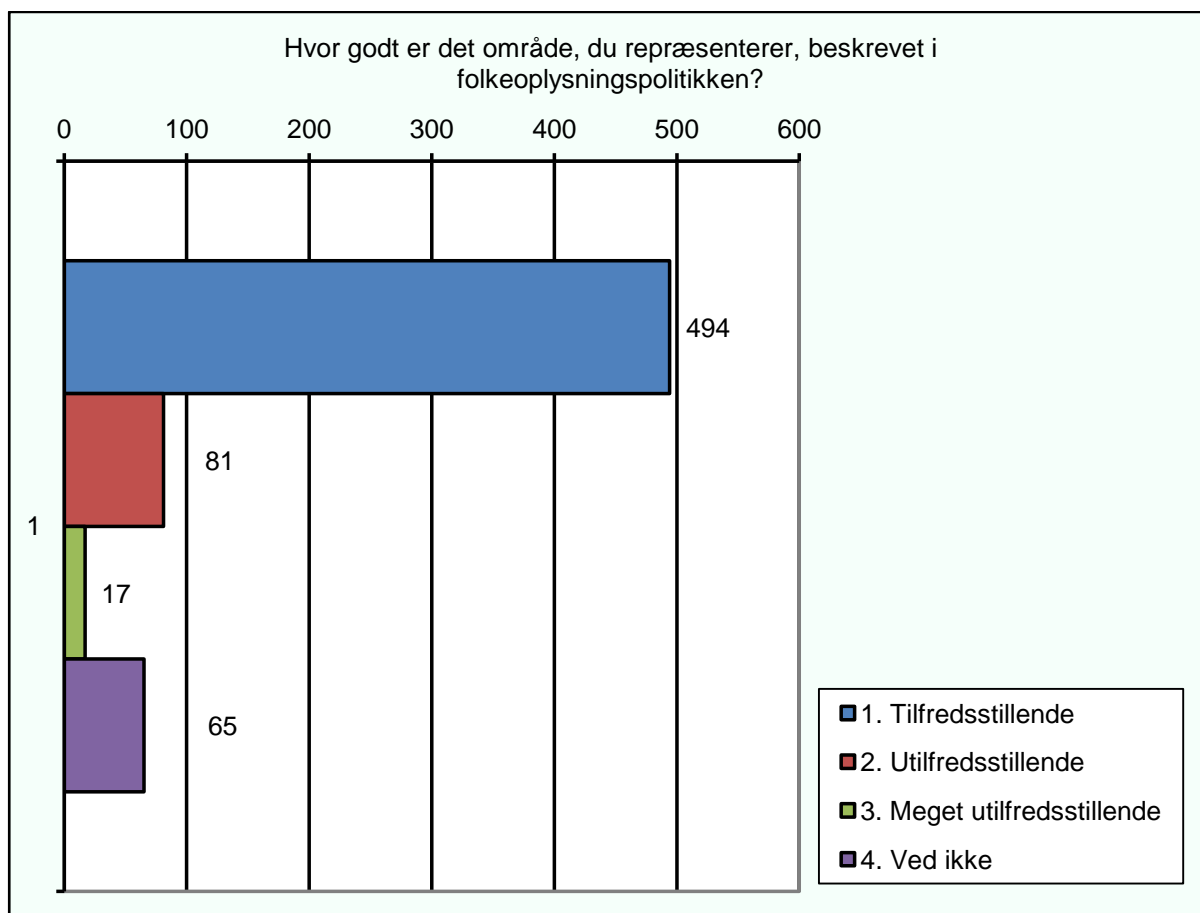
Hvordan bedømmer du indholdet i den nye folkeoplysningspolitik?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	81	12,24 %
2. Tilfredsstillende	491	74,17 %
3. Utilfredsstillende	52	7,85 %
4. Meget utilfredsstillende	2	0,30 %
5. Ved ikke	36	5,44 %
Total	662	100,00 %

Hvor godt er områderne beskrevet i folkeoplysningspolitikkerne?

3/4 (75 %) af respondenterne er tilfredse med den måde, deres område er beskrevet i folkeoplysningspolitikkerne. 15 % finder det enten *Utilfredsstillende* eller *Meget utilfredsstillende*. Den største tilfredshed er hos idrætsforeningerne. Den største utilfredshed er i gruppen af respondenter fra de kulturelle foreninger (se side 59) og fra handicapområdet (se side 65). På samme måde som de tidligere fritidspolitikker er stærkt præget af idrætsområdet, er der også i folkeoplysningspolitikkerne en dominans af idrætsemner. En række kommuner, 28, har desuden stadigvæk en selvstændig idrætspolitik ved siden af folkeoplysningspolitikken, jf. bilag 3, side 167.

Hvor godt er det område, du repræsenterer, beskrevet i folkeoplysningspolitikken?	Antal	Procent
1. Tilfredsstillende	494	75,19 %
2. Utilfredsstillende	81	12,33 %
3. Meget utilfredsstillende	17	2,59 %
4. Ved ikke	65	9,89 %
Total	657	100,00 %

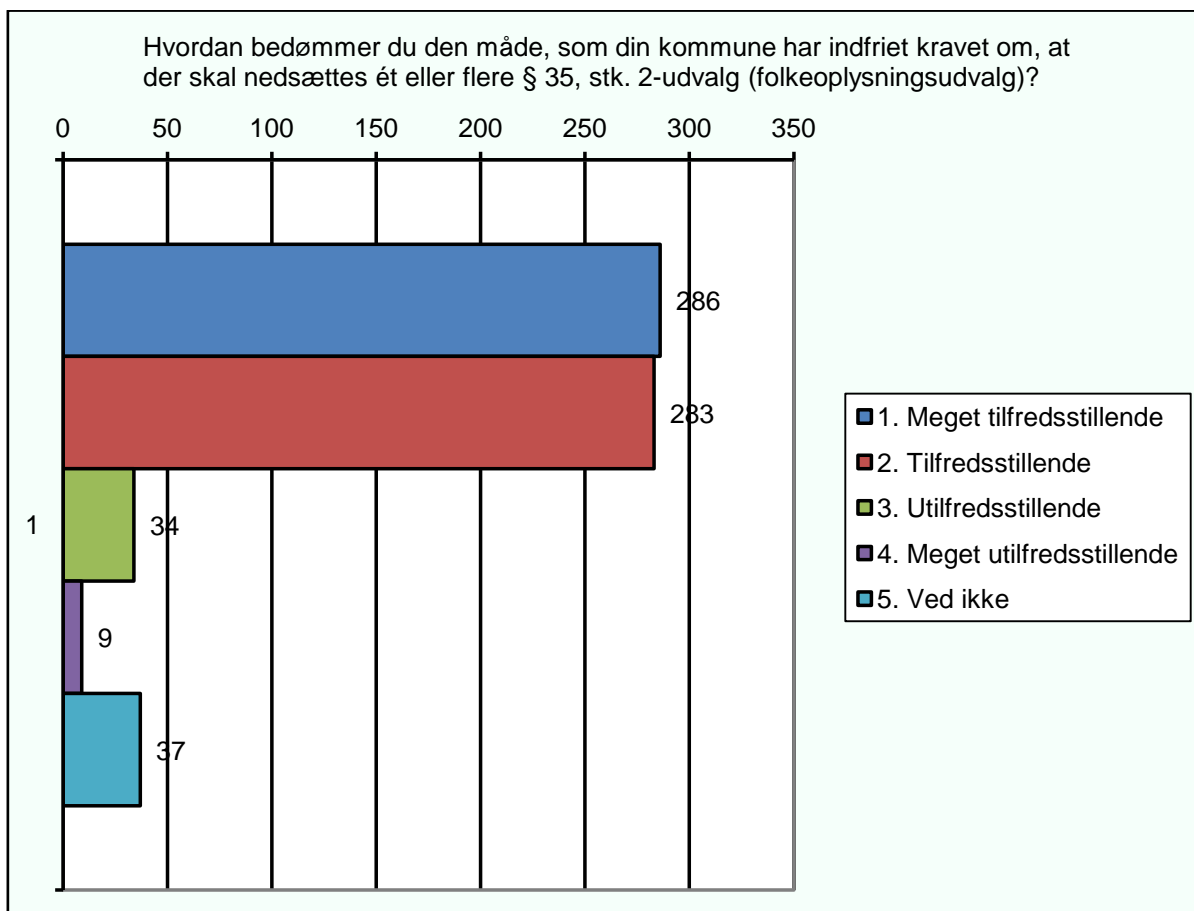
Bedømmelse af den måde § 35, stk. 2-udvalget er organiseret på

Der er blandt respondenterne også tilfredshed med den måde, som kommunerne har indfriet lovens krav om, at der skal nedsættes et eller flere § 35, stk. 2-udvalg.

44 % finder den måde, som deres kommune har løst opgaven på, som værende *Meget tilfredsstillende*. 88 % finder organiseringen *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*.

Kun 6,5 % finder konstruktionen *Utilfredsstillende* eller *Meget utilfredsstillende*. En af årsagerne til denne tilfredshed kan være, at mange kommuner har valgt at fortsætte med at have et folkeoplysningsudvalg.

Hvordan bedømmer du den måde, som din kommune har indfriet kravet om, at der skal nedsættes ét eller flere §35, stk. 2-udvalg (folkeoplysningsudvalg)	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	286	44,07 %
2. Tilfredsstillende	283	43,61 %
3. Utilfredsstillende	34	5,24 %
4. Meget utilfredsstillende	9	1,39 %
5. Ved ikke	37	5,70 %
Total	649	100,00 %

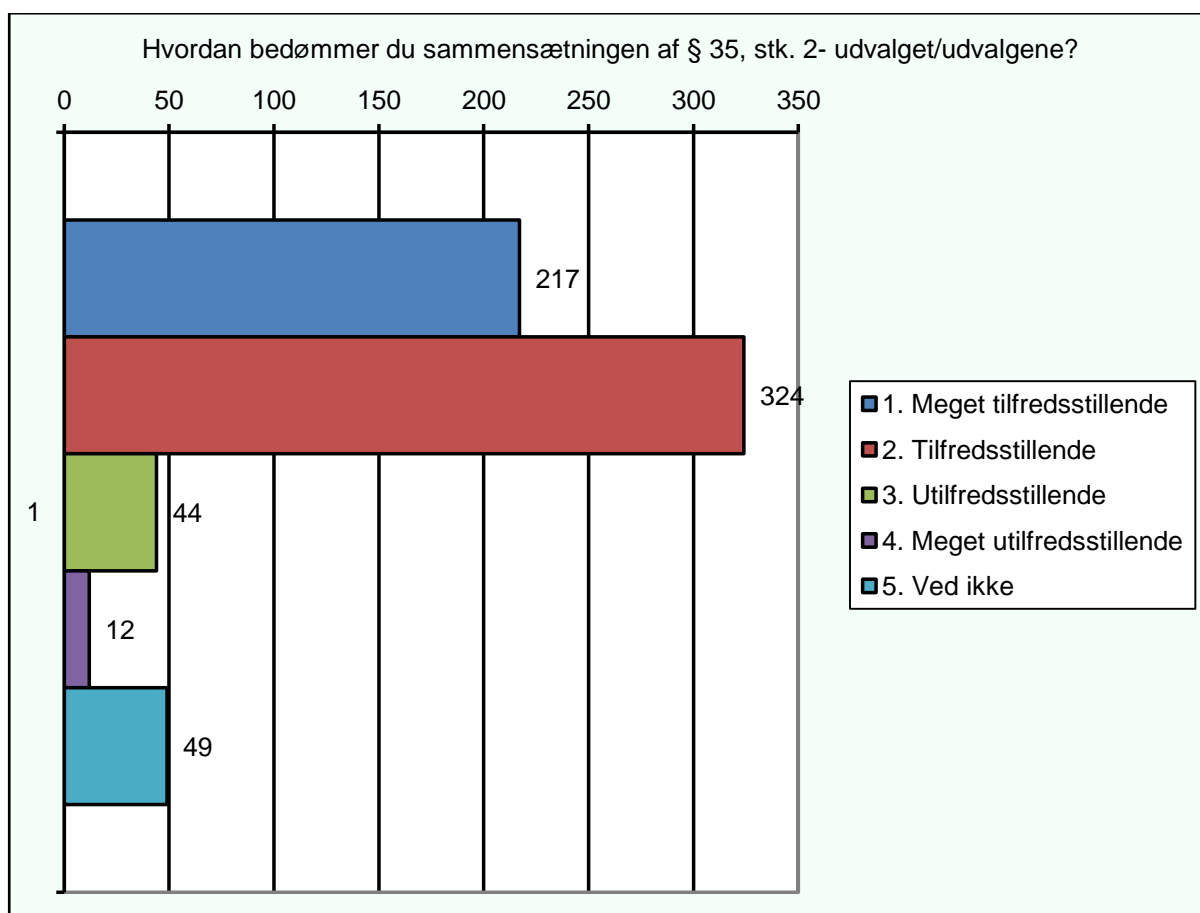

Bedømmelse af den måde § 35, stk. 2-udvalget er sammensat på

Sammensætningen af § 35, stk. 2-udvalget/udvalgene bedømmes positivt.

84 % ser den enten *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*. Der er dog „kun“ 34 %, der finder sammensætningen *Meget tilfredsstillende* i modsætning til de 44 %, der fandt strukturen *Meget tilfredsstillende*. Kun 8 % er utilfredse med den måde, som udvalgene er sammensat på. Der vil dog altid være en tendens til, at de, der har sæde i et udvalg, også finder, at udvalgets sammensætning er *Tilfredsstillende*.

Hvordan bedømmer du sammensætningen af § 35, stk. 2-udvalget/udvalgene?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	217	33,59 %
2. Tilfredsstillende	324	50,15 %
3. Utilfredsstillende	44	6,81 %
4. Meget utilfredsstillende	12	1,86 %
5. Ved ikke	49	7,59 %
Total	646	100,00 %

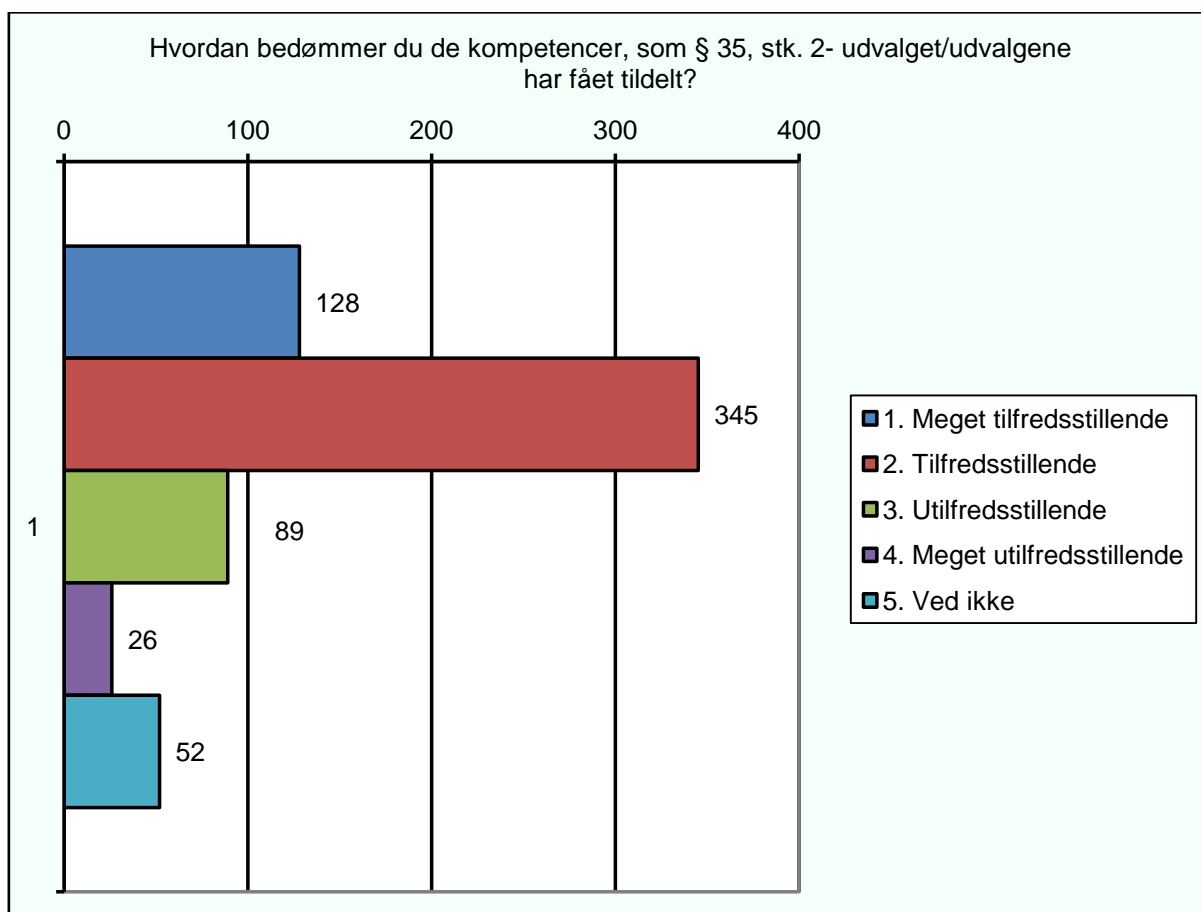

Kompetencer til § 35, stk. 2-udvalget

Tilfredsheden med udvalgets kompetencer er mindre end tilfredsheden med dets sammensætning. Et stort flertal på 74 % erklærer sig dog tilfredse med de kompetencer, som § 35, stk. 2-udvalgene har fået, men der er også en forholdsvis stor gruppe på 18 %, der finder de tildelte kompetencer enten *Utilfredsstillende* eller *Meget utilfredsstillende*. Utilfredsheden kan skyldes, at 10 % af udvalgene kun har fået tildelt en høringskompetence.

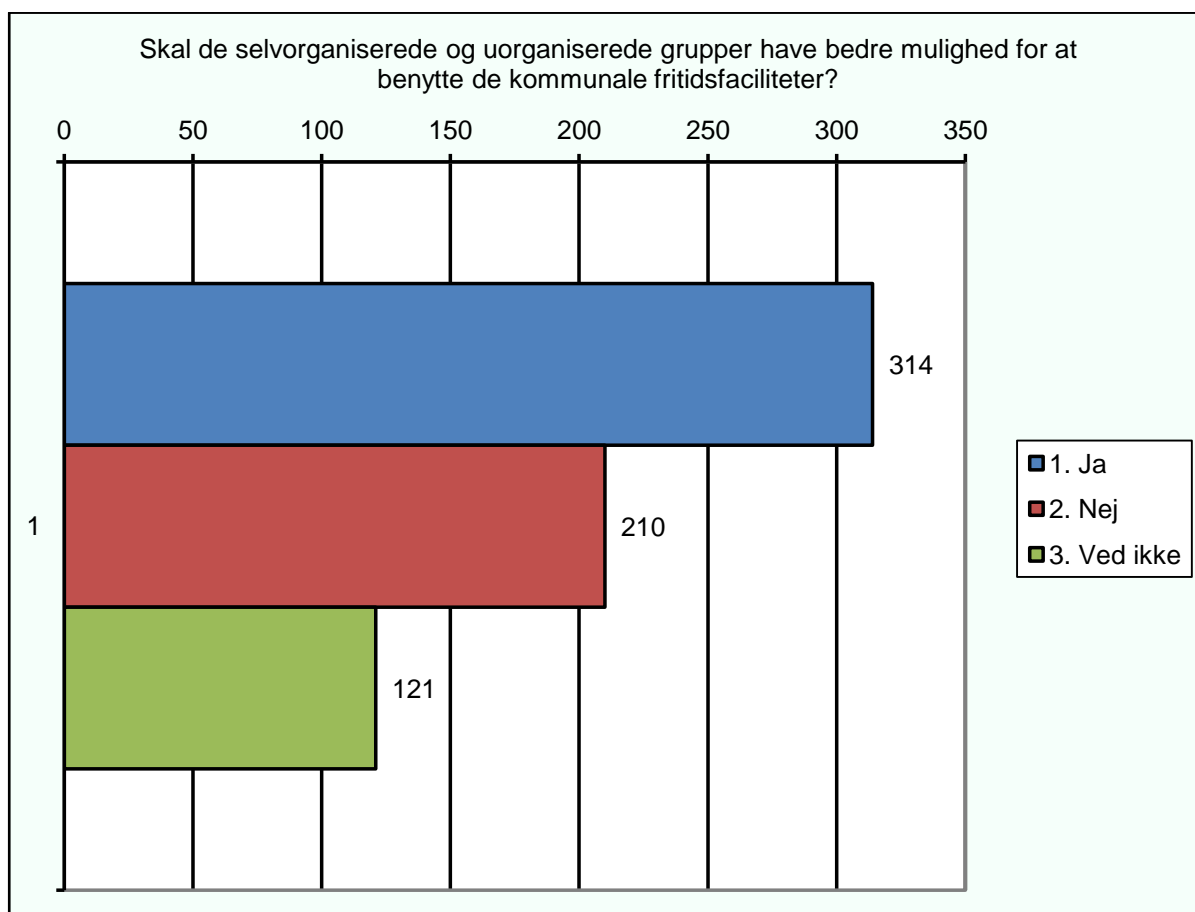
Hvordan bedømmer du de kompetencer, som §35, stk. 2-udvalget/udvalgene har fået tildelt?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	128	20,00 %
2. Tilfredsstillende	345	53,91 %
3. Utilfredsstillende	89	13,91 %
4. Meget utilfredsstillende	26	4,06 %
5. Ved ikke	52	8,13 %
Total	640	100,00 %

De selvorganiserede og uorganiserede grupper

Der er ikke noget entydigt svar på, om de selvorganiserede og uorganiserede grupper skal have lettere adgang til de kommunale faciliteter. 51 % svarer *Nej* eller *Ved ikke*. 49 % mener *Ja*. Respondenterne fra voksenundervisningen (se side 43) er mest skeptiske i forhold til at give de selvorganiserede og uorganiserede bedre faciliteter.

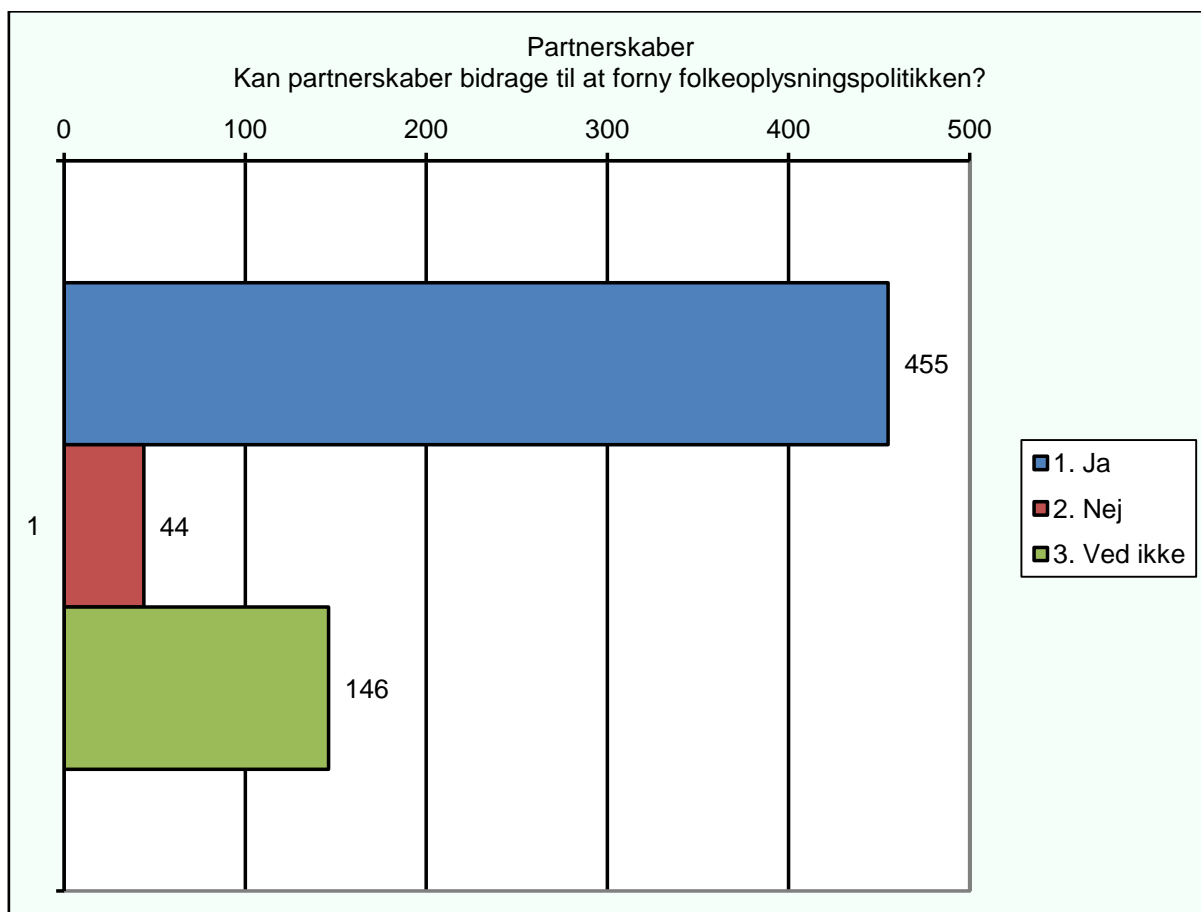
Skal de selvorganiserede og uorganiserede grupper have bedre mulighed for at benytte de kommunale fritidsfaciliteter?	Antal	Procent
1. Ja	314	48,68 %
2. Nej	210	32,56 %
3. Ved ikke	121	18,76 %
Total	645	100,00 %

Partnerskabers betydning for en fornyelse af folkeoplysningspolitikken

En af nyskabelserne i forbindelse med revisionen af folkeoplysningsloven er, at det er blevet muligt for kommunerne at give økonomisk støtte til partnerskaber mellem forskellige aktører, hvis partnerskaberne ligger inden for lovens målsætninger. Udviklingen af partnerskaber mellem de folkeoplysende aktører og aktører uden for folkeoplysningsområdet vægtes højt i de fleste kommuner. At dømme efter besvarelserne har de folkeoplysende foreninger også et positivt syn på partnerskabsmodellens muligheder for at skabe fornyelse på området. 71 % mener, at partnerskaber kan bidrage til en fornyelse af folkeoplysningspolitikken, kun 7 % mener, at det ikke er tilfældet.

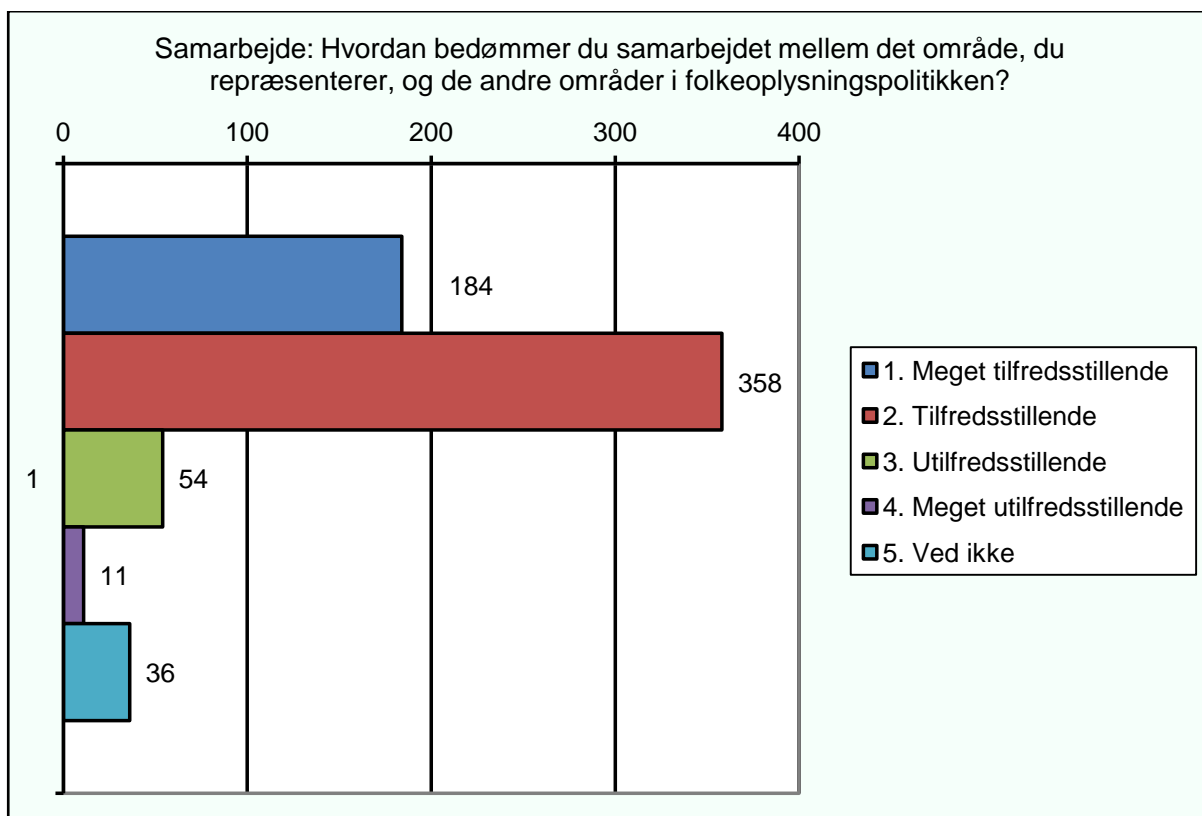
Partnerskaber: Kan partnerskaber bidrage til at forny folkeoplysningspolitikken?	Antal	Procent
1. Ja	455	70,54 %
2. Nej	44	6,82 %
3. Ved ikke	146	22,64 %
Total	645	100,00 %

Samarbejdet fungerer godt

Et af de største kritikpunkter i forbindelse med de gamle folkeoplysningsudvalg har været kritikken af, at samarbejdet mellem hovedområderne ikke har fungeret godt. Nogle af folkeoplysningsudvalgsmedlemmerne har givet udtryk for, at det er spild af tid at skulle sætte sig ind i problemstillinger, der vedrører andre områder. Ifølge besvarelsene passer denne kritik ikke mere. Samarbejdet mellem områderne, der primært foregår i § 35, stk. 2-udvalgene, fungerer godt. 84 % bedømmer samarbejdet som *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*. Kun 10 % bedømmer det negativt. Denne meget positive holdning til samarbejdet mellem de forskellige aktører lover godt for § 35, stk. 2-udvalgenes funktionsduelighed i forhold til at kunne påtage sig tværgående arbejdsopgaver, og for at der kan skabes helhed i udviklingen af folkeoplysningspolitikkerne.

Samarbejde: Hvordan bedømmer du samarbejdet mellem det område, du repræsenterer, og de andre områder i folkeoplysningspolitikken?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	184	28,62 %
2. Tilfredsstillende	358	55,68 %
3. Utilfredsstillende	54	8,40 %
4. Meget utilfredsstillende	11	1,71 %
5. Ved ikke	36	5,60 %
Total	643	100,00 %

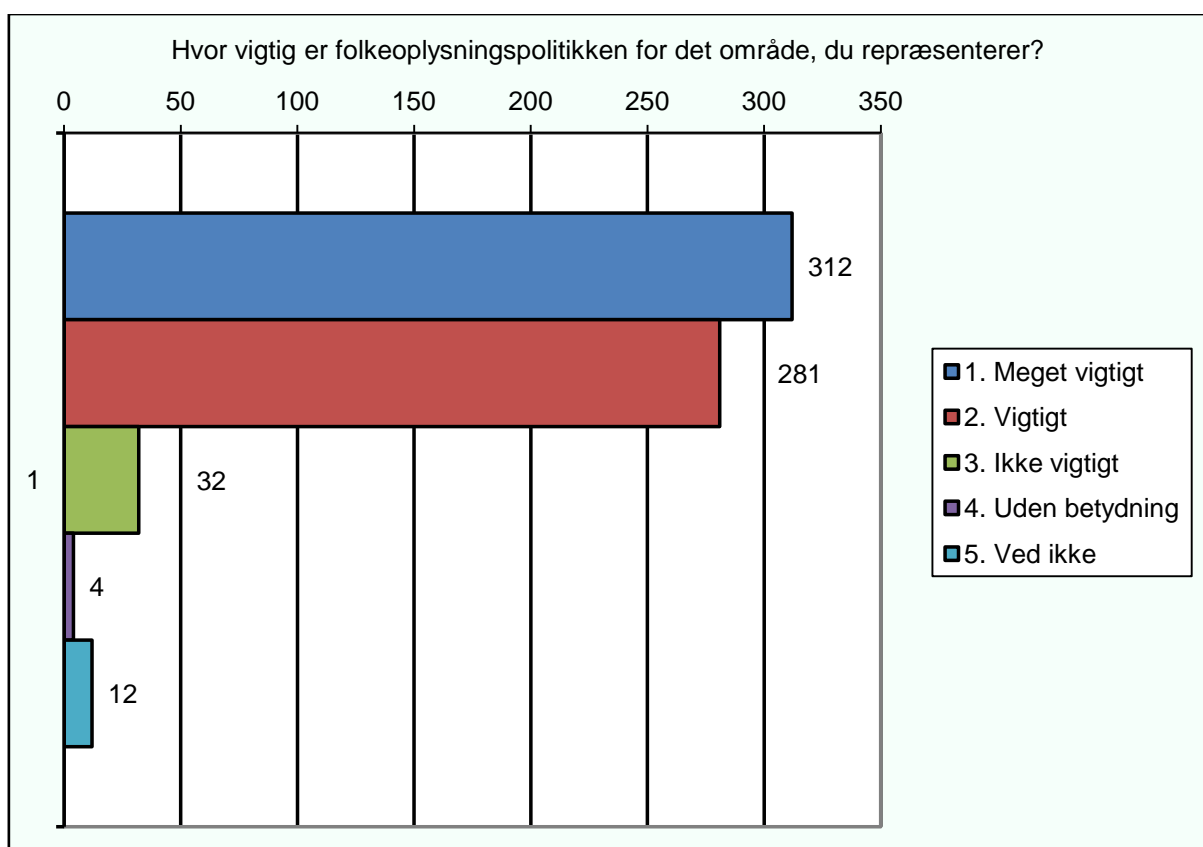

Hvor vigtig er folkeoplysningspolitikken?

Der er blandt deltagerne i undersøgelsen en meget stor opbakning til folkeoplysningspolitikken. 93 % af alle respondenterne betegner politikken som enten *Meget vigtigt* eller *Vigtigt*. Mere end halvdelen finder, at den er meget vigtig for det område, som de repræsenterer i udvalget. Denne store betydning, som dermed tillægges de nye folkeoplysningspolitikker, tyder på, at lovgivningens krav om, at kommunerne skal lave en folkeoplysningspolitik, har stor opbakning. Denne positive holdning til folkeoplysningspolitikken gælder også byrådsmedlemmerne, hvor 93 % betegner politikken som *Meget vigtigt* eller *Vigtigt* (se side 73).

Selv de mere kritiske røster i forhold til indholdet i politikkerne finder det vigtigt, at der er en kommunal folkeoplysningspolitik.

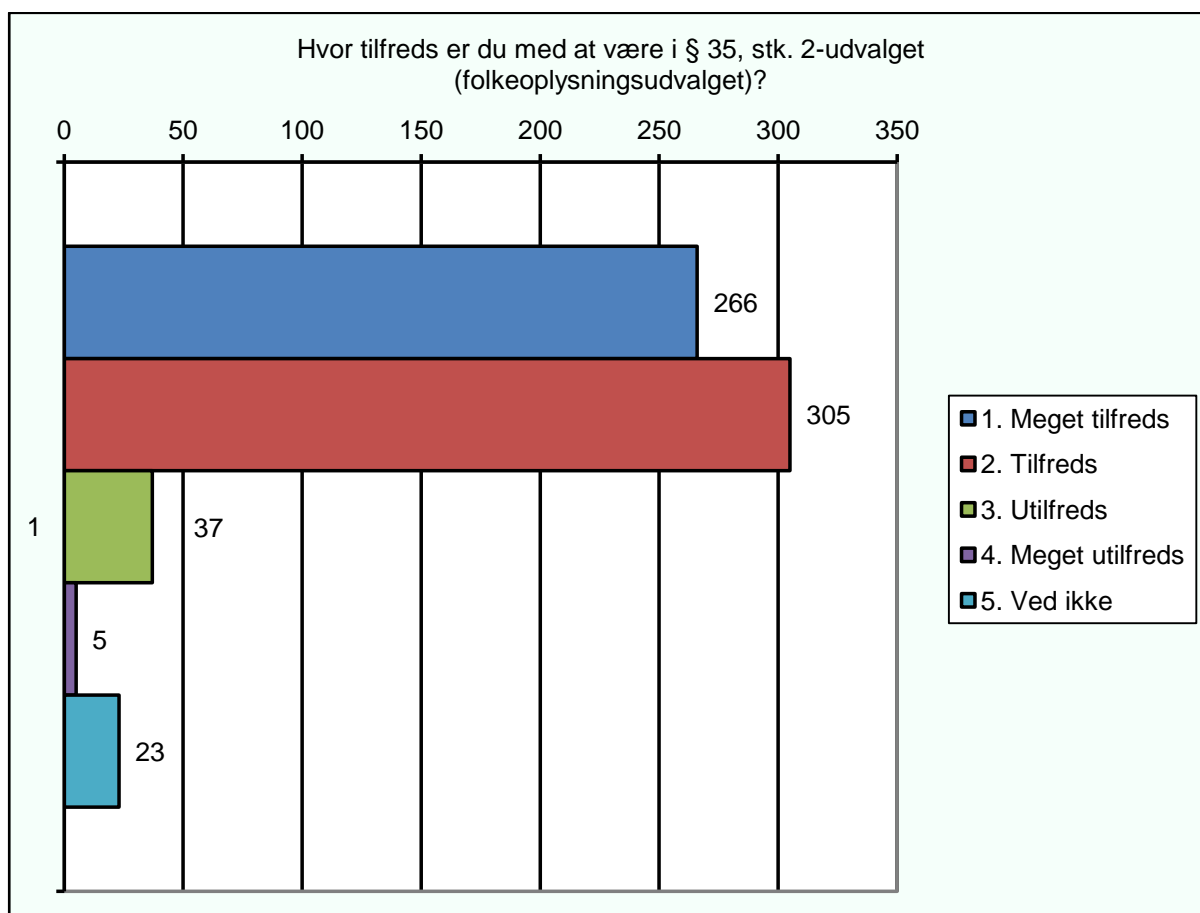
Hvor vigtig er folkeoplysningspolitikken for det område, du repræsenterer?	Antal	Procent
1. Meget vigtigt	312	48,67 %
2. Vigtigt	281	43,84 %
3. Ikke vigtigt	32	4,99 %
4. Uden betydning	4	0,62 %
5. Ved ikke	12	1,87 %
Total	641	100,00 %

Tilfredshed med at sidde i § 35, stk. 2-udvalget

Der er en udbredt tilfredshed med at sidde i et § 35, stk. 2-udvalg. En meget stor del af medlemmerne (42 %) erklærer sig *Meget tilfreds* med at have sæde i udvalget, og hvis man medregner de medlemmer, der svarer, at de er tilfredse, er det 9 ud af 10 medlemmer, der har en positiv holdning til at være medlem.

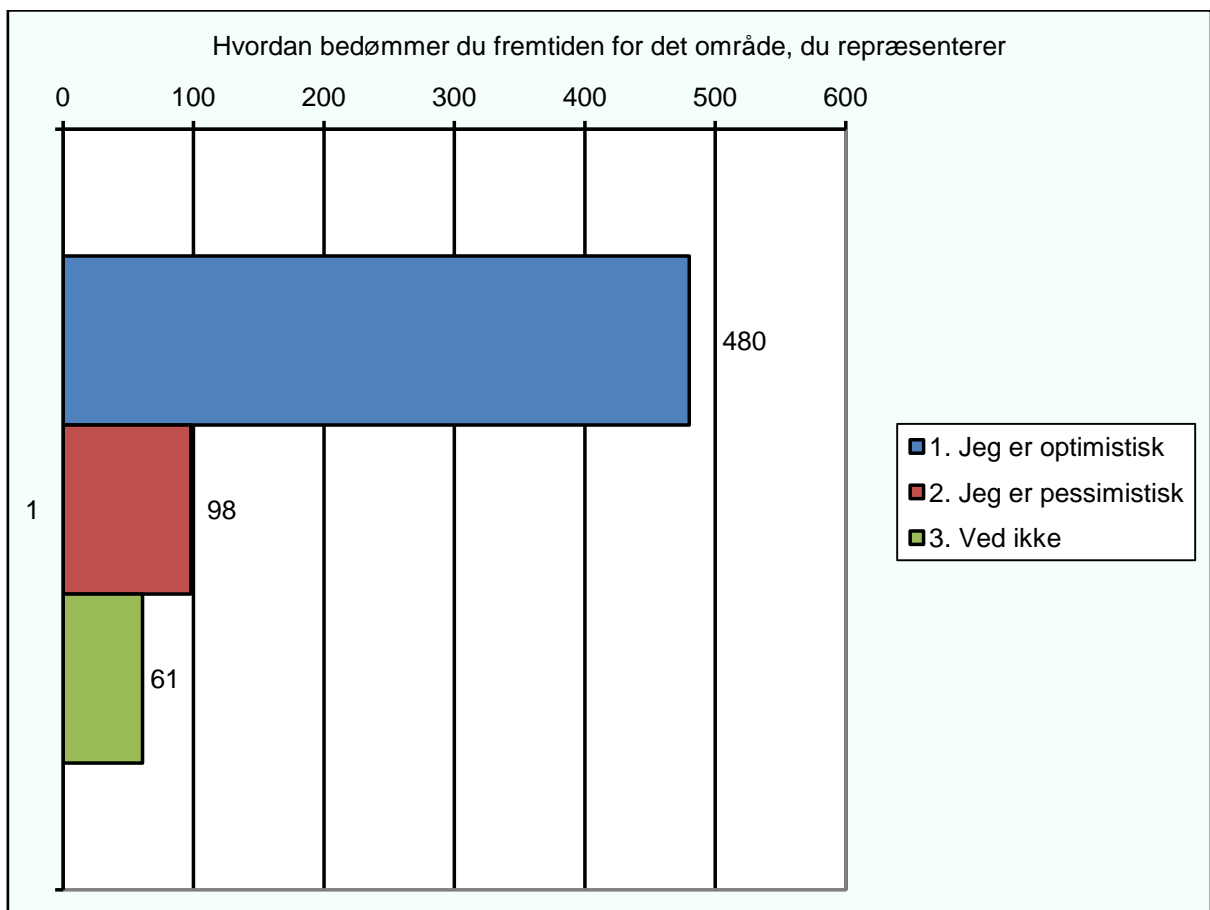
Hvor tilfreds er du med at være i § 35, stk. 2-udvalget (folkeoplysningsudvalget)?	Antal	Procent
1. Meget tilfreds	266	41,82 %
2. Tilfreds	305	47,96 %
3. Utilfreds	37	5,82 %
4. Meget utilfreds	5	0,79 %
5. Ved ikke	23	3,62 %
Total	636	100,00 %

Positiv holdning til fremtiden

Der er en positiv holdning til fremtiden for de folkeoplysende aktører. 3/4 af respondenterne udtrykker, at de er optimistiske i forhold til deres områdes fremtid. Denne positive holdning dækker dog over nogle forskelle mellem områderne. Således er respondenterne fra den folkeoplysende voksenundervisning (se side 45) mere pessimistiske end eksempelvis repræsentanterne fra idrætten (se side 51) og de idébestemte børne- og ungdomsforeninger (se side 57).

Hvordan bedømmer du fremtiden for det område, du repræsenterer	Antal	Procent
1. Jeg er optimistisk	480	75,12 %
2. Jeg er pessimistisk	98	15,34 %
3. Ved ikke	61	9,55 %
Total	639	100,00 %

Oversigt over besvarelser fra de enkelte hovedområder

Den folkeoplysende voksenundervisning

Oversigt over besvarelser fra de enkelte hovedområder

I de efterfølgende afsnit er der en beskrivelse af, hvordan respondenterne fra hovedområderne har besvaret spørgeskemaet. Disse besvarelser bliver derefter sat i relation til de samlede besvarelser med henblik på at undersøge, hvor der er større afvigelser.

Den folkeoplysende voksenundervisning

Besvarelser fra den folkeoplysende voksenundervisning

Processen

Hvordan bedømmer du processen med at lave den nye folkeoplysningspolitik?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	30	23,26 %
2. Tilfredsstillende	80	62,02 %
3. Utilfredsstillende	13	10,08 %
4. Meget utilfredsstillende	1	0,78 %
5. Ved ikke	5	3,88 %
Total	129	100,00 %

Processen med at lave folkeoplysningspolitikken bliver af besvarelsene fra den folkeoplysende voksenundervisning bedømt lige så positiv som de øvrige besvarelser. 85 % svarer *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende* om den proces, der førte til udformningen af politikken.

Indholdet

Hvordan bedømmer du indholdet i den nye folkeoplysningspolitik?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	11	8,53 %
2. Tilfredsstillende	99	76,74 %
3. Utilfredsstillende	15	11,63 %
4. Meget utilfredsstillende	0	0,00 %
5. Ved ikke	4	3,10 %
Total	129	100,00 %

En lidt større del af besvarelsene fra voksenundervisningen, 12 %, er utilfredse med indholdet, hvor den er 8 % i den samlede besvarelse, men det ændrer ikke ved, at også voksenundervisningen bedømmer indholdet i de nye kommunale folkeoplysningspolitikker meget positivt. 85 % svarer enten *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende* om indholdet.

Beskrivelse af området i folkeoplysningspolitikken

Hvor godt et det område, du repræsenterer, beskrevet i folkeoplysningspolitikken?	Antal	Procent
1. Tilfredsstillende	96	74,42 %
2. Utilfredsstillende	24	18,60 %
3. Meget utilfredsstillende	5	3,88 %
4. Ved ikke	4	3,10 %
Total	129	100,00 %

Repræsentanterne fra voksenundervisningen er mere kritiske end den samlede besvarelse, i forhold til hvordan deres område er beskrevet i folkeoplysningspolitikken. 22 % svarer *Utilfredsstillende* eller *Meget Utilfredsstillende* om beskrivelsen af deres område. Hvad der formodentlig skyldes, at området står noget i skyggen af idrætsområdet i disse beskrivelser.

Organisering af § 35, stk. 2-udvalgene

Hvordan bedømmer du den måde, som din kommune har indfriet kravet om, at der skal nedsættes ét eller flere § 35, stk. 2-udvalg (folkeoplysningsudvalg)	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	58	45,67 %
2. Tilfredsstillende	58	45,67 %
3. Utilfredsstillende	4	3,15 %
4. Meget utilfredsstillende	4	3,15 %
5. Ved ikke	3	2,36 %
Total	127	100,00 %

Svarene på dette spørgsmål svarer til den generelle besvarelse. Der er stor tilfredshed med den måde, som kommunerne har indfriet kravet om, at de skal lave et § 35, stk. 2-udvalg.

Sammensætningen af § 35, stk. 2-udvalgene

Hvordan bedømmer du sammensætningen af § 35, stk. 2-udvalget/udvalgene?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	40	31,50 %
2. Tilfredsstillende	65	51,18 %
3. Utilfredsstillende	12	9,45 %
4. Meget utilfredsstillende	3	2,36 %
5. Ved ikke	7	5,51 %
Total	127	100,00 %

Svaret på dette spørgsmål svarer til den generelle besvarelse for samtlige respondenter. 83 % bedømmer sammensætningen som værende enten *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*. Det tilsvarende tal for samtlige besvarelser er 84 %.

Kompetencer til § 35, stk. 2-udvalgene

Hvordan bedømmer du de kompetencer, som § 35, stk. 2-udvalget/udvalgene har fået tildelt?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	25	19,69 %
2. Tilfredsstillende	68	53,54 %
3. Utilfredsstillende	15	11,81 %
4. Meget utilfredsstillende	6	4,72 %
5. Ved ikke	13	10,24 %
Total	127	100,00 %

Besvarelsen af de kompetencer, der er tildelt § 35, stk. 2-udvalgene, ligger også på linje med samtlige besvarelser.

De selvorganiserede

Skal de selvorganiserede og uorganiserede grupper have bedre mulighed for at benytte de kommunale fritidsfaciliteter?	Antal	Procent
1. Ja	49	38,28 %
2. Nej	47	36,72 %
3. Ved ikke	32	25,00 %
Total	128	100,00 %

Der er stor skepsis hos voksenundervisningen i forhold til at give de selvorganiserede bedre adgang til de kommunale faciliteter. 38 % mener, at de skal have bedre mulighed, og en næsten lige så stor gruppe, 37 %, er imod det. (Skepsissen er større end blandt samtlige besvarelser, hvor 49 % siger *Ja*, og 33 % siger *Nej* til at give selvorganiserede og uorganiserede bedre vilkår.

Partnerskaber

Partnerskaber: Kan partnerskaber bidrage til at forny folkeoplysningspolitikken?	Antal	Procent
1. Ja	99	77,34 %
2. Nej	5	3,91 %
3. Ved ikke	24	18,75 %
Total	128	100,00 %

Der er en meget positiv opfattelse af partnerskabsmodellen. 77 % mener, at den kan bidrage til at forny folkeoplysningspolitikken. Det tilsvarende tal for samtlige besvarelser er lidt mindre 71 %.

Samarbejdet

Samarbejde: Hvordan bedømmer du samarbejdet mellem det område, du repræsenterer, og de andre områder i folkeoplysningspolitikken?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	27	21,09 %
2. Tilfredsstillende	82	64,06 %
3. Utilfredsstillende	16	12,50 %
4. Meget utilfredsstillende	1	0,78 %
5. Ved ikke	2	1,56 %
Total	128	100,00 %

Besvarelsen af spørgsmålet om, hvordan samarbejdet bedømmes mellem de forskellige områder, svarer i store træk også til samtlige besvarelser. Der er lidt færre, der bedømmer samarbejdet som *Meget tilfredsstillende* (21 % kontra 29 %), og lidt flere, der bedømmer det som værende *Tilfredsstillende* (64 % kontra 56 %).

Vigtigheden af folkeoplysningspolitikken

Hvor vigtig er folkeoplysningspolitikken for det område, du repræsenterer?	Antal	Procent
1. Meget vigtigt	67	52,34 %
2. Vigtigt	52	40,63 %
3. Ikke vigtigt	9	7,03 %
4. Uden betydning	0	0,00 %
5. Ved ikke	0	0,00 %
Total	128	100,00 %

Et af de vigtigste spørgsmål i spørgeskemaundersøgelsen er, hvor stor vigtighed aktørerne på området tillægger politikken. I den sammenhæng ligger voksenundervisningsområdet også på linje med den samlede besvarelse. 93 % mener, at den enten er *Meget vigtig* eller *Vigtig*. Det tilsvarende tal i den samlede undersøgelse er det samme.

Tilfredshed med at være i § 35, stk. 2-udvalgene

Hvor tilfreds er du med at være i § 35, stk. 2-udvalget (folkeoplysningsudvalget)?	Antal	Procent
1. Meget tilfreds	53	41,41 %
2. Tilfreds	63	49,22 %
3. Utilfreds	8	6,25 %
4. Meget utilfreds	2	1,56 %
5. Ved ikke	2	1,56 %
Total	128	100,00 %

Besvarelsen fra området svarer til samtlige besvarelser.

Troen på fremtiden

Hvordan bedømmer du fremtiden for det område, du repræsenterer	Antal	Procent
1. Jeg er optimistisk	74	57,81 %
2. Jeg er pessimistisk	41	32,03 %
3. Ved ikke	13	10,16 %
Total	128	100,00 %

Den folkeoplysende voksenundervisning ser ikke så lyst på fremtiden som de øvrige områder. Der er dog stadig et flertal på 58 %, der er optimistisk på områdets vegne. Den større skepsis i forhold til fremtidsperspektiver skyldes formodentlig de store besparelser, som området har været udsat for siden 2003, hvor VK-regeringen satte tilskuddet til aftenskoleområdet ned fra at være maksimalt 2/3 af lærer- og lederlønnen til maksimalt at være 1/3 af samme. Af samme årsag har der også været et fald i antallet af skoler på landsplan.

Idrætsforeningerne

Ildrætsforeningerne

Besvarelsenerne fra idrætsforeningerne

Processen

Hvordan bedømmer du processen med at lave den nye folkeoplysningspolitik?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	43	20,98 %
2. Tilfredsstillende	135	65,85 %
3. Utilfredsstillende	15	7,32 %
4. Meget utilfredsstillende	2	0,98 %
5. Ved ikke	10	4,88 %
Total	205	100,00 %

Medlemmerne af § 35, stk. 2-udvalgene fra idrætsområdet bedømmer processen med at lave de nye folkeoplysningspolitikker meget positivt. Svarende til gennemsnittet af besvarelser.

Indholdet

Hvordan bedømmer du indholdet i den nye folkeoplysningspolitik?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	29	14,08 %
2. Tilfredsstillende	146	70,87 %
3. Utilfredsstillende	15	7,28 %
4. Meget utilfredsstillende	2	0,97 %
5. Ved ikke	14	6,80 %
Total	206	100,00 %

Indholdet i de nye folkeoplysningspolitikker bedømmes også positivt. 85 % finder det enten *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*. Det tilsvarende tal for samtlige besvarelser svarer hertil (86 %).

Beskrivelse af området i folkeoplysningspolitikken

Hvor godt et det område, du repræsenterer, beskrevet i folkeoplysningspolitikken?	Antal	Procent
1. Tilfredsstillende	171	84,24 %
2. Utilfredsstillende	18	8,87 %
3. Meget utilfredsstillende	3	1,48 %
4. Ved ikke	11	5,42 %
Total	203	100,00 %

Repræsentanterne fra idrætsområdet ser meget positivt på, hvordan deres område er beskrevet i folkeoplysningspolitikkerne. 84 % er tilfredse med beskrivelsen. Hvad der ligger noget højere end tilfredsheden i samtlige besvarelser, der er på 75 %. Tilsvarende er andelen af utilfredse også lidt mindre, 9 % er utilfredse, i samtlige

besvarelser er det 12 %, der er utilfredse med indholdet af folkeoplysningspolitikkerne. Forskellen er dog så lille, at den falder under den statistiske usikkerhed.

Organisering af § 35, stk. 2-udvalgene

Hvordan bedømmer du den måde, som din kommune har indfriet kravet om, at der skal nedsættes ét eller flere § 35, stk. 2-udvalg (folkeoplysningsudvalg)?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	92	45,54 %
2. Tilfredsstillende	77	38,12 %
3. Utilfredsstillende	12	5,94 %
4. Meget utilfredsstillende	2	0,99 %
5. Ved ikke	19	9,41 %
Total	202	100,00 %

Idrættens repræsentanter er lidt mindre tilfredse med den måde, som § 35, stk. 2-udvalgene er organiseret på i kommunerne end samtlige besvarelser. 84 % erklærer sig tilfredse, hvor den tilsvarende procent i samtlige besvarelser er 88 %.

Sammensætningen af § 35, stk. 2-udvalgene

Hvordan bedømmer du sammensætningen af § 35, stk. 2-udvalget/udvalgene?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	59	29,50 %
2. Tilfredsstillende	109	54,50 %
3. Utilfredsstillende	12	6,00 %
4. Meget utilfredsstillende	5	2,50 %
5. Ved ikke	15	7,50 %
Total	200	100,00 %

Når det drejer sig om sammensætningen af udvalgene, ligger besvarelsen fra idrættens repræsentanter på linje med samtlige besvarelser.

Kompetencer til § 35, stk. 2-udvalgene

Hvordan bedømmer du de kompetencer, som § 35, stk. 2-udvalget/udvalgene har fået tildelt?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	37	18,59 %
2. Tilfredsstillende	96	48,24 %
3. Utilfredsstillende	38	19,10 %
4. Meget utilfredsstillende	12	6,03 %
5. Ved ikke	16	8,04 %
Total	199	100,00 %

Utilfredsheden med de kompetencer, som § 35, stk. 2-udvalgene har fået tildelt, er større blandt idrættens repræsentanter end hos samtlige besvarelser. 19 % er

utilfredse, hvor det tilsvarende tal i samtlige besvarelser kun er på 14 %. Der er dog stadig et stort flertal (67 %), der er tilfredse med de tildelte kompetencer.

De selvorganiserede

Skal de selvorganiserede og uorganiserede grupper have bedre mulighed for at benytte de kommunale fritidsfaciliteter?	Antal	Procent
1. Ja	90	45,00 %
2. Nej	79	39,50 %
3. Ved ikke	31	15,50 %
Total	200	100,00 %

Repræsentanterne fra idrætsområdet er lidt mere skeptiske over for, hvorvidt de selvorganiserede og uorganiserede skal have bedre mulighed for at benytte de kommunale fritidsfaciliteter end gennemsnittet. 45 % svarer *Ja* til spørgsmålet, hvor den tilsvarende procent i samtlige besvarelser er 49 %. Andelen, der svarer *Nej* til spørgsmålet, er også højere 40 % kontra 33 %. En af årsagerne til, at idrætten er mere skeptisk i forhold til at give de selvorganiserede og uorganiserede bedre vilkår, kan være, at idrættens repræsentanter kan frygte, at det kan betyde en indskrænkelse af deres brugsret, fordi mange selvorganiserede og uorganiserede dyrker idræt og motion.

Partnerskaber

Partnerskaber: Kan partnerskaber bidrage til at forny folkeoplysningspolitikken?	Antal	Procent
1. Ja	134	67,00 %
2. Nej	18	9,00 %
3. Ved ikke	48	24,00 %
Total	200	100,00 %

Idrætsforeningerne tror ikke i samme grad som de øvrige områder på, at partnerskaber kan bidrage til at forny folkeoplysningspolitikken. 67 % mener, at de kan, hvad der er mindre end i samtlige besvarelser, hvor det er 71 %. 9 % mener, at partnerskaber ikke kan bidrage til at forny folkeoplysningspolitikken, hvor det i samtlige besvarelser er 7 %. Sidstnævnte falder dog under den statistiske usikkerhed.

Samarbejdet

Samarbejde: Hvordan bedømmer du samarbejdet mellem det område, du repræsenterer, og de andre områder i folkeoplysningspolitikken?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	66	33,00 %
2. Tilfredsstillende	102	51,00 %
3. Utilfredsstillende	16	8,00 %
4. Meget utilfredsstillende	6	3,00 %
5. Ved ikke	10	5,00 %
Total	200	100,00 %

Idrættens holdning til, hvor godt samarbejdet med de andre områder fungerer, svarer til samtlige besvarelser.

Vigtigheden af folkeoplysningspolitikken

Hvor vigtig er folkeoplysningspolitikken for det område, du repræsenterer?	Antal	Procent
1. Meget vigtigt	110	55,00 %
2. Vigtigt	79	39,50 %
3. Ikke vigtigt	6	3,00 %
4. Uden betydning	2	1,00 %
5. Ved ikke	3	1,50 %
Total	200	100,00 %

Idrætsforeningerne tillægger folkeoplysningspolitikken en meget høj betydning. 55 % finder, at den er *Meget vigtig* for idrætsområdet. Det er 6 % højere end samtlige besvarelser (49 %). Kun 1 % svarende til to respondenter mener, at folkeoplysningspolitikken er *Uden betydning*. 95 % mener, at folkeoplysningspolitikken er enten *Meget vigtig* eller *Vigtig*, og der er således fra idrætsforeningerne en meget entydig opbakning bag lovgivningskravet om, at kommunerne skal lave en folkeoplysningspolitik.

Tilfredshed med at være i § 35, stk. 2-udvalgene

Hvor tilfreds er du med at være i § 35, stk. 2-udvalget (folkeoplysningsudvalget)?	Antal	Procent
1. Meget tilfreds	86	43,22 %
2. Tilfreds	89	44,72 %
3. Utilfreds	13	6,53 %
4. Meget utilfreds	2	1,01 %
5. Ved ikke	9	4,52 %
Total	199	100,00 %

Der er hos idrætsforeningerne en udpræget tilfredshed med at have sæde i et § 35, stk. 2-udvalg, men tilfredsheden er dog lavere end i samtlige besvarelser.

Troen på fremtiden

Hvordan bedømmer du fremtiden for det område, du repræsenterer	Antal	Procent
1. Jeg er optimistisk	159	80,30 %
2. Jeg er pessimistisk	24	12,12 %
3. Ved ikke	15	7,58 %
Total	198	100,00 %

Repræsentanterne fra idrætten ser lidt mere positivt på fremtiden for deres område end samtlige besvarelser. 80 % er optimistiske i deres fremtidssyn (75 % er det i samtlige besvarelser), 12 % er pessimistiske (15 % i samtlige besvarelser).

De idébestemte børne- og ungdomsforeninger

De idébestemte børne- og ungdomsforeninger

Besvarelsenerne fra børne- og ungdomsforeningerne, der hører under Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF-området).

Processen

Hvordan bedømmer du processen med at lave den nye folkeoplysningspolitik?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	17	21,79 %
2. Tilfredsstillende	50	64,10 %
3. Utilfredsstillende	9	11,54 %
4. Meget utilfredsstillende	1	1,28 %
5. Ved ikke	1	1,28 %
Total	78	100,00 %

Besvarelsenerne fra de idébestemte børne- og ungdomsforeninger viser, at også på dette område er der tilfredshed med den proces, der førte til tilblivelsen af den nye folkeoplysningspolitik. 86 % svarer enten *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende* om processen. Dette tal ligger på linje med samtlige besvarelser, her svarede 85 % det samme.

Indholdet

Hvordan bedømmer du indholdet i den nye folkeoplysningspolitik?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	7	9,09 %
2. Tilfredsstillende	61	79,22 %
3. Utilfredsstillende	7	9,09 %
4. Meget utilfredsstillende	0	0,00 %
5. Ved ikke	2	2,60 %
Total	77	100,00 %

I forhold til bedømmelsen af indhold i folkeoplysningspolitikkerne er børne- og ungdomsforeningerne også på linje med samtlige besvarelser. 88 % svarer *Tilfredsstillende* eller *Meget tilfredsstillende*. I samtlige besvarelser er det tilsvarende tal 86 %.

Beskrivelse af området i folkeoplysningspolitikken

Hvor godt et det område, du repræsenterer, beskrevet i folkeoplysningspolitikken?	Antal	Procent
1. Tilfredsstillende	57	75,00 %
2. Utilfredsstillende	11	14,47 %
3. Meget utilfredsstillende	4	5,26 %
4. Ved ikke	4	5,26 %
Total	76	100,00 %

Tilfredsheden med den måde, som området er beskrevet på i folkeoplysningspolitikkerne, svarer også til gennemsnittet: 75 % er tilfredse med beskrivelsen. Der er dog lidt flere, der er utilfredse eller meget utilfredse (20 %) mod 15 % i samtlige besvarelser.

Organisering af § 35, stk. 2-udvalgene

Hvordan bedømmer du den måde som din kommune har indfriet kravet om, at der skal nedsættes ét eller flere § 35, stk. 2-udvalg (folkeoplysningsudvalg)	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	37	48,68 %
2. Tilfredsstillende	31	40,79 %
3. Utilfredsstillende	4	5,26 %
4. Meget utilfredsstillende	1	1,32 %
5. Ved ikke	3	3,95 %
Total	76	100,00 %

Der er på DUF-området stor tilfredshed (49 %) med den måde, som kommunerne har indfriet folkeoplysningslovens krav om, at der skal nedsættes et § 35, stk. 2-udvalg. Tilfredsheden på området er 5 % større end i resultatet af samtlige besvarelser (44 %).

Sammensætningen af § 35, stk. 2-udvalgene

Hvordan bedømmer du sammensætningen af § 35, stk. 2-udvalget/udvalgene?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	35	46,67 %
2. Tilfredsstillende	33	44,00 %
3. Utilfredsstillende	3	4,00 %
4. Meget utilfredsstillende	2	2,67 %
5. Ved ikke	2	2,67 %
Total	75	100,00 %

Repræsentanterne fra børne- og ungdomsforeningerne er overordentlig tilfredse med sammensætningen af § 35, stk. 2-udvalgene. Næsten halvdelen af respondenterne (47 %) finder sammensætningen *Meget tilfredsstillende*. Det tilsvarende tal i de samtlige besvarelser er 13 % lavere (34 %).

Kompetencer til § 35, stk. 2-udvalgene

Hvordan bedømmer du de kompetencer, som § 35, stk. 2-udvalget/udvalgene har fået tildelt?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	16	21,62 %
2. Tilfredsstillende	43	58,11 %
3. Utilfredsstillende	8	10,81 %
4. Meget utilfredsstillende	4	5,41 %
5. Ved ikke	3	4,05 %
Total	74	100,00 %

Tilfredsheden med § 35, stk. 2-udvalgene kommer også til udtryk i forbindelse med vurderingen af de kompetencer, som udvalgene har fået af byrådet. 80 % af DUF-foreningerne finder de tildelte kompetencer *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*. For samtlige besvarelser er tallet noget lavere (74 %).

De selvorganiserede

Skal de selvorganiserede og uorganiserede grupper have bedre mulighed for at benytte de kommunale fritidsfaciliteter?	Antal	Procent
1. Ja	36	48,65 %
2. Nej	18	24,32 %
3. Ved ikke	20	27,03 %
Total	74	100,00 %

49 % af besvarelserne fra området mener, at de selvorganiserede skal have bedre mulighed for at benytte de kommunale faciliteter. Dette tal svarer fuldstændig til samtlige besvarelser. Der er lidt færre, der mener *Nej* end i alle besvarelserne: 24 % kontra 33 %.

Partnerskaber

Partnerskaber: Kan partnerskaber bidrage til at forny folkeoplysningspolitikken?	Antal	Procent
1. Ja	51	68,92 %
2. Nej	7	9,46 %
3. Ved ikke	16	21,62 %
Total	74	100,00 %

Troen på, at partnerskaber kan bidrage til at forny folkeoplysningspolitikken, er en anelse mindre end i gennemsnittet af besvarelserne. 69 % tror, at partnerskaber kan forny folkeoplysningspolitikken, hvor det i samtlige besvarelser er 71 %, der har denne opfattelse. Forskellen falder dog inden for den statistiske usikkerhed.

Samarbejdet

Samarbejde: Hvordan bedømmer du samarbejdet mellem det område, du repræsenterer, og de andre området i folkeoplysningspolitikken?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	22	29,73 %
2. Tilfredsstillende	43	58,11 %
3. Utilfredsstillende	5	6,76 %
4. Meget utilfredsstillende	0	0,00 %
5. Ved ikke	4	5,41 %
Total	74	100,00 %

Foreningerne på DUF-området er en anelse mere positive i deres bedømmelse af samarbejdet med de andre områder end gennemsnittet af besvarelserne. 88 % svarer enten *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende* om samarbejdet. I alle besvarelser er det tilsvarende tal 84 %.

Vigtigheden af folkeoplysningspolitikken

Hvor vigtig er folkeoplysningspolitikken for det område, du repræsenterer?	Antal	Procent
1. Meget vigtigt	41	55,41 %
2. Vigtigt	27	36,49 %
3. Ikke vigtigt	3	4,05 %
4. Uden betydning	0	0,00 %
5. Ved ikke	3	4,05 %
Total	74	100,00 %

Der er hos de idébestemte børne- og ungdomsforeninger stor opbakning til folkeoplysningspolitikken. Andelen af DUF-besvarelserne, der mener, at folkeoplysningspolitikken er *Meget vigtigt*, er 6 % større end i samtlige besvarelser. 55 % kontra 49 %.

Tilfredshed med at være i § 35, stk. 2-udvalgene

Hvor tilfreds er du med at være i § 35, stk. 2-udvalget (folkeoplysningsudvalget)?	Antal	Procent
1. Meget tilfreds	38	52,05 %
2. Tilfreds	33	45,21 %
3. Utilfreds	1	1,37 %
4. Meget utilfreds	0	0,00 %
5. Ved ikke	1	1,37 %
Total	73	100,00 %

Der er hos respondenterne i børne- og ungdomsforeningerne også en meget stor tilfredshed med at have sæde i § 35, stk. 2-udvalgene. Over halvdelen, 52 %, er *Meget tilfreds* med at være valgt til udvalget. Tallet er 10 % større end hos samtlige besvarelser, hvor der er 42 %, der mener det samme.

Troen på fremtiden

Hvordan bedømmer du fremtiden for det område, du repræsenterer	Antal	Procent
1. Jeg er optimistisk	59	79,73 %
2. Jeg er pessimistisk	8	10,81 %
3. Ved ikke	7	9,46 %
Total	74	100,00 %

Børne- og ungdomsforeningerne ser lyst på fremtiden for området. 80 % erklærer sig som optimist i forhold til områdets fremtid. Det svarer til idrættens bedømmelse af fremtiden, hvor også 80 % er optimistiske, og ligger over samtlige besvarelser, hvor 75 % er optimistiske på deres områdes vegne.

De kulturelle foreninger

De kulturelle foreninger

Processen

Hvordan bedømmer du processen med at lave den nye folkeoplysningspolitik?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	6	23,08 %
2. Tilfredsstillende	17	65,38 %
3. Utilfredsstillende	1	3,85 %
4. Meget utilfredsstillende	0	0,00 %
5. Ved ikke	2	7,69 %
Total	26	100,00 %

Repræsentanterne fra de kulturelle foreninger er generelt også meget tilfredse med processen med at udforme de nye folkeoplysningspolitikker. 88 % svarer enten *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende* om forløbet og den brugerinddragelse, der har fundet sted. Tilfredsheden er dermed lidt større hos de kulturelle foreninger, end den er hos samtlige besvarelser (85 %).

Indholdet

Hvordan bedømmer du indholdet i den nye folkeoplysningspolitik?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	6	23,08 %
2. Tilfredsstillende	18	69,23 %
3. Utilfredsstillende	1	3,85 %
4. Meget utilfredsstillende	0	0,00 %
5. Ved ikke	1	3,85 %
Total	26	100,00 %

Tilfredsheden blandt de kulturelle foreninger er endnu større, når indholdet af folkeoplysningspolitikken skal bedømmes. Næsten alle respondenterne, 92 % af alle, svarer *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*. Dermed er tilfredsheden hos denne gruppe 6 % højere end i samtlige besvarelser, hvor den er på 86 %.

Beskrivelse af området i folkeoplysningspolitikken

Hvor godt et det område, du repræsenterer, beskrevet i folkeoplysningspolitikken?	Antal	Procent
1. Tilfredsstillende	17	65,38 %
2. Utilfredsstillende	6	23,08 %
3. Meget utilfredsstillende	2	7,69 %
4. Ved ikke	1	3,85 %
Total	26	100,00 %

Tilfredsheden med beskrivelsen af det kulturelle område i folkeoplysningspolitikken er betydelig mindre end den generelle tilfredshed med folkeoplysningspolitikkerne. Der er en relativ stor utilfredshed hos de kulturelle foreninger sammenlignet med

gennemsnittet af besvarelserne. 65 % af respondenterne er tilfredse med den måde, deres område er beskrevet på mod 75 % i samtlige besvarelser, og næsten hver tredje (31 %) svarer *Utilfredsstillende* eller *Meget utilfredsstillende* om beskrivelsen.

Organisering af § 35, stk. 2-udvalgene

Hvordan bedømmer du den måde, som din kommune har indfriet kravet om, at der skal nedsættes ét eller flere § 35, stk. 2-udvalg (folkeoplysningsudvalg)	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	10	38,46 %
2. Tilfredsstillende	11	42,31 %
3. Utilfredsstillende	3	11,54 %
4. Meget utilfredsstillende	0	0,00 %
5. Ved ikke	2	7,69 %
Total	26	100,00 %

De kulturelle foreninger er mindre tilfredse med den måde, som kommunerne har organiseret § 35, stk. 2-udvalgene på, end gennemsnittet. 81 % svarer enten *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*. Det svarer til, at de ligger 7 % under samtlige besvarelser, hvor 88 % svarer *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*.

Sammensætningen af § 35, stk. 2-udvalgene

Hvordan bedømmer du sammensætningen af § 35, stk. 2-udvalget/udvalgene?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	9	34,62 %
2. Tilfredsstillende	8	30,77 %
3. Utilfredsstillende	5	19,23 %
4. Meget utilfredsstillende	0	0,00 %
5. Ved ikke	4	15,38 %
Total	26	100,00 %

Også når det gælder udvalgets sammensætning, er de kulturelle foreninger mindre tilfredse end samtlige besvarelser. Næsten hver femte, 19 %, er utilfreds med sammensætningen, hvor det kun er 7 % i alle besvarelserne.

Kompetencer til § 35, stk. 2-udvalgene

Hvordan bedømmer du de kompetencer, som § 35, stk. 2-udvalget/udvalgene har fået tildelt?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	5	19,23 %
2. Tilfredsstillende	12	46,15 %
3. Utilfredsstillende	5	19,23 %
4. Meget utilfredsstillende	0	0,00 %
5. Ved ikke	4	15,38 %
Total	26	100,00 %

De kulturelle foreninger er også mindre tilfredse, når det drejer sig om bedømmelse af de kompetencer, som udvalget har fået tildelt af byrådene. Næsten hver femte (19 %) er utilfredse med de tildelte kompetencer. Der er dermed en 5 % større utilfredshed end i samtlige besvarelser (14 %).

De selvorganiserede

Skal de selvorganiserede og uorganiserede grupper have bedre mulighed for at benytte de kommunale fritidsfaciliteter?	Antal	Procent
1. Ja	15	57,69 %
2. Nej	4	15,38 %
3. Ved ikke	7	26,92 %
Total	26	100,00 %

Der er i denne respondentgruppe en meget positiv holdning over for de selvorganiserede og uorganiserede grupper. Et flertal (58 %) vil give dem bedre mulighed for at benytte kommunale fritidsfaciliteter. (I samtlige besvarelser er det kun 49 %). Kun 15 % er imod, at de skal have lettere adgang til de kommunale faciliteter, hvad der er betydeligt lavere end i samtlige besvarelser, hvor det er hver tredje (33 %).

Partnerskaber

Partnerskaber: Kan partnerskaber bidrage til at forny folkeoplysningspolitikken?	Antal	Procent
1. Ja	19	73,08 %
2. Nej	2	7,69 %
3. Ved ikke	5	19,23 %
Total	26	100,00 %

De kulturelle foreninger tror på, at partnerskabsmodellen kan forny folkeoplysningspolitikken, hvilket svarer til samtlige besvarelser (73 % svarer *Ja* mod 71 % i alle besvarelser).

Samarbejdet

Samarbejde: Hvordan bedømmer du samarbejdet mellem det område, du repræsenterer, og de andre områder i folkeoplysningspolitikken?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	3	11,54 %
2. Tilfredsstillende	17	65,38 %
3. Utilfredsstillende	5	19,23 %
4. Meget utilfredsstillende	1	3,85 %
5. Ved ikke	0	0,00 %
Total	26	100,00 %

Samarbejdet med de øvrige områder bedømmes meget mindre positivt, end det gør i samtlige besvarelser. Kun 12 % fra området bedømmer samarbejdet som *Meget tilfredsstillende*. Hvad der er 17 % lavere end i samtlige besvarelser, hvor der er 29 %, der er meget tilfredse med samarbejdet.

Vigtigheden af folkeoplysningspolitikken

Hvor vigtig er folkeoplysningspolitikken for det område, du repræsenterer?	Antal	Procent
1. Meget vigtigt	14	56,00 %
2. Vigtigt	10	40,00 %
3. Ikke vigtigt	1	4,00 %
4. Uden betydning	0	0,00 %
5. Ved ikke	0	0,00 %
Total	25	100,00 %

På trods af en vis skepsis i forhold til samarbejdet med de øvrige områder og den måde, som området er beskrevet på i folkeoplysningspolitikkerne, er der blandt de kulturelle foreninger stor enighed om, at folkeoplysningspolitikken er vigtig for området. 56 % bedømmer den således som *Meget vigtig* (det tilsvarende tal for alle besvarelser er 49 %), og næste alle besvarelser, 96 %, mener, at den enten er *Meget Vigtig* eller *Vigtig*. Der er således en meget stor opbakning til folkeoplysningspolitikken fra de kulturelle foreninger.

Tilfredshed med at være i § 35, stk. 2-udvalgene

Hvor tilfreds er du med at være i § 35, stk. 2-udvalget (folkeoplysningsudvalget)?	Antal	Procent
1. Meget tilfreds	13	52,00 %
2. Tilfreds	10	40,00 %
3. Utilfreds	1	4,00 %
4. Meget utilfreds	0	0,00 %
5. Ved ikke	1	4,00 %
Total	25	100,00 %

På trods af at der er en mindre tilfredshed med § 35, stk. 2-udvalgets sammensætning og kompetencer, er der blandt de kulturelle foreninger en udbredt tilfredshed med at være i udvalget. Over halvdelen, 52 %, er *Meget tilfredse* med at være valgt ind i det. Det er 10 % højere end det tilsvarende tal for alle besvarelser (42 %).

Troen på fremtiden

Hvordan bedømmer du fremtiden for det område, du repræsenterer	Antal	Procent
1. Jeg er optimistisk	19	76,00 %
2. Jeg er pessimistisk	5	20,00 %
3. Ved ikke	1	4,00 %
Total	25	100,00 %

De kulturelle foreninger er generelt også optimistiske i forhold til fremtiden. 76 % bedømmer fremtiden optimistisk, hvad der svarer til samtlige besvarelser (75 %).

Handicapområdet

Handicapområdet

Processen

Hvordan bedømmer du processen med at lave den nye folkeoplysningspolitik?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	3	11,54 %
2. Tilfredsstillende	18	69,23 %
3. Utilfredsstillende	3	11,54 %
4. Meget utilfredsstillende	0	0,00 %
5. Ved ikke	2	7,69 %
Total	26	100,00 %

Repræsentanterne fra handicapområdet er generelt lidt mindre tilfredse med processen med at lave folkeoplysningspolitikken end gennemsnittet. 12 % af respondenterne fra området finder processen *Meget tilfredsstillende*, hvad der er 9 % lavere end det tilsvarende tal for alle besvarelser (21 %), og 81 % bedømmer processen som værende *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*, hvor det tilsvarende tal for alle besvarelser er 85 %.

Indholdet

Hvordan bedømmer du indholdet i den nye folkeoplysningspolitik?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	0	0,00 %
2. Tilfredsstillende	22	78,57 %
3. Utilfredsstillende	2	7,14 %
4. Meget utilfredsstillende	0	0,00 %
5. Ved ikke	4	14,29 %
Total	28	100,00 %

Der er en tilsvarende større skepsis på handicapområdet, når det drejer sig om en bedømmelse af indholdet. Der er ingen respondenter fra området, der bedømmer indholdet som værende *Meget tilfredsstillende* (12 % gør det i alle besvarelser), og 79 % finder indholdet enten *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*, hvor det er 86 % i samtlige besvarelser.

Beskrivelse af området i folkeoplysningspolitikken

Hvor godt et det område, du repræsenterer, beskrevet i folkeoplysningspolitikken?	Antal	Procent
1. Tilfredsstillende	14	50,00 %
2. Utilfredsstillende	7	25,00 %
3. Meget utilfredsstillende	1	3,57 %
4. Ved ikke	6	21,43 %
Total	28	100,00 %

Der er også en betydelig mindre begejstring for den måde, som området er beskrevet på i de nye folkeoplysningspolitikker, end der er blandt samtlige besvarelser. 50 %

mener, at beskrivelsen er *Tilfredsstillende*, hvad der er 25 % lavere end for samtlige besvarelser (75 %), og mere end hver fjerde respondent fra handicapområdet (29 %) finder indholdet *Utilfredsstillende* eller *Meget utilfredsstillende*.

Organisering af § 35, stk. 2-udvalgene

Hvordan bedømmer du den måde som din kommune har indfriet kravet om, at der skal nedsættes ét eller flere § 35, stk. 2-udvalg (folkeoplysningsudvalg)	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	6	22,22 %
2. Tilfredsstillende	17	62,96 %
3. Utilfredsstillende	2	7,41 %
4. Meget utilfredsstillende	0	0,00 %
5. Ved ikke	2	7,41 %
Total	27	100,00 %

Der er ikke helt så stor begejstring for den måde, som kommunerne har indfriet kravet om, at der skal nedsættes et § 35, stk. 2-udvalg. Kun 22 % finder organiseringen af udvalgene *Meget tilfredsstillende* i modsætning til alle besvarelser, hvor der er dobbelt så mange, 44 %, der har denne opfattelse.

Sammensætningen af § 35, stk. 2-udvalgene

Hvordan bedømmer du sammensætningen af § 35, stk. 2-udvalget/udvalgene?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	7	25,93 %
2. Tilfredsstillende	14	51,85 %
3. Utilfredsstillende	2	7,41 %
4. Meget utilfredsstillende	0	0,00 %
5. Ved ikke	4	14,81 %
Total	27	100,00 %

Sammensætningen af § 35, stk. 2-udvalgene bedømmes lidt mindre positivt, end gennemsnittet gør det. 26 % finder den *Meget tilfredsstillende*, hvor der er 8 % flere (34 %) i samtlige besvarelser, der har denne bedømmelse. 78 % finder den enten *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*. Samme tal for alle besvarelser er 84 %

Kompetencer til § 35, stk. 2-udvalgene

Hvordan bedømmer du de kompetencer, som § 35, stk. 2-udvalget/udvalgene har fået tildelt?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	6	21,43 %
2. Tilfredsstillende	12	42,86 %
3. Utilfredsstillende	7	25,00 %
4. Meget utilfredsstillende	0	0,00 %
5. Ved ikke	3	10,71 %
Total	28	100,00 %

Andelen af respondenter fra handicapområdet, der svarer *Meget tilfredsstillende* om de kompetencer, som § 35, stk. 2-udvalgene har fået, ligger på niveau med alle besvarelser, 21 % mod 20 %. Modsat er andelen, der mener, at de er *Utilfredsstillende*, betydeligt højere, 25 % mod 14 %.

De selvorganiserede

Skal de selvorganiserede og uorganiserede grupper have bedre mulighed for at benytte de kommunale fritidsfaciliteter?	Antal	Procent
1. Ja	12	42,86 %
2. Nej	11	39,29 %
3. Ved ikke	5	17,86 %
Total	28	100,00 %

Handicapforeningerne er lidt mere forbeholdne over for at give de selvorganiserede og uorganiserede bedre mulighed for at benytte kommunale faciliteter end gennemsnittet. 43 % mener, at de skal have bedre mulighed for at benytte de kommunale faciliteter. Det tilsvarende tal for samtlige besvarelser er 6 % større (49 %).

Partnerskaber

Partnerskaber: Kan partnerskaber bidrage til at forny folkeoplysningspolitikken?	Antal	Procent
1. Ja	17	60,71 %
2. Nej	1	3,57 %
3. Ved ikke	10	35,71 %
Total	28	100,00 %

Der er en lidt mindre tiltro til, at partnerskaber kan bidrage til at forny folkeoplysningspolitikken hos respondenterne fra handicapområdet end hos samtlige besvarelser. 61 % mener ja, hvad der er 9 % færre end hos samtlige besvarelser (71 %).

Samarbejdet

Samarbejde: Hvordan bedømmer du samarbejdet mellem det område, du repræsenterer, og de andre områder i folkeoplysningspolitikken?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	9	32,14 %
2. Tilfredsstillende	14	50,00 %
3. Utilfredsstillende	3	10,71 %
4. Meget utilfredsstillende	1	3,57 %
5. Ved ikke	1	3,57 %
Total	28	100,00 %

Handicapforeningernes bedømmelse af samarbejdet mellem de forskellige områder ligger på linje med gennemsnittet. Næsten hver tredje (32 %) finder samarbejdet *Meget tilfredsstillende*. Hvor procenten for alle besvarelser er 29 %. Andelen af respondenter, der mener, at samarbejdet er *Utilfredsstillende* eller *Meget utilfredsstillende*, er overraskende også højere (14 %), hvor den i samtlige besvarelser er lavere 10 %.

Vigtigheden af folkeoplysningspolitikken

Hvor vigtig er folkeoplysningspolitikken for det område, du repræsenterer?	Antal	Procent
1. Meget vigtigt	13	46,43 %
2. Vigtigt	15	53,57 %
3. Ikke vigtigt	0	0,00 %
4. Uden betydning	0	0,00 %
5. Ved ikke	0	0,00 %
Total	28	100,00 %

Selv om gruppen af respondenter fra handicapområdet er lidt mere forbeholdne i deres bedømmelse af beskrivelsen af deres område og sammensætningen m.v. af § 35, stk. 2-udvalgene, finder de alligevel, at folkeoplysningspolitikken er af stor betydning for deres område. Alle (100 %) mener, at den er *Meget vigtig* eller *Vigtig* for deres område.

Tilfredshed med at være i § 35, stk. 2-udvalgene

Hvor tilfreds er du med at være i § 35, stk. 2-udvalget (folkeoplysningsudvalget)?	Antal	Procent
1. Meget tilfreds	11	42,31 %
2. Tilfreds	13	50,00 %
3. Utilfreds	0	0,00 %
4. Meget utilfreds	0	0,00 %
5. Ved ikke	2	7,69 %
Total	26	100,00 %

Der er også stor tilfredshed med at have sæde i § 35, stk. 2-udvalgene. 42 % er *Meget tilfredse* med at være medlem. Tallet er det samme som i samtlige besvarelser.

Troen på fremtiden

Hvordan bedømmer du fremtiden for det område, du repræsenterer	Antal	Procent
1. Jeg er optimistisk	21	75,00 %
2. Jeg er pessimistisk	5	17,86 %
3. Ved ikke	2	7,14 %
Total	28	100,00 %

Respondenterne fra handicapområdet er optimistiske i forhold til troen på fremtiden (75 %). Dette tal svarer til resultatet af samtlige besvarelser.

Byrådet/kommunalbestyrelsen

Byrådet/kommunalbestyrelsen

Besvarelser fra kommunalpolitikere, der er medlem af et § 35, stk. 2-udvalg.

Processen

Hvordan bedømmer du processen med at lave den nye folkeoplysningspolitik?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	32	23,53 %
2. Tilfredsstillende	88	64,71 %
3. Utilfredsstillende	9	6,62 %
4. Meget utilfredsstillende	2	1,47 %
5. Ved ikke	5	3,68 %
Total	136	100,00 %

De kommunalpolitikere, der sidder i § 35, stk. 2-udvalgene, bedømmer også arbejdet med at lave de nye folkeoplysningspolitikker særdeles positivt. 88 % af respondenterne mener, at det enten har været *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*. Dermed er tilfredsheden for denne gruppe en anelse større end for samtlige besvarelser (85 %). Der er dog en statistisk usikkerhed om denne forskel.

Indholdet

Hvordan bedømmer du indholdet i den nye folkeoplysningspolitik?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	24	18,05 %
2. Tilfredsstillende	101	75,94 %
3. Utilfredsstillende	6	4,51 %
4. Meget utilfredsstillende	0	0,00 %
5. Ved ikke	2	1,50 %
Total	133	100,00 %

Tilfredshedsgraden blandt kommunalbestyrelsesmedlemmerne er også stor, når det drejer sig om selve indholdet i folkeoplysningspolitikkerne. 18 % af respondenterne fra gruppen finder indholdet *Meget tilfredsstillende*, hvad der er 6 % flere end i samtlige besvarelser (12 %), og hele 94 % finder den enten *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*. Den procent er 8 % højere end i alle besvarelserne, hvor den er 86 %.

Sammensætningen af § 35, stk. 2-udvalgene

Hvordan bedømmer du sammensætningen af § 35, stk. 2-udvalget/udvalgene?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	50	39,06 %
2. Tilfredsstillende	60	46,88 %
3. Utilfredsstillende	6	4,69 %
4. Meget utilfredsstillende	1	0,78 %
5. Ved ikke	11	8,59 %
Total	128	100,00 %

Der er også stor tilfredshed med sammensætningen af § 35, stk. 2-udvalgene, hvad der ikke er så overraskende, i og med at de selv har været med til at bestemme den. Der er 5 % flere, der bedømmer den som værende *Meget tilfredsstillende* (39 %) end i samtlige besvarelser (34 %).

Kompetencer til § 35, stk. 2-udvalgene

Hvordan bedømmer du de kompetencer, som § 35, 2-udvalget/udvalgene har fået tildelt?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	28	22,58 %
2. Tilfredsstillende	80	64,52 %
3. Utilfredsstillende	10	8,06 %
4. Meget utilfredsstillende	1	0,81 %
5. Ved ikke	5	4,03 %
Total	124	100,00 %

Det er også en positiv bedømmelse af § 35, stk. 2-udvalgets kompetencer. (Som kommunalpolitikkerne også selv har været med til at bestemme). 87 % af respondenterne mener, at de tildelte kompetencer er enten *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*. Dette tal er markant større (13 %) end i samtlige besvarelser, hvor det er 74 %.

De selvorganiserede

Skal de selvorganiserede og uorganiserede grupper have bedre mulighed for at benytte de kommunale fritidsfaciliteter?	Antal	Procent
1. Ja	73	58,40 %
2. Nej	40	32,00 %
3. Ved ikke	12	9,60 %
Total	125	100,00 %

Holdningen til at give de selvorganiserede og uorganiserede grupper bedre mulighed for at benytte de kommunale faciliteter er også mere positiv hos kommunalpolitikkerne, end den er i gennemsnittet af besvarelser. 58 % mener, at de skal have bedre mulighed (mod 49 % i samtlige besvarelser).

Partnerskaber

Partnerskaber: Kan partnerskaber bidrage til at forny folkeoplysningspolitikken?	Antal	Procent
1. Ja	99	79,20 %
2. Nej	5	4,00 %
3. Ved ikke	21	16,80 %
Total	125	100,00 %

Der er en stor tro på, at partnerskaber kan bidrage til at forny folkeoplysningspolitikken. 79 % svarer *Ja* (i samtlige besvarelser er det 71 %), og kun 4 % svarer *Nej* (mod 7 % i samtlige besvarelser). Partnerskabsmodellen bedømmes således meget positivt af de kommunalpolitikere, der er medlem af et § 35, stk. 2-udvalg.

Samarbejdet

Samarbejde: Hvordan bedømmer du samarbejdet mellem det område, du repræsenterer, og de andre områder i folkeoplysningspolitikken?	Antal	Procent
1. Meget tilfredsstillende	38	30,40 %
2. Tilfredsstillende	71	56,80 %
3. Utilfredsstillende	2	1,60 %
4. Meget utilfredsstillende	2	1,60 %
5. Ved ikke	12	9,60 %
Total	125	100,00 %

Set ud fra kommunalpolitikernes optik fungerer samarbejdet mellem byråd og foreningsliv godt. 87 % bedømmer det som værende enten *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*, hvad der svarer til gennemsnittet af besvarelser.

Vigtigheden af folkeoplysningspolitikken

Hvor vigtig er folkeoplysningspolitikken for det område, du repræsenterer?	Antal	Procent
1. Meget vigtigt	46	36,80 %
2. Vigtigt	70	56,00 %
3. Ikke vigtigt	4	3,20 %
4. Uden betydning	1	0,80 %
5. Ved ikke	4	3,20 %
Total	125	100,00 %

I forbindelse med revisionen af folkeoplysningsloven var der hos Kommunernes Landsforening noget modstand mod, at det blev et krav, at alle kommuner skulle lave en folkeoplysningspolitik. Det er derfor interessant, at de kommunalpolitikere, der sidder i § 35, stk. 2-udvalgene, ser meget positiv på den. 93 % bedømmer den som værende enten *Meget vigtigt* eller *Vigtigt*, og kun 4 % finder den *Ikke vigtig* eller *Uden betydning*.

Opsummering

Opsummering af forskellene på svarene fra de forskellige områder

Respondenterne fra *den folkeoplysende voksenundervisning* er mest skeptiske i forhold til at give de selvorganiserede og uorganiserede grupper bedre mulighed for at benytte de kommunale faciliteter. De er desuden den gruppe, der er mindst optimistiske i deres syn på fremtiden. 32 % af respondenterne fra voksenundervisningen er pessimistiske i deres bedømmelse af områdets fremtid, hvor det kun er 15 % i samtlige besvarelser. Dette mindre positive fremtidssyn er ikke overraskende set i lyset af de store nedskæringer, der er sket på området.

Besvarelserne fra *idrætsforeningerne* adskiller sig ved, at de er det område, der udtrykker størst tilfredshed med den måde, som deres område er beskrevet på i folkeoplysningspolitikkerne. 84 % af respondenterne er tilfredse med beskrivelsen af deres område, hvor det kun er 75 % i samtlige besvarelser. De udtrykker også en mere positiv holdning til fremtiden end gennemsnittet af samtlige besvarelser.

Respondenterne fra *de idebestemte børne- og ungdomsforeninger* er den gruppe, der udtrykker størst tilfredshed med sammensætningen af § 35, stk. 2-udvalgene (47 % mod 34 % i samtlige besvarelser) og § 35, stk. 2-udvalgenes kompetencer (80 % er tilfredse mod 74 % i samtlige besvarelser). Sammen med idrætsforeningerne er de den gruppe, der udtrykker det mest positive fremtidssyn (80 % er optimistiske mod 75 % i samtlige besvarelser).

De kulturelle foreninger er mere tilfredse med indholdet i folkeoplysningspolitikkerne end gennemsnittet. Næsten alle respondenterne fra denne gruppe er enten *Meget tilfredse* eller *Tilfredse* med indholdet. Dermed er tilfredsheden hos denne gruppe 6 % højere end i samtlige besvarelser.

Tilfredsheden med beskrivelsen af det kulturelle område i folkeoplysningspolitikkerne er betydelig mindre end den generelle tilfredshed med dem. Der er en relativ stor utilfredshed hos de kulturelle foreninger sammenlignet med alle besvarelserne. 65 % af respondenterne er tilfredse med den måde, som deres område er beskrevet på, hvad der er 10 % mindre end i alle besvarelserne (75 %), og næsten hver tredje (31 %) finder beskrivelsen *Utilfredsstillende* eller *Meget utilfredsstillende*. De kulturelle foreninger er også mindre tilfredse med sammensætningen af § 35, stk. 2-udvalgene end gennemsnittet af alle besvarelser. 19 %, svarende til næsten hver femte respondent, er utilfreds med sammensætningen. De er også mere kritiske i deres bedømmelse af § 35, stk. 2-udvalgets kompetencer (19 % er utilfredse med de tildelte kompetencer mod 14 % i samtlige besvarelser) og i deres bedømmelse af

samarbejdet mellem områderne. Kun 12 % bedømmer samarbejdet som *Meget tilfredsstillende*, hvor det i samtlige besvarelser er 29 %.

Respondenterne fra *handicapforeningerne* er mindre tilfredse med processen med at lave folkeoplysningspolitikken end gennemsnittet (12 % finder den *Meget tilfredsstillende*, hvad der er 9 % lavere end bedømmelsen i samtlige besvarelser). Det samme gælder deres bedømmelse af indholdet i politikkerne. Ingen af respondenterne fra området finder den værende *Meget tilfredsstillende*, hvor det er 12 % i samtlige besvarelser, eller med beskrivelsen af deres område, hvor 50 % af respondenterne finder den værende *Meget tilfredsstillende*, hvad der er 25 % lavere end i samtlige besvarelser.

Besvarelserne fra *kommunalpolitikkerne* med sæde i § 35, stk. 2-udvalgene udtrykker en meget stor tilfredshed med indholdet i de nye folkeoplysningspolitikker. 18 % finder det *Meget tilfredsstillende*, hvad der er 6 % flere end i samtlige besvarelser, hvor den er 12 %, og hele 94 % bedømmer indholdet i folkeoplysningspolitikkerne enten *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*, hvad der er 8 % højere end i alle besvarelserne (86 %). Kommunalpolitikkerne er mere positive end gennemsnittet af besvarelser i forhold til at give de selvorganiserede og uorganiserede grupper bedre mulighed for at benytte kommunale faciliteter (58 % mod 49 %) og i troen på, at partnerskaber kan bidrage til at forny folkeoplysningspolitikken (79 % mod 71 %).

Konklusion

Konklusion på spørgeskemaundersøgelsen

Bedømmelsen af folkeoplysningspolitikken

Undersøgelsen indikerer, at der både blandt aktørerne på folkeoplysningsområdet og hos de kommunalpolitikere, der er medlem af et § 35, stk. 2-udvalg, er en meget stor opbakning til lovkravet om, at kommunerne skal lave en folkeoplysningspolitik.

93 % af de 675 respondenter betegner folkeoplysningspolitikken som enten *Meget vigtigt* eller *Vigtigt* for det område, som de repræsenterer i udvalget. Det er endvidere bemærkelsesværdigt, at der blandt de kommunalpolitikere, der er medlem af et § 35, stk. 2-udvalg, er en lige så positiv holdning til folkeoplysningspolitikken som blandt aktørerne fra foreningslivet (93 %), fordi der i forbindelse med indførelsen af lovkravet var kritiske røster i Kommunernes Landsforening, der ikke var glade for, at kommunerne blev pålagt nye lovkrav i forhold til folkeoplysningsloven.

Processen med at lave politikken

Der er i besvarelsene også en meget positiv holdning til processen med at udforme folkeoplysningspolitikkerne. Hver femte (21 %) af respondenterne finder, at processen har været *Meget tilfredsstillende*, og 86 % finder den enten *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*. Meget tyder således på, at der i kommunerne er foregået et vellykket arbejde med at inddrage et bredt udsnit af foreningslivet i arbejdet med at udforme indholdet. Et indhold som kommunerne i høj grad selv har kunnet bestemme.

Der er lige så stor en tilfredshed med indholdet i folkeoplysningspolitikkerne som med processen med at lave dem. 86 % af respondenterne finder indholdet enten *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*. Der er dog lidt færre, der finder indholdet *Meget tilfredsstillende* (12 %).

Tilfredsheden er lidt mindre, når respondenterne skal bedømme, hvordan det område, som de repræsenterer i § 35, stk. 2-udvalget, er beskrevet i folkeoplysningspolitikken. 75 % er tilfredse med beskrivelsen af deres område, men bag dette tal gemmer sig nogle større variationer. Idrætsforeningerne er ikke overraskende det område, der er mest tilfreds med beskrivelsen. 84 % finder beskrivelsen *Tilfredsstillende*, mens det kun er 50 % af respondenterne fra handicapforeningerne, der har samme opfattelse.

§ 35, stk. 2-udvalget

I den gennemførte lovrevision blev det også et krav, at kommunerne skulle nedsætte et eller flere udvalg med repræsentanter fra de aktører, der får støtte fra lov om støtte til folkeoplysning, for på denne måde at sikre brugerindflydelsen på loven.

Undersøgelsen viser, at et stort flertal, 88 %, bedømmer den måde, som kommunerne har indfriet kravet om nedsættelsen af et § 35, stk. 2-udvalg på, som *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*. Kun 7 % er *Utilfredse* eller *Meget utilfredse* med den nye konstruktion.

Et næsten lige så stort flertal, 84 %, er tilfredse med udvalgets **sammensætning**, men også her er der stor forskel på områdernes besvarelser. 91 % af respondenterne fra de idebestemte børne- og ungdomsforeninger er enten *Meget tilfredse* eller *Tilfredse* med sammensætningen, mens det hos respondenterne fra de kulturelle foreninger kun er 65 %, der har denne bedømmelse, og næsten hver femte (19 %) af repræsentanterne fra de kulturelle foreninger er utilfredse med sammensætningen.

Der er en noget mindre tilfredshed med § 35, stk. 2-udvalgets **kompetencer** end med organisering og sammensætning. 74 % beskriver dets kompetencer som *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*, men der er også en forholdsvis stor gruppe på 18 % af respondenterne, der er *Utilfredse* eller *Meget utilfredse* med dets kompetencer. Det kan meget vel tænkes, at der kan være en sammenhæng med de 11 kommuner, hvor udvalget kun har fået en høringskompetence, men det er ikke undersøgt nærmere i denne del af undersøgelsen.

Respondenternes tilfredshed manifesterer sig også i forhold til spørgsmålet om, hvor tilfredse de er med at være **medlem** af et § 35, stk. 2-udvalg. 90 % giver udtryk for, at de enten er *Meget tilfredse* (42 %) eller *Tilfredse* (48 %) med at være medlem. Der er således en meget stor generel tilfredshed med § 35, stk. 2-udvalgene blandt respondenterne.

De selvorganiserede og uorganiserede grupper

Der er ikke noget entydigt svar på spørgsmålet om, hvorvidt de selvorganiserede og uorganiserede grupper skal have bedre mulighed for at benytte de kommunale faciliteter. 49 % er positive i deres besvarelse. 33 % af respondenterne svarer nej på spørgsmålet, og 19 % er uafklaret. Det vil sige, at 51 % svarer *Nej* eller *Ved ikke*, og holdningen til de ikke-foreningsorganiserede er således meget delt.

Lidt overraskende er det respondenterne fra den frivillige voksenundervisning, der er mest skeptiske. Kun 38 % mener, at de selvorganiserede og uorganiserede skal have bedre mulighed for at benytte de kommunale faciliteter. Det ville have været mere oplagt, at det var de områder, der benytter de faciliteter, som de selvorganiserede og uorganiserede grupper gerne vil gøre brug af, som var mest afvisende ved tanken.

Partnerskaber

Ved gennemførelsen af lovrevisionen af folkeoplysningsloven blev det muligt for kommunerne at give økonomisk støtte til partnerskaber, hvis de ligger inden for lovens målsætninger. Udvikling af partnerskaber både inden for og uden for lovens rammer vægtes højt i hovedparten af kommunerne.

At dømme efter besvarelsene på spørgsmålet *Kan partnerskaber bidrage til at forny folkeoplysningspolitikken?* har foreningslivet også en positiv holdning til partnerskabsmodellen. 71 % mener, at partnerskaber kan bidrage til en fornyelse, 23 % svarer *Ved ikke*, og kun 7 % mener, at partnerskaber ikke kan have denne effekt.

Den største skepsis i forhold til effekten af partnerskaber findes hos respondenterne fra handicapforeningerne. Her mener kun 61 %, at de kan skabe fornyelse af folkeoplysningspolitikken.

Kommunalpolitikere

Det er interessant at bemærke, at de 137 kommunalpolitikere, der har besvaret spørgeskemaundersøgelsen er lige så tilfredse med folkeoplysningspolitikkerne og § 35, stk. 2-udvalget som repræsentanterne fra foreningslivet. 88 % af respondenterne fra denne gruppe er *Meget tilfredse* eller *Tilfredse* med processen med at lave folkeoplysningspolitikkerne, 94 % finder indholdet i politikkerne *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*. 86 % er tilfredse med sammensætningen af § 35, stk. 2-udvalgene, og 87 % bedømmer samarbejdet i udvalget som *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*.

58 % af kommunalpolitikere mener, at de selvorganiserede og uorganiserede grupper skal have bedre mulighed for at benytte de kommunale faciliteter, hvad der er 9 % flere end samtlige besvarelser, og de har også større tiltro til, at partnerskaber kan bidrage til at forny folkeoplysningspolitikken.

Samarbejdet

Et af de største kritikpunkter i forhold til de gamle folkeoplysningsudvalg har været, at samarbejdet mellem hovedområderne ikke har fungeret godt. Medlemmer af folkeoplysningsudvalg har givet udtryk for, at det var spild af tid at skulle sætte sig ind i problemstillinger, der vedrørte de andre områder. Spørgeskemaundersøgelsen indikerer, at denne påstand ikke passer i forhold til situationen i dag. Samarbejdet mellem hovedområderne, der primært foregår i § 35, stk. 2-udvalgene, bliver bedømt meget positivt. 84 % bedømmer det som værende *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*, og kun 10 % bedømmer det som *Utilfredsstillende* (8 %) eller *Meget utilfredsstillende* (2 %).

Denne meget positive holdning til samarbejdet mellem de forskellige aktører kan have stor betydning for § 35, stk. 2-udvalgenes funktionsduelighed og deres

mulighed for at bidrage til en udvikling af en helhedsorienteret kommunal folkeoplysningspolitik

Del 3

Interviewundersøgelse med medlemmer af § 35, stk. 2-udvalgene om deres syn på folkeoplysningspolitikkerne

Indledning

I forlængelse af spørgeskemaundersøgelsen blev der i perioden 2013-2014 foretaget en interviewundersøgelse med repræsentanter fra 10 kommuner. Formålet med undersøgelsen har været at grave et spadestik dybere, end hvad spørgeskemaundersøgelsen gav mulighed for. Det har bl.a. været interessant at få uddybet de kritikpunkter, der fremkom i undersøgelsen, der ellers har været præget af stor tilfredshed med de kommunale folkeoplysningspolitikker. Undersøgelsen, der har samme målgruppe som spørgeskemaundersøgelsen – medlemmer af § 35, stk. 2-udvalgene – har bestået af fokusgruppeinterview suppleret med et enkelt interview med kun én deltager.

Metode

Undersøgelsen er designet som en kvalitativ interviewundersøgelse, der er baseret på en fænomenologisk beskrivelse i den forstand, at temaerne i undersøgelsen beskrives ud fra informanternes egne perspektiver, og ud fra hvordan de oplever de forskellige problemstillinger. Det grundlæggende teoretiske udgangspunkt er således, at den afgørende virkelighed er, hvad mennesker opfatter den som, og at analysemetoden går fra at beskrive enkeltfænomener over til at søge efter de mere generelle træk i besvarelsene.

Formålet er at beskrive og forstå baggrunden for de besvarelser, der fremkom i spørgeskemaundersøgelsen og derved nuancere besvarelsene. Overgangen fra spørgeskemaundersøgelsen til interviewundersøgelsen medfører således også en overgang fra et generelt niveau (spørgeskemaundersøgelsen) til beskrivelser af mere specifikke situationer, der derefter tematiseres (interviewundersøgelsen).

Interviewene er gennemført med udgangspunkt i en semistruktureret interviewguide, der var udformet på baggrund af besvarelsene fra spørgeskemaundersøgelsen. Interviewundersøgelsen bygger på interview med informanter fra 10 kommuner, der er udvalgt efter størrelse og geografisk beliggenhed i bestræbelserne på at få så maksimal en spredning i besvarelsene som muligt. Informanterne er alle medlemmer af et § 35, stk. 2-udvalg enten som repræsentanter fra brugersiden (foreninger, aftenskoler m.v.) eller som byrådspolitikere, der er således ikke repræsentanter fra de kommunale medarbejdere på området med i undersøgelsen.

Det kan svække undersøgelsens resultater, fordi de kommunale medarbejdere sidder inde med en stor faktuel viden om arbejdet med at udforme de nye folkeoplysningspolitikker, men det var samtidigt et naturligt valg, dels fordi de ikke er valgt ind i udvalget, og dels fordi de let kunne blive dominerende i fokusgruppeinterviewene.

Det vil derfor være oplagt på et senere tidspunkt at supplere denne undersøgelse med en tilsvarende med repræsentanter fra den kommunale administration.

I interviewene er foreningsrepræsentanterne og byrådspolitikerne blevet interviewet hver for sig. Interviewene er optaget på diktafon og derefter udskrevet.

Gennemgang af de enkelte områder i undersøgelsen

Interviewundersøgelsen er designet ud fra de samme hovedtemaer som spørgeskemaundersøgelsen suppleret med en række undertemaer, der er fremkommet gennem analysen af båndudskrifterne.

Bedømmelse af processen med at lave folkeoplysningspolitikkerne

I henhold til folkeoplysningslovens § 35 skal kommunalbestyrelsen sikre, at den folkeoplysende virksomhed i kommunen bliver inddraget gennem § 35, stk.

2-udvalget forud for vedtagelsen af folkeoplysningspolitikken, således at lovens brugere, det vil sige de foreninger, daghøjskoler, aftenskoler m.v., der kan opnå tilskud og få anvist lokaler efter lovens regler, inddrages gennem § 35, stk. 2-udvalget i arbejdet med at udforme politikken.

Spørgeskemaundersøgelsen viste, at brugersiden generelt har været tilfreds med den brugerinddragelse, der har fundet sted. Deltagerne i interviewundersøgelsen er noget mere forbeholdne i deres syn på processen, og flere påpeger, at arbejdet med at lave folkeoplysningspolitikkerne ikke er foregået eksemplarisk i alle kommuner.

Selv om der i hovedparten af de kommuner, der er omfattet af interviewundersøgelsen, er foregået en eller anden form for brugerinddragelse, er der ifølge informanterne også eksempler på det modsatte. Hvor folkeoplysningspolitikkerne er blevet lavet, uden at foreningslivet er blevet inddraget i processen, og forløbet derved ikke har levet op til lovens intentioner.

Ifølge informanterne fra de pågældende kommuner kan den manglende brugerinddragelse have som konsekvens, at foreningslivet ikke føler et ejerskab til den nye politik: **Informant:** „Hvor tit lever man op til alle de der fine politikker. Med mindre man har haft processer omkring dem, men det har vi ikke haft her.“

Informant: „Der blev (tidligere, red.) lavet et større forarbejde til fritids- og kulturpolitikken med nedsættelse af fokusgrupper m.v., men det skete ikke i forbindelse med, at vi skulle lave folkeoplysningspolitikken. Og vi burde have involveret brugerne i forbindelse med udformningen af folkeoplysningspolitikken.“

Årsagerne til, at der i nogle kommuner ikke har været den nødvendige brugerinvolvering, kan være, at kommunerne har haft meget kort tid til at lave de nye folkeoplysningspolitikker, hvis de skulle efterleve lovens krav. Det fik nogle kommuner til at lave en meget lidt ambitiøs proces i forbindelse med udformningen af de nye politikker. Ofte blev der kun tale om at lovliggøre den allerede eksisterende fritidspolitik ved at tilføje de krav, der er til indholdet af en folkeoplysningspolitik. Efterfølgende har vi set eksempler på, at nogle af disse kommuner har lavet en meget mere ambitiøs folkeoplysningspolitik på baggrund af en ny proces med forskellige former for brugerinddragelse.

At kommunerne har arbejdet under et stort tidspres for at færdiggøre arbejdet, er også tydeligt i de besvarelser, som informanterne i undersøgelsen giver, når de skal bedømme processen: **Interviewer:** „Blev der indkaldt til stormøde i forbindelse med udformningen af folkeoplysningspolitikken?“

Informant: „Nej. Det kunne vi simpelthen ikke nå. Vi sendte det ud til høring i et par måneder, og så arbejdede vi lidt videre med det. Det var ikke voldsomt mange tilbagemeldinger, vi fik. Det eneste, der kom, det var fra Idrætsrådet. De ville godt have holdt et stort offentligt møde, men det kunne ikke lade sig gøre.“

Informanter fra to andre kommuner i undersøgelsen er meget utilfredse med den måde, som arbejdet med at lave folkeoplysningspolitikken er foregået på, på trods af at der i de pågældende kommuner har fundet en form for brugerinddragelse sted.

Informant: „Processen – var ikke lige skøn. Jeg bliver indbudt til et stormøde. 100 mennesker ved cafeborde. En konsulent fra kommunen. De havde bestemt emnerne på forhånd, hvilket gjorde, at jeg hele tiden følte, at vi sad og snakkede om de forkerte temaer. De viste et udkast til politikken i form af farveklatter og talebobler. Det var meget uigennemskueligt. Møde to var ikke meget bedre, og den afsluttende proces var en helt håbløs situation. Med en forvaltning som har manipuleret og kørt folk rundt og lavet en skinproces.“ **Informant:** „Lederen af udvalget sagde som slutning på høringsprocessen: I kan sige, hvad I vil, det bliver, som vi bestemmer.“

Set fra foreningsrepræsentanternes side levede processen i de to kommuner tydeligvis ikke op til deltagernes forventninger. Der var dog også selvkritik hos en informant i forhold til foreningslivets egen rolle i processen. **Informant:** „Processen med at lave den nye politik var ikke særlig god – udtryk for skindemokrati.“

Interviewer: „Hvad gjorde I selv?“

Informant: „Vi var gået lidt døde. Vi kunne have fået større indflydelse på politikken, hvis vi havde været mere aktive.“

Forvaltningsmedarbejdernes bedømmelse af forløbet i de to kommuner ville ganske givet kunne have nuanceret billedet af processen, men den grundlæggende kritik af forløbet fra brugerside ville under alle omstændigheder stadig være central i bedømmelsen af forløbet.

For megen selvbestemmelse?

Hvor nogle af informanterne i undersøgelsen savnede medbestemmelse i processen med at lave folkeoplysningspolitikken, er der på den anden side også eksempler på informanter, der synes, at de fik for frie tøjler, og for meget blev overladt til brugersiden:

Interviewer: „Hvordan gik arbejdet med at lave en folkeoplysningspolitik?“

Informant: „Det var meget svært at komme i gang. Forvaltningen spurgte os, hvad vi havde at bidrage med, og alt hvad vi foreslog, det kom igennem, og i den sammen-

hæng har vi faktisk efterlyst, at vi fik et lidt mere konkret oplæg sendt frem, vi kunne forholde os til.”

Hvis medbestemmelsen bliver så stor, at der ikke kommer et konkret udspil fra forvaltning/kommunalbestyrelse, som foreningslivet skal forholde sig til, men det overlades til brugersiden selv at udvikle indholdet, kan det for nogle medlemmer af § 35, stk. 2-udvalgene også blive et problem, fordi de har behov for et mod- og medspil fra forvaltning og kommunalbestyrelse.

En informant fra en anden kommune var derimod meget tilfreds med den store selvbestemmelse, som foreningslivet fik i processen: **Informant:** „Vi har selv bestemt og stået for processen med at lave en ny folkeoplysningspolitik, så forløbet er også blevet, som vi har ønsket.”

Her er den store medbestemmelse ifølge informanten årsagen til, at resultatet er blevet så vellykket. Det kan således være svært for kommunerne at finde balancen mellem en direkte eller indirekte styring gennem oplæg og organisering af processen og foreningsrepræsentanternes forskellige ønsker til, hvor meget indflydelse de vil have på processen. Det valg, kommunerne skal træffe, er derfor i høj grad afhængig af, hvor mange ressourcer repræsentanterne fra foreningslivet har i den pågældende kommune.

Generelt var deltagerne i interviewundersøgelsen mindre begejstret i deres bedømmelse af processen med at lave folkeoplysningspolitikkerne end besvarelserne i spørgeskemaundersøgelsen.

Manglende diskussion i byrådet

Ifølge deltagerne i undersøgelsen er næsten alle folkeoplysningspolitikker blevet vedtaget i byrådene, uden at der har været større diskussioner om indholdet i dem.

Interviewer: „Var der diskussion i byrådet om den nye folkeoplysningspolitik?”

Informant: „Der var kun anerkendelse og positiv omtale af den. Ikke meget diskussion” (politiker).

Den manglende diskussion kan på den ene side betragtes som udtryk for en stor politisk opbakning til foreningsliv og den folkeoplysende voksenundervisning, men den kan også som en informant, (politiker), udtaler, være et problem: **Informant:** „Jeg kan huske dengang folkeoplysningspolitikken var til godkendelse i Byrådet. Da tænkte jeg, nu får vi noget debat, men der var kun nogle ord, og så tænkte jeg: „Hvad bilder I jer ind”. For en politik skal man diskutere. Det var lidt underligt. Da vi senere skulle diskutere en besparelse, var der meget mere debat.”

Bedømmelse af indholdet

Spørgeskemaundersøgelsen viste en generel stor tilfredshed med indholdet, men den viste samtidig, at tilfredsheden varierede fra område til område.

I interviewundersøgelsen er hovedparten af informanterne også tilfredse med indholdet i folkeoplysningspolitikkerne, men der er også informanter, der er kritiske over for resultatet. Den gennemgående kritik i disse udsagn drejer sig om, at der ikke er sket væsentlige ændringer i forhold til den fritidspolitik, som folkeoplysningspolitikken typisk erstatter.

Informant: „Der skal være lidt visioner i en folkeoplysningspolitik, og det er der ikke i den, vi har lavet. Den beskriver, hvad vi laver i dag, og mangler en beskrivelse af, hvilken retning vi skal arbejde hen imod.“

Informant: „Forvaltningen lavede et oplæg, vi har haft til høring. Meget lidt er ændret i forhold til før.“

Informant: „Næsten ikke noget nyt/anderledes. Der stod næsten mere i den gamle.“

Informant: „Den ligner fritidspolitikken fra før. Hvor den nu bare opfylder lovens nye krav.“

En af forklaringerne på de manglende visioner i nogle af de kommunale folkeoplysningspolitikker kan være den tidligere omtalte korte tidsfrist, som kommunerne havde til at udforme den i. En anden kan være, at folkeoplysningspolitikken ikke har været prioriteret særligt højt i de kommuner, som informanterne refererer til, fordi man eksempelvis har prioriteret idrætspolitikken og andre politikker med relation til området højere. Selv om folkeoplysningspolitikken er tænkt som en overordnet politik for alle de områder, der får tilskud fra folkeoplysningsloven, har den ikke erstattet eksempelvis idrætspolitikken i de undersøgte kommuner, og nogle kommuner har stadig en fritidspolitik ved siden af folkeoplysningspolitikken (Se bilag 3, *Kommunernes politikker inden for kultur- og fritidsområdet*, side 167). Der tegner sig derfor et billede af, at folkeoplysningspolitikkerne mere er sideordnet end overordnet i forhold til de andre politikker på området.

Fokusinterviewene viste også, at der heller ikke hos alle repræsentanter for foreningslivet har været den helt store interesse i, at der skulle ske store ændringer i forhold til den tidligere fritidspolitik. Det bliver bl.a. beskrevet således:

Interviewer: „Hvordan gik forløbet med at lave folkeoplysningspolitikken?“

Informant 1: „Begrænset proces – vi har haft den til høring.“

Informant 2: „Forvaltningen lavede et oplæg.“

Informant 1: „Meget lidt er ændret i forhold til før.“

Informant 2: „Samme proces i kulturudvalget. Der var nogle rebeller, der ville have masser af ramasjang ind. Men vi var et par gamle rotter i faget, der sagde, at det var pjat, for det betyder ingenting (terapi for terapiens skyld). Det er pjat. Vi var mange i kulturudvalget, der ikke kunne tage den proces alvorlig.“

Informant 1: „Den ligner fritidspolitikken fra før. Hvor den nu bare opfylder lovens nye krav.“

Informant 2: „Ikke meget fikumdik ved det.“

Informant 1: „Forvaltningen gjorde det jo også udmærket.“

Informant 2: „Jeg har ikke kunnet tage det alvorligt. Ikke en dyt, der interesserer sig for det. Har været til 1.111.000 borgermøder – ingen er interesserede i det overordnede niveau.“

Spørgsmålet om i hvor høj grad folkeoplysningspolitikken er visionær i de enkelte kommuner, drejer sig således også om, hvor meget repræsentanterne fra brugersiden er interesseret i, at der sker fornyelse. Herunder ændringer i støtteordningerne til området.

Andre kritikpunkter af indholdet i folkeoplysningspolitikken drejer sig om manglen på klare prioriteringer i den:

Informant: „Det er jo et stykke papir med pæne ord. Det, jeg godt kunne savne, er en prioritering af de forskellige områder. Vi har selv lavet en handlingsplan for udvalget og prøvet at gøre det operationelt.“

Informant: „Prioriteringen i politikken er ikke klar. Der står for eksempel ikke, hvorfor at børn og unge prioriteres så højt, som de gør.“

Manglende konkrete beskrivelser af indsatsområder og klare prioriteringer kan ifølge informanterne også medføre, at folkeoplysningspolitikkerne kan blive formuleret i så generelle vendinger, at de reelt bliver indholdstomme:

Informant: „Når man laver politikker, skal man passe på ikke at vande dem ud, så man ikke kan se, hvad det drejer sig om“.

Her skræmmer sporene fra mange af de gamle fritidspolitikker, der ofte endte med ikke at have nogen større effekt, fordi de var holdt i meget generelle vendinger, og derfor ikke var særlig operationelle og desuden sjældent blev evalueret.

Nye indsatsområder

Der er hos de deltagende informanter fra foreningslivet og den folkeoplysende voksenundervisning en positiv holdning til, at folkeoplysningspolitikkerne gerne må indeholde beskrivelser af, hvordan folkeoplysningsområdet kan bidrage til løsningen af nye opgaver af mere tværsektoriel karakter. Der skal i givet fald følge ekstra bevillinger med, således at de bevillinger, der er afsat til folkeoplysningsområdet, ikke går til andre forvaltningsområder:

Informant: „Vi vil gerne have flere opgaver bl.a. i forhold til flygtningeområdet, men der skal også følge penge med.“

Disse synspunkter falder fint i tråd med de fleste kommuners ambitioner om at udvikle nye partnerskabstyper til løsningen af opgaver i den offentlige sektor og i det civile samfund.

Enkelte informanter påpeger i forlængelse heraf, at det også er vigtigt, at folkeoplysningspolitikkerne får en effekt i forhold til at styrke samarbejdet på tværs af områderne og dermed bidrager til at skabe fælles forpligtigelser:

Informant: „Det har været vigtigt, at vi har fået lavet en politik på området. Det binder både politikerne og aktørerne i forhold til nogle fælles forpligtigelser. Om man spiller golf, går på aftenskole eller spiller teater, er for så vidt lige meget. Det er ikke aktiviteten, der er vigtig. Det er udviklingen, som man skal have fokus på.“

Generel tilfredshed med indholdet

Selv om der således er kritikpunkter af hele og dele af indholdet i folkeoplysningspolitikkerne hos nogle af informanterne, er hovedparten af deltagerne i interviewundersøgelsen, på samme måde som det var tilfældet med besvarelsene fra spørgeskemaundersøgelsen, godt tilfredse. Der bliver eksempelvis udtrykt en spontan glæde over en folkeoplysningspolitik, der er blevet struktureret i forhold til borgernes forskellige livsfaser:

Informant: „Det vil jeg også sige, at det kan godt være, at det bliver egoistisk, når jeg ser på det nye livsfaser, det syntes jeg simpelthen, var et supergodt tema. Lige præcis det der med de livsfaser, det har måske også noget at gøre med min egen alder, jeg startede jo som folkepensionist i mandags.“

En anden informant fra samme kommune udtrykte samme positive holdning:

Interviewer: „Adskiller den nye politik sig fra den gamle?“

Informant: „Ja, det gør den. Den gamle kørte mere systematisk efter de forskellige tilskudsformer (aktivitets- og lokaletilskud m.v.). Nu har man lavet en hel anden form for politik, der forholder sig til de forskellige livsfaser og de nye medier. Så den er meget anderledes. Jeg blev faktisk lidt forskrækket, da jeg så den første gang. For jeg tænkte: Hvor er aktivitetstilskuddet henne? Og de andre ting, der er grundlæggende for vores foreningsliv. Men jeg blev straks beroliget med, at det var, som det altid havde været, og det var ikke på den måde, den skulle ændres. Den nye politik peger meget mere fremad og beskriver ikke så meget, hvad der sker nu, og der også planlagt en række partnerskaber, som jeg meget håber, at vi får sat i værk. Vi vil lave partnerskaber for at få noget til at ske. Det gælder om at samle flere forskellige aktører. Det er lettere at lave samarbejde og partnerskab i de små lokal-samfund, hvor folk kender hinanden. I de større byer skal det laves på en lidt anden måde f.eks. gennem organisationer.“

Tilfredsheden med indholdet i folkeoplysningspolitikkerne ligger således helt i tråd med resultatet af spørgeskemaundersøgelsen, hvor 86 % af alle respondenter fandt, at indholdet var *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*. Der er dog en nuancering i besvarelsene fra interviewundersøgelsen, idet flere af deltagerne ønsker mere visionære politikker.

Folkeoplysningspolitikernes anvendelighed

Det vigtigste spørgsmål i relation til folkeoplysningspolitikkerne er, i hvor høj grad de vil blive brugt. På grund af at mange kommuner relativt sent har fået lavet politikkerne i den endelige form, har det desværre kun i meget begrænset omfang været muligt at evaluere dette aspekt.

Enkelte af deltagerne i undersøgelsen giver udtryk for, at den ikke bliver brugt i den forventede grad. **Informant:** „Det var bare en fin proces, og vi fik et produkt, som vi kunne være bekendt, og den blev til sidst godkendt af byrådet. Derefter synes jeg ikke, der er sket så meget. Jeg synes ikke, at den rigtigt bliver brugt af andre end os selv, når vi refererer til den.“

En af forudsætningerne for, at politikken bliver brugt, er, at den er kendt, og der er hos informanterne en usikkerhed i forhold til, hvor kendt folkeoplysningspolitikken er i foreningslivet og blandt kommunens borgere:

Informant: „Jeg må da også erkende, at det ikke er én, som folk kigger i. Det er kun sådan nogen som os, altså folkeoplysningsudvalget, kulturudvalget, kommunale forvaltning og diverse råd og samråd.“

Det er et gennemgående træk ved interviewene, at der ikke er en fælles opfattelse af, hvem der skal have kendskab til folkeoplysningspolitikken. Er det kun de kommunale embedsmænd på området samt medlemmer af § 35, stk. 2-udvalgene? Eller skal folkeoplysningspolitikken være kendt bredt i foreningslivet som en rettesnor for udviklingen af området og til at synliggøre de forskellige prioriteringer af indsatsområderne? Eller skal den være kendt af alle borgere i kommunen som et væsentligt kommunalt indsatsområde, hvor det er muligt at få økonomisk støtte og lokaler stillet til rådighed for aktiviteter, der falder ind under lovens formålsparagraffer samt til selvorganiserede grupper?

Informant: „Resultatet er fint nok. Jeg er ikke helt sikker på, hvor langt den er kommet ud i kommunen. Jeg tror ikke, alle kender den ude i foreningerne.“

Informant: „Det tror jeg heller ikke. Det kan godt være, at vi skulle gøre noget for det.“

Informant: „Vi tager den jo heller ikke op som vores vejledning eller vision.“

Hvis de foreninger, der ikke har repræsentanter i § 35, stk. 2-udvalget, ikke kender folkeoplysningspolitikken og heller ikke har en tæt dialog med de medlemmer, der repræsenterer dem i udvalget, f.eks. gennem et samvirke, opstår der let et demokratisk problem. Et problem, der kan medføre, at medlemmer af udvalget kan komme til at arbejde i et vakuum uden en forpligtende kontakt til deres bagland.

Både forvaltning og brugersiden i § 35, stk. 2-udvalget har således en forpligtigelse til at sørge for, at folkeoplysningspolitikken bliver kendt. Førstnævnte skal sikre, at den er kendt i en bredere offentlighed, således at alle borgere kan få kendskab til den via

pjecer, møder m.m. og en let tilgængelighed på de kommunale hjemmesider og andre digitale platforme. At gøre den let at finde på de kommunale hjemmesider er ifølge informanterne ikke altid lykkedes:

Interviewer: „Det er ikke let at finde folkeoplysningspolitikken på kommunens hjemmeside, ved I, hvad forklaringen er herpå?“

Informant: „Den har vi faktisk haft oppe flere gange gennem årene, men der er nogen, som sidder og bestemmer, hvis man kan sige det sådan, hvordan den struktur nu skal være synlig eller usynlig. Det er klart, at det vil give underværker (hvis det var lettere at finde den, red.).“

Informant: „En sidebemærkning: Er vores kommunes hjemmeside ikke blevet berømt for at være meget god?“

Informant: „Den er brugervenlig og meget informativ, ja, den er brugervenlig, men man kan sige, at der kan være langt til folkeoplysningen, men jeg skal lige sige, at sådan kan det også se ud i andre kommuner, i X-kommune, hvorfra jeg kommer, er det på den samme måde.“

Informant: „Det var ikke firmaets skyld, det var en politisk beslutning, hvordan strukturen skal være med nye systemer og hierarkiet skal være.“

Hvis folkeoplysningspolitikken ikke er kendt i en større offentlighed, men kun af en forholdsvis snæver kreds kan det medføre, at medlemmerne af § 35, stk. 2-udvalget ikke får den nødvendige værdsættelse af deres arbejde:

Informant: „Når der så nu her i de næste år bliver gennemført noget, som sker på baggrund af det, der står heri, at man nu begynder at sætte nogle ting i værk, så vil folk heller ikke tænke på, at det sker på baggrund af en folkeoplysningspolitik. Altså, det der med, at man laver nogle handlinger, hvor man siger, at man vil utroligt gerne lave noget med noget anderledes sparring?? Det kan være, at voksenundervisning kommer ud i en fodboldklub og underviser de voksne, mens børnene spiller fodbold eller et eller andet, hvor man laver noget samarbejde og nogle partnerskaber, som vi så pænt kalder det, så er der ikke nogen mennesker, der tænker på, at det gør vi, fordi der er nogle mennesker, der har siddet og skrevet en politik.“

Tordenskjolds soldater

Da der også er en ret begrænset udskiftning i § 35, stk. 2-udvalgene, kan der let danne sig det indtryk, at det er Tordenskjolds soldater fra foreningslivet, der repræsenterer brugerindflydelsen i udvalget. Typisk domineret af repræsentanter fra de store idrætsforeninger og aftenskoler. Der er derfor en frygt blandt informanter om, at der kun er en meget begrænset viden om, hvad der foregår i § 35, stk. 2-udvalget hos de foreninger, der ikke er en del af denne inderkreds:

Informant: „Det var da beskæmmende at opleve, at der var foreningsrepræsentanter, der ikke vidste, hvad folkeoplysningsudvalget er?“

Informant: „Jeg er bange for, der er mange mennesker, der ikke ved, hvad folkeoplysningsudvalget egentlig er for en størrelse. Hvad det er, der er opgaver i folkeoplysningsudvalget. Jeg tror, den største hurdle er, at den simpelthen er blevet væk et eller andet sted, og vi har diskuteret det i nu hvert fald tre år. Hvordan fanden får vi gang i det her, sådan at der er nogen, som kan se, at der kommer noget ud af det her, og den diskussion har vi næsten afsluttet med en strategiplan og diverse andre ting. Jeg tror simpelthen, at det er der, man kan sige, at vi har sovet i for mange år uden at være opmærksom på det problem dér, fordi folkeoplysningsudvalget kommer længere og længere væk fra idrætten. Det kan også være, fordi at vi prøver at trække videre frem i stedet for at vælge Idrætsrådet, det er sådan, jeg gør i hvert fald.“

Informant: „Vi ved også godt, at hele foreningsområdet bliver styret af Torden-skjolds soldater, og i nogle foreninger har man nogle af de der entreprenører, som er gode til at komme i gang med alle de idéer og arbejde, men det er meget, meget få på en gang. Folkeoplysningsudvalget skal arbejde lidt anderledes fremover, fordi vi godt vil være lidt mere udfarende – vi vil være proaktive, det var et ord, vi hørte en million gange, da vi var i X-kommune.“

Interviewer: „Hvordan skal I være proaktive?“

Informant: „Det er det, vi skal til at formulere.“

Informant: „Vores kontakt til foreningerne (baglandet) er for dårlig.“

Informant: „Men den er der jo. De forskellige samvirker.“

Samvirker

De fleste kommuner har et idrætssamvirke, der med hjælp fra primært Danmarks Idrætsforbund (DIF) forsøger at varetage idrættens behov på kommunalt plan, og i takt med at konkurrencen om de offentlige støttemidler bliver hårdere, er også de andre folkeoplysningsområder påbegyndt et arbejde med at få nedsat samvirker/råd med stort set samme hovedopgaver: Interessevaretagelse af området over for de kommunale beslutningstagere samt i forlængelse heraf at servicere medlemskredsen i forhold til lovgivning og kommunale aftaler. (Se bilag 1 og 2, *Oversigt over kommuner med et idrætsråd/aftenskolesamvirke*, side 165-166). Samvirkerne kan dermed også styrke kontakten mellem de brugervalgte repræsentanter i § 35, stk. 2-udvalg og det bagland, de repræsenterer, ved at være et mellemlid mellem de to parter. De kan bl.a. sikre, at vigtig information når ud til baglandet fra § 35, stk. 2-udvalget.

Kommunikationen med foreningslivet kan ofte volde problemer, fordi en stor del af foreningslivet som bekendt består af frivillige, og derfor ikke har samme kontinuitet som en kommunal institution eller en privat virksomhed.

Informant: „Det er svært at kommunikere med alle ude i foreningslivet.“

Forvaltningen har en kontaktiliste til de fleste foreninger. Det er måske en person i en bestyrelse eller en formand, som måske i mellemtiden er skiftet ud. Det kan også

være, at den pågældende kontaktperson måske ikke er verdensmester i at sende informationerne videre. Jeg tror, der er et formidlingsproblem.”

Samvirkerne kan hjælpe med at løse dette formidlingsproblem, men det kræver naturligvis, at stort set alle foreninger, aftenskoler m.v. er medlem af et samvirke. I enkelte kommuner har man valgt at gøre samvirkerne (f.eks. idrætssamvirker, aftenskolesamråd, samvirker på DUF-området) til § 35, stk. 2-udvalg. Det betyder i praksis, at man har adskilt bl.a. idrætten og aftenskolerne, som nogle af idrætsforeningerne ønsker, men en sådan opdeling medfører samtidig, at muligheden for at lave samarbejde på tværs af områderne med henblik på at løse nogle af de nye kommunale opgaver på sundheds-, ældre-, handicap- og integrationsområdet mindskes. Desuden vil et samvirke i sagens natur være et organ for interessevaretagelse af et område og vil derfor ikke have som formål at varetage helhedens interesse, som det var hensigten med folkeoplysningsudvalget. En samvirkemodell for § 35, stk. 2-udvalg kan konkret også betyde en anderledes prioritering af områderne. Hvor det typisk er idrætten, der får førsteprioritet gennem en større bevågenhed og flere møder med forvaltning og de politiske beslutningstagere end de øvrige samvirker (samvirker for det idebestemte ungdomsarbejde, de kulturelle samvirker og aftenskolesamvirkerne).

Strategi- og handleplaner

Det er en forudsætning for, at folkeoplysningspolitikken kan få en praktisk betydning, at den bliver udmøntet i nogle konkrete strategier og handleplaner, samt at der laves en tidsramme for, hvornår de forskellige mål og delmål skal være gennemført. Denne konstatering kan måske virke selvfølgelig, men der er mange eksempler fra de tidligere fritidspolitikker, hvor det ikke var tilfældet. I hovedparten af de kommuner, der er med i interviewundersøgelsen, er man ifølge informanterne også klar over nødvendigheden af, at der ligger en strategi for, hvordan politikken skal føres ud i livet.

Informant: „Det er klart, at folkeoplysningspolitikken er vigtig, men politikken er dybt afhængig af, hvordan udvalget fører politikken ud i livet. Det er også det, som vi har diskuteret – det ligger også i strategiplanen – det er sådan set det, som vi har diskuteret i udviklingsplanen – hvad er det, at vi kan gøre for at komme ud over rampen.”

Informant: „Vores strategiplan vil også give noget, hvor vi kommer ud til de andre udvalg, boligforeninger og diverse andre aktører. Det er sådan det udadvendte, og når vi gennemfører strategiplanen over de næste 4 år, er jeg ikke i tvivl om, at så får udvalget og folkeoplysningspolitikken meget stor betydning, hvis vi gør det, som står der i strategiplanen – ingen tvivl om det.”

9 af de 10 kommuner i undersøgelsen har fået lavet handleplaner/udviklingsplaner. Nogle gange som et fælles projekt med brugerinddragelse typisk via § 35, stk. 2-udvalget. Andre gange har forvaltningen stået for denne del af processen.

Der er en enkelt kommune, hvor handleplaner endnu ikke er blevet færdiggjort:

Informant: „Handleplanerne har vi ikke set. Jeg tror det bliver en kommunal opgave. Virker først, når man begynder at skrue på nogle økonomiske knapper. Men ingen politisk opbakning til det.“

Godt samarbejde i § 35, stk. 2-udvalget

På samme måde som det er tilfældet med spørgeskemaundersøgelsen, er der også blandt deltagerne i interviewundersøgelsen en meget positiv holdning til samarbejdet i § 35, stk. 2-udvalget. Det gælder både i forhold til samarbejdet mellem de forskellige områder, der er repræsenteret i udvalget, og i forhold til at udvikle nye samarbejdsformer:

Interviewer: „Hvordan bedømmer I samarbejdet i folkeoplysningsudvalget?“

Informant: „Jeg kan kun sige, at i den tid jeg har været med, har vi haft et rigtig godt og konstruktivt samarbejde. Og der var mange, der bidrog. Det var ikke sådan, at man bare lænede sig tilbage. Alle bidrog. Der var naturligvis nogle, der bidrog mere end andre.“ (politiker).

Arbejdet i § 35, stk. 2-udvalgene har for nogle medlemmer også betydet, at de har fået værdifulde personlige relationer og fået udvidet deres netværk:

Informant: „Det har været rigtig spændende at arbejde i folkeoplysningsudvalget. Når man er der, får man en masse opgaver, men også en masse nye venner. Man får en masse netværk og nogle mennesker, man kan ringe til. Jeg synes, at vi har oplevet, at vi kan stole på hinanden og har tillid til hinanden. Det, synes jeg, har været superfedt.“

Plejer ikke egne interesser

Der er også blandt informanterne en udbredt opfattelse af, at hovedparten af udvalgsmedlemmerne fra brugersiden ikke sidder og plejer egne interesser, men har fokus på at varetage helheden af interesser.

Informant: „Det er vigtigt, at alle bliver inddraget og får en opgave. Ellers sidder man og plejer sine egne interesser.“

Informant: „Vi sidder her for foreningernes og folkeoplysningens skyld. Vi sidder her ikke for at dele penge ud til nogle aktiviteter.“

Informant: „Man skal være rimelig neutral for at sikre alle de bedst mulige betingelser.“

Informant: „Det er vigtigt, at udvalget og formanden kan se det brede perspektiv, vi varetager.“

Informant: „Medlemmerne i udvalget er rigtig gode til at sætte sig ud over deres eget interesseområde i rigtig mange af de sager, vi behandler.”

Informant: „Det er ikke tendensen, at man primært fokuserer på sine egne interesser.”

Informanternes bedømmelse af, at udvalgsmedlemmer er gode til at varetage helhedens interesser på bekostning af egne særinteresser, er meget interessant, fordi der tidligere har været kritik af, at medlemmer af folkeoplysningsudvalg i høj grad har plejet interesserne for det område, de er valgt ind for, i stedet for at se sig selv som repræsentant for hele folkeoplysningsområdet i kommunen. Noget tyder således på, at der kan være sket en holdningsændring, men undersøgelsesmaterialet er for spinkelt til, at der kan siges noget med sikkerhed om, at den har fundet sted. I de fleste udvalg er der også et godt samarbejds-klima:

Informant: „Der har været tryghed i arbejdet, vi har ikke siddet og følt, at vi skulle passe på os selv. Det har været meget åbent, og deltagernes engagement har gjort, at vi en gang imellem har krydset klinger, men det, synes jeg, er tegn på, at der findes noget energi, for ellers ville man bare hælde en kop kaffe op og sige ‚nå’. Så, det har været sjovt.”

Kritik af at idrætsområdet fylder meget på møderne

Kritikken af arbejdet i udvalget går primært på, at der bliver brugt for meget tid på at diskutere spørgsmål i relation til idrætsområdet:

Informant: „80 % af møderne bliver brugt til at diskutere idræt. Hvor vi, der kommer fra hovedområde 1, tænker: Nå, så skal der være en kunststofbane der. Og så er der noget med en pointmodel, som jeg stadig ikke har forstået, hvad går ud på, men det sidste år har virkelig været spændende, hvor man er begyndt at fylde rammerne ud, og det er begyndt at slå igennem over for de andre medlemmer, at der er noget, der hedder folkeoplysning.”

Informant: „I starten sad vi også og diskuterede græskvaliteten på fodboldbanerne, og det har vi som spejdere ikke noget med at gøre. Det ligger i et helt andet område, men det fik desværre lov til at fylde, fordi det betød meget for den forening.”

Der er dog også et enkelt eksempel på en informant, der har en positiv holdning i forhold til at skulle beskæftige sig meget med idrætsområdet, selv om vedkommende repræsenterer et andet område i udvalget:

Informant: „Selv om jeg repræsenterer den folkeoplysende voksenundervisning, er jeg faktisk kommet meget ind i idrættens problemer ved at sidde i folkeoplysningsudvalget. Vi forholder os generelt, og vi har haft det rimeligt godt sammen i de to perioder, jeg har været med.”

En af årsagerne til, at idrætsspørgsmål fylder meget på møderne, er, ifølge en anden informant, at området har en meget stor aktivitet og mange aktører set i relation til de andre hovedområder: „Når vi bruger meget tid på idrætten, er det også, fordi området har den største aktivitet og de fleste deltagere. Så det er klart, at det fylder meget.”

God mødeledelse

Hvis møderne skal være interessante for alle, er det vigtigt, at formanden for udvalget og forvaltningen gennem dagsordener og styringen af møderne sikrer, at alle bliver hørt, og at møderne bliver effektive:

Informant: „Det, der er vigtigt, er, at man som formand prioriterer dagsordenen således, at vi kommer hele vejen rundt omkring bordet. Der synes jeg, at de første par år, jeg sad i udvalget, kunne der godt være lidt lange møder. Hvor man hørte lige præcis om den bane og den bane, men inden for de senere år er det begyndt at bære frugt. Det er også derfor, at os, der sidder om bordet, ønsker at fortsætte i næste valgperiode.”

En anden måde at gøre møderne inspirerende på er at flytte dem, så de ikke bliver afholdt i de samme fysiske rammer hver gang: **Informant:** „Det har været godt, at møderne har været lagt rundt om i kommunen, så vi har fået et større lokalkendskab til, hvad der foregår. Det er også vigtigt, at man hører om, hvad der sker i de andre kommuner. Det giver nogle gange noget input, når man hører, hvad de andre laver.”

Konsensusøgende

Afstemninger er der ikke mange af i § 35, stk. 2-udvalgene. De interviewede giver næsten samstemmende udtryk for, at man diskuterer sig frem til enighed eller en form for kompromis, hvis der er uenighed om de sager, der behandles.

Informant: „Det vil sige, at vi får en god snak om tingene, og det er ikke altid, at vi er enige, men selv om vi er uenige, så lander vi den på en eller anden måde. Der har været nogle enkelte gange, der er blevet taget forbehold i forhold til en beslutning, men det er absolut undtagelsen. Normalt snakker vi om det, og så finder vi ud af det.”

Bemærkningen om, at man taler sig frem til en fælles konsensus om de problemer, der måtte opstå, er også typisk for samarbejdet i udvalget.

Informant: „Den funktion, som vi helst skulle bestride, er at finde den bedste løsning for alle, uanset hvilken type forening det er.”

Kommunalpolitikernes interesse i at sidde i et § 35, stk. 2-udvalg

De politikere, der deltog i undersøgelsen, blev spurgt om, hvor attraktivt det er at komme ind i et § 35, stk. 2-udvalg som byrådspolitiker.

Interviewer: „Hvor stor er den politiske interesse for at komme ind i folkeoplysningsudvalget?“

Informant: „Det er nok ikke det udvalg, man peger på som det første, andet eller tredje. Der går man efter de politiske udvalg. Dem, der er blevet valgt ind (i folkeoplysningsudvalget), har en naturlig interesse for området. Det spiller også ind, at vi som kommunalpolitikere har frygtligt travlt.“

At et § 35, stk. 2-udvalg ikke er førsteprioritet for en byrådspolitiker, er ikke overraskende, bl.a. fordi folkeoplysningsområdet ikke fylder meget i den kommunale økonomi og samtidig er meget lovbundet.

En anden informant havde dog en lidt mere positiv holdning til den politiske prioritering af området: **Informant:** „Det er ikke min vurdering, at det har været lavt prioriteret. Økonomiudvalget er normalt førstevalg, men jeg har også følt, at der har været rift om at komme ind folkeoplysningsudvalget, men der er ikke mange penge at gøre med, men der er mindst lige så meget politik i det som i andre udvalg.“

En tillægsgevinst ved at sidde i udvalget er, at man som politiker kan komme i kontakt med en meget stor del af kommunens borgere via involveringen i foreningslivet og den folkeoplysende voksenundervisning. **Informant:** „Gennem folkeoplysningsudvalget er vi i kontakt med halvdelen af kommunens befolkning. Det tror jeg ikke, at der er ret mange politikere, der tænker på.“

Interviewer: „Er du blevet kendt som politiker ved at sidde i folkeoplysningsudvalget?“

Informant: „Ja. Mange af foreningsmedlemmerne kender mig, fordi jeg sidder i folkeoplysningsudvalget, og de kontakter mig også, hvis der er nogle sager, hvor de mener, jeg kan hjælpe. Jeg synes, det er fint, når de kontakter mig og siger: ‚Har du tænkt på, at denne sag også kan ses fra en anden side‘. Eller er du vidende om, hvis man ikke lige er lokalt kendt, er det ikke sikkert, at man lige fanger problemstillingen.“

Der er således tale om, at man som politiker i et § 35, stk. 2-udvalg ikke disponerer over store kommunale budgetter, men til gengæld kan placeringen i udvalget være et godt springbræt til at blive mere kendt i en større offentlighed, og man kan få en viden om folkeoplysning, foreningsliv og frivilligt arbejde, man ikke kan få i andre udvalg.

Informant: „Det er rigtigt spændende at sidde i udvalget, man får en stor viden og kommer ud i hele kommunen.“

Samarbejde med forvaltningen

Deltagerne i undersøgelsen tillægger alle forvaltningsmedarbejderne på området stor betydning for, hvilke vilkår der er for de folkeoplysende foreninger. Der er generelt en meget positiv holdning blandt deltagerne i undersøgelsen til medarbejderne i de forvaltninger, der har ansvaret for administrationen af folkeoplysningsloven:

Informant: „Det gode samarbejde i udvalget har også udviklet samarbejdet med forvaltningen til at blive endnu bedre og endnu skarpere. Forvaltningen laver et glimrende forarbejde før folkeoplysningsudvalgsmøderne. Forvaltningen er også blevet bedre til at tage foreningerne i hånden. Der er altid god service. Vi har også mere fokus på, at hvis vi uddanner foreningerne på forhånd (f.eks. kassererne), så skal man ikke bruge så meget tid på dem og rykke tre gange før, man så forklarer det.“

Ifølge informanterne betyder forvaltningsmedarbejdernes engagement meget for hele områdets udvikling. **Informant:** „Det er guld for os i folkeoplysningen, at X er kommet til, fordi han er engageret ... Jeg kan mærke en kæmpe forskel på det engagement, der er fra kommunens side i arbejdet med folkeoplysningen. Det tror jeg, har været et stort problem de foregående år, at der ikke har været den store interesse.“

Forvaltningsmedarbejderne opfattes derfor også som værende meget vigtige i forbindelse med gennemførelsen af folkeoplysningspolitikkerne. **Informant:** „Men det var X-forvaltningsmedarbejders fortjeneste, at den (folkeoplysningspolitikken, red.) blev så konkret, som den er.“

Derfor kan det også føles som et stort tab, når erfarne forvaltningsmedarbejdere stopper: **Informant:** „Det gjorde x (forvaltningssmedarbejder) – hun var så dreven. Hun havde siddet der altid. Hun tænkte meget langt frem. Nu tvinger det os til at blive mere aktive. Mor er væk.“

Sidstnævnte udsagn siger meget om, hvor centralt en forvaltningsmedarbejder kan placere sig i foreningslivets bevidsthed.

Der er også blandt informanterne en gennemgående opfattelse af, at forvaltningsmedarbejderne på området gennem deres centrale placering mellem foreningsliv og byråd har stor magt. Denne magt kan eksempelvis komme til udtryk i forhold til spørgsmålet om, hvorvidt folkeoplysningsudvalg skal nedlægges og erstattes af en anden type § 35, stk. 2-udvalg. **Informant:** „Vi har to gange været tæt på at blive nedlagt, så det er noget, der bevæger sig hele tiden. Men hvem var det, der gerne vil have det nedlagt? Jeg tror, at det var forvaltningen.“

Informant: „Nedlæggelse af folkeoplysningsudvalget var helt klart en forvaltningsbeslutning.“

Forvaltningsmedarbejderne tillægges således en afgørende indflydelse på centrale beslutninger på området.

Selv om hovedparten af informanterne i undersøgelsen har et positivt forhold til de kommunale medarbejdere på området, er der også enkelte eksempler på det modsatte i undersøgelsen. **Informant:** „Embedsmændene er bare for reaktive. Vi skal hele tiden være opsøgende og vågne, men embedsmændene gør ingenting.“ Den pågældende informant har således en forventning om, at de kommunale embedsmænd ikke kun skal kontrollere og administrere lovgivning og gennemførelsen af forskellige politikker, men også være udfarende og opsøgende på områdets vegne.

§ 35, stk. 2-udvalgets sammensætning

Selv om der i spørgeskemaundersøgelsen generelt er stor tilfredshed med sammensætningen af § 35, stk. 2-udvalgene, en sammensætning som kommunerne selv kan bestemme, bortset fra at der skal være repræsentanter fra brugersiden af loven, er der i kommuner til stadighed overvejelser over, om den nuværende sammensætning er den rigtige, og om der skal være et eller flere udvalg.

Informant: „Der har været en snak om, vi skal have et samlet folkeoplysningsudvalg, samt hvem der skal sidde i det. Der er lidt røre, blandt andet fordi det er de samme, der har siddet der i mange år. Der er få unge, og vi skal helst afspejle samfundets aldersfordeling.“

Et af de gennemgående kritikpunkter af sammensætningen af det tidligere folkeoplysningsudvalg og det nye § 35, stk. 2-udvalg er, at det er de samme repræsentanter fra foreningslivet, der har siddet der i efterhånden en lang årrække. Nogle har været medlemmer siden folkeoplysningslovens vedtagelse i 1991. Spørgsmålet er derfor, om der sker den nødvendige fornyelse i udvalget, eller om der er en tendens til, at udvalgsmedlemmer i for høj grad kommer til at stå for en konservativ holdning i forhold til fornyelse af området. På den anden side er medlemmerne typisk repræsentanter fra de store aktører på området (de store idrætsforeninger, de store aftenskoler) og er derfor svære at komme udenom. Disse overvejelser over udvalgets sammensætning er ikke nye. Siden folkeoplysningslovens ikrafttrædelse i 1991 har der været diskussioner om, hvorvidt folkeoplysningsudvalgene har den rigtige sammensætning.

Fælles udvalg?

Et andet kritikpunkt drejede sig om, hvorvidt idræts- og aftenskoleområdet skulle være repræsenteret i et fælles udvalg, fordi de to områder er forskellige og har forskellige lovkrav. Aftenskoleområdet er som daghøjskoler og højskoler bl.a. kendetegnet ved at have ansatte ledere og undervisere, der får udbetalt løn, mens foreningstraditionen som et særkende bygger på frivillighed. En frivillighed, der dog

for idrættens vedkommende understøttes af et stort antal lønnede medarbejdere fra idrættens landsorganisationer.

Informant: „Og så var jeg en af dem, der mente, man burde dele dem, sådan at den folkeoplysende del og idrætsdelen det var sådan to, men det har vi diskuteret, så det skal vi ikke diskutere igen. Interesserne er sgu forskellige, men nu tager jeg selv fat på den, og det er ikke for at starte diskussionen igen, det vil jeg lige sige, men det skulle dem, der formulerer politikken nok lige tænke over, at interesserne er for forskellige. Ikke fordi vi hader hinanden, men interessefællesskabet er ikke stort nok til at sidde i et fælles udvalg. Det er min mening om det.“

Tilhængerne af, at alle områder er repræsenteret i samme udvalg, hævdede på den anden side, at selv om områderne er forskellige, er det vigtigt, at man kan samarbejde for at opnå størst mulig effekt af de resurser, der bliver stillet til rådighed. De mener desuden, at mange af de nye opgaver, som det forventes, at de folkeoplysende aktører bidrager til løsningen af – f.eks. på sundhedsområdet – kræver nye samarbejdsformer. Samarbejdsformer, der kombinerer forskellige former for undervisning og vejledning med fysisk træning, og der er derfor behov for at øge samarbejdet mellem områderne og skabe nye netværk på tværs af fritidsområder og forvaltningsstruktur.

Informant: „Så kan jeg ikke lade være med at tænke nogle år tilbage. Der havde vi også den diskussion, som du rører ved, og da vi skulle tage endelig stilling til, om vi skulle have nedlagt folkeoplysningsudvalget eller have delt det i to eller sådan noget. Da var der stort set enighed om, at det skulle bevares. Der var kun én, der ikke var enig i det. Så der var en stor stemning for, at det skulle køre, fordi vi netop havde gavn af hinanden, og sådan blev det så.“

Informant: „Jeg synes, det har en god mening, at man sidder sammen.“

Informant: „Ja, det synes jeg også, men derfor kan der godt være store interesseforskelle. Bare det man løfter området, og får den der proces med politikken lavet, det får også nogen, der sidder i det til at få vendt nogle tanker.“

Om der skal være et folkeoplysningsudvalg eller en anden type § 35, stk. 2-udvalg, er en politisk afgørelse, der ikke kun drejer sig om struktur, men også om hvilke personer der er medlem af det pågældende udvalg, og dermed også om hvor mange resurser de har til at præge arbejdet. Der er en tendens i retning af, at foreningsrepræsentanterne i de kommuner, der har en anden § 35, stk. 2-udvalgskonstruktion end et folkeoplysningsudvalg, er mindre tilfredse i deres bedømmelse af arbejdet i § 35, stk. 2-udvalget, men undersøgelsesmaterialet er for spinkelt til, at man kan drage en konklusion på landsplan. Det må nye undersøgelser vise.

Medlemsfordelingen

I forlængelse af spørgsmålet om det er relevant at have et fælles § 35, stk. 2-udvalg, blev deltagerne spurgt om, hvordan de forholdt sig til medlemsfordelingen. Mere specifikt om der er den rigtige fordeling af medlemmer mellem de forskellige områder, der er repræsenteret i udvalget.

I den oprindelige folkeoplysningslov fra 1991 var der en intention om, at der skulle være ligevægt mellem de to største områder, idræt og aftenskole, men efter den seneste lovændring har kommunerne nu mulighed for at ændre denne fordeling. Det har betydet, at der er sket ændringer i fordelingen mellem områderne i forbindelse med de valg til § 35, stk. 2-udvalgene, der er foretaget efter kommunalvalget i 2013.

Ønsket om en ændret fordeling af medlemmer mellem områderne fylder dog ikke meget hos informanterne i interviewundersøgelsen. Den generelle holdning er, at man er godt tilfreds med fordelingen. **Informant:** „Så var der en lille diskussion om, idrætten skulle have flere repræsentanter end aftenskolerne. Det sagde idrætten selv nej tak til – vi fylder lige meget!! Sådan var det også, da vi skulle starte i den nye kommune. Der skulle være lige mange af hver. Det fastholder vi. Det er da ligeså meget fra idrættens side, fordi vi vil da godt sige, at udvalget fungerer udmærket. Vi diskuterer tingene, og vi er ikke altid enige, men når vi så har diskuteret frem og tilbage, så kører vi efter det. Sådan er verdenen skruet sammen, og sådan har vi været indrettet, og det vil vi blive ved med. Så den diskussion har vi haft, men man skal ikke bare undlade at tage diskussionen, hvis der er uenigheder. Man er nødsaget til at diskutere, det er meget bedre, end det er en varm kartoffel, så går man og snakker med dem, man selv kender, sådan har jeg det, det ved de andre også godt.“

De selvorganiserede

Et af de nye krav i forbindelse med revisionen af folkeoplysningsloven har været, at man skal sikre samspillet og sammenhæng mellem den støtteberettigede folkeoplysningsvirksomhed og selvorganiserede grupper og aktiviteter.

Med bestemmelsen i § 6, stk. 1, nr. 3 om, at der skal etableres en udviklingspulje, der er åben for nye målgrupper for den folkeoplysende virksomhed, skal selvorganiserede grupper m.fl. kunne få tilskud til udviklingsarbejde, projekter og initiativer med folkeoplysende sigte – altså aktiviteter, der ikke nødvendigvis falder inden for den traditionelle definition af, hvad der er folkeoplysende virksomhed.

Det vanskelige spørgsmål i denne sammenhæng har været, hvem der kan repræsentere de selvorganiserede grupper. Problemet er, at de selvorganiserede grupper jo netop er kendetegnet ved ikke at have en fast struktur ud fra en foreningsmodel eller lignende, og derved heller ikke nødvendigvis har økonomisk ansvarlige eller kontaktpersoner, der kan træffe beslutninger på gruppens vegne.

Det har konkret betydet, at der er blevet brugt forholdsvis meget tid på at løse denne opgave i forbindelse med udformningen af folkeoplysningspolitikkerne.

Informant: „De selvorganiserede har fyldt alt for meget i processen, også fordi at vi griner lidt af det i idrætten, for hvem er de egentlig? Så er det blevet til dem, der løber ude i skoven engang imellem, og så møder de nogle andre derude, og så snakker de sammen, at det kunne være sjovt at være en gruppe, så er de ikke selvorganiseret. Den definition er ikke god nok, altså vi har grinet lidt af den hele vejen, og så har vi joket med den, men vi har da haft respekt for den.”

Informant: „Jamen, det har man jo, men det er fuldstændig samme problemstilling, som vi skitserede her, hvem er det, der lige skal repræsentere de selvorganiserede?”

Informant: „De selvorganiserede er et vanskeligt område, for hvordan sikrer man en eller anden form for repræsentativitet?”

Informant: „De selvorganiserede, det blev til den, for der var kun én.”

Opgaven med at sikre samspillet mellem det etablerede foreningsliv og de selvorganiserede har således ikke været let at løse, fordi den let fortaber sig i en diskussion om forskellen mellem selvorganiserede og uorganiserede, om hvem der kan repræsentere en gruppe, der er kendetegnet ved, at den er meget løst organiseret. Ifølge informanter er der desuden en vanskelig opgave med at finde ud af, hvordan man informerer de nye målgrupper om de nye tilskudsmuligheder. En opgave, der samtidig skal have relation til, hvor stort et beløb der afsættes til formålet. Sidstnævnte bestemmer kommunen.

§ 35, stk. 2-udvalgets kompetencer

Et af de kritikpunkter, der gik igen hos mange informanter fra foreningslivet, var kritikken af, at § 35, stk. 2-udvalget ikke havde fået en tilstrækkelig formel kompetence, og derfor ikke kan spille den centrale rolle i samarbejdet mellem byråd, forvaltning og det civile samfund, som informanterne kunne ønske. Resultatet af spørgeskemaundersøgelsen viste, at hver 4. udvalg kun har høringskompetence, og derfor har svært ved at leve op til folkeoplysningslovens intentioner om, at der skal være en reel brugerindflydelse på administrationen af loven.

Blandt de udvalg, der har fået tildelt en formel kompetence, er der også en stor variation. Fra at udvalget/udvalgene har samme kompetence som før lovrevisionen til, at det kun har fået tildelt meget få kompetencer ud over høringsretten. Ifølge informanter har manglende formel kompetence den effekt, at det både bliver mindre interessant at sidde i udvalget, og samtidig bliver det også mindre interessant for det foreningsliv, som de repræsenterer.

Informant: „Vi mangler kompetence for at blive interessante for foreningerne. Der burde være mere kompetence end at skulle fordele rundt regnet 500.000 kr. om året. Men ingen indflydelse på store vigtige beslutninger.”

Informant: „Vi har en meget god struktur, men så længe man ikke vil give indflydelsen, så får man ikke engagementet.”

Informant: „Der er ikke reel politisk kompetence lagt ned i X-udvalget (et af to udvalg, der har erstattet folkeoplysningsudvalget, red.). Det har vi efterlyst. For der er ikke brændende interesse for at sidde i X-udvalget. Det er åbenbart ikke relevant, eller magtfuldt nok.”

Informant: „Det giver mere styrke, når man får kompetence, i stedet for at man kun sidder og godkender foreninger og fordele tilskud. Jeg vil hellere styrke folkeoplysningsudvalget, end jeg vil styrke det politiske udvalg, og så er det vigtigt, at det har en stærk politisk leder.”

Når et § 35 stk. 2-udvalg mister kompetence, bliver den typisk via byrådet lagt over til kulturudvalget eller et andet udvalg med relation til kulturområdet. Ifølge informanterne fra de kommuner, hvor kulturudvalget har fået overdraget kompetencen, var den primære begrundelse for, at kommunalpolitikere ville overtage folkeoplysningsudvalgets kompetence, ikke en utilfredshed med den måde medlemmerne har varetaget den formelle kompetence på, men et ønske om at give kulturudvalget flere kompetencer. **Informant:** „(Kommunalbestyrelsen) mente det tidligere udvalg havde for megen kompetence. Ønskede den i stedet skulle tildeles kulturudvalget.”

Informant: „Politikerne greb den mulighed, at de kunne få lov til at bestemme. Når man nu var folkevalgt, ville man også have lov til at tage den beslutning.”

Hos en enkelt informant er der forståelse for, at kommunalpolitikere har overtaget alle de formelle kompetencer fra folkeoplysningsudvalget:

Informant: „Vi har jo ingen kompetencer – det er politikerne, der bestemmer. Sådan skal det også være.”

Det kan undre, at nogle kommunalpolitikere er så ivrige efter at overtage de kompetencer, som det tidligere folkeoplysningsudvalg havde, ikke mindst set i relation til, at man på mange andre kommunale områder ønsker at styrke bruger- og borgerinddragelsesprocesser for at opnå et bedre beslutningsgrundlag for de politiske beslutninger.

Der er også blandt medlemmer af de udvalg, der har samme kompetence som tidligere, et ønske om at få mere formel kompetence:

Informant: „Jeg så gerne, at folkeoplysningsudvalget fik mere politisk kompetence, at man lagde mere ansvar ned til udvalget. Kompetencer, der kunne betyde, at udvalget kunne påtage sig nye opgaver.”

Informant: „Jeg kan godt se, at vi får noget mere kompetence i forhold til ældreområdet, f.eks. med genoptræning hvor hovedområde 1 og 2 kunne gå sammen om opgaven. Hovedområde 1 kan undervise i, hvorfor man skal bevæge sig, og hovedområde 2 vise, hvordan vi skal bevæge os. På dette område skal vi have nogle kompetencer, men de er så bange for at overlade noget til dem, der reelt har forstand på det, så det vil tage tid, før vi kan få flere kompetencer.“

Spørgsmålet om hvilken formel kompetence § 35, stk. 2-udvalget har, drejer sig således både om udvalgsmedlemmernes motivation til at deltage i arbejdet, og om i hvor høj grad det bliver taget alvorligt i det foreningsliv, som de repræsenterer. I henhold til loven skal § 35, stk. 2-udvalget inddrages i alle sammenhænge af generel betydning for den folkeoplysende virksomhed, i forbindelse med kommunens budgetlægning samt reglerne for den folkeoplysende virksomhed. Der kan derfor stilles spørgsmål ved, om lovens intentioner overholdes, hvis kommunen kun afholder 1-2 møder om året med et § 35, stk. 2-udvalg, og det pågældende udvalg kun har høringsret, som der var et eksempel på i undersøgelsen. Under alle omstændigheder er der tale om en meget begrænset brugerindflydelse ikke mindst sammenlignet med de formelle kompetencer, som det tidligere folkeoplysningsudvalg havde ifølge loven, da den trådte i kraft i 1991.

Konklusion på interviewundersøgelsen

Konklusion på interviewundersøgelsen

Generelt er der mange fællesnævner mellem resultatet af interviewundersøgelsen og spørgeskemaundersøgelsen. Der bliver i begge undersøgelser givet udtryk for en generel tilfredshed med indholdet af folkeoplysningspolitikkerne (dog med visse modifikationer i interviewundersøgelsen) og samarbejdet i § 35, stk. 2-udvalgene. Der er dog også store forskelle mellem besvarelsene i de to undersøgelser, der viser, at når man går i dybden med de meget positive holdninger, der fremkom i spørgeskemaundersøgelsen, så bliver billedet noget mere nuanceret.

Kritik af processen med at lave folkeoplysningspolitikkerne

Til forskel fra spørgeskemaundersøgelsen var deltagerne i interviewundersøgelsen mere kritiske i forhold til processen med at lave politikkerne, der har været præget af hastværk på grund af den meget korte tidsfrist, som kommunerne havde til at implementere de nye lovkrav. Af interviewundersøgelsen fremgår det endvidere, at der ikke har været megen debat i byråd/kommunalbestyrelser i forbindelse med vedtagelserne af folkeoplysningspolitikkerne. Det kan man vælge at betragte som en stor politisk opbakning af området (politikkerne er ofte vedtaget enstemmigt), eller man kan, som en byrådspolitiker i undersøgelsen udtrykte det, opfatte den manglende diskussion som udtryk for, at området ikke har den helt store politiske interesse, på grund af at det er forholdsvist lovbundet og sammenlignet med andre områder ikke fylder særligt meget på de kommunale budgetter.

Kritikken af indholdet

Informanterne var også mere kritiske over for indholdet i folkeoplysningspolitikkerne end besvarelsene i spørgeskemaundersøgelsen. Et af kritikpunkterne går på, at folkeoplysningspolitikkerne ikke er tilstrækkelige visionære, og at de ligner de tidligere fritidspolitikker for meget. Det fremgår endvidere af besvarelsene, at de heller ikke, som man kunne forvente, udgør en overordnet politisk ramme for den kommunale indsats på området. Der findes stadig selvstændige idrætspolitikker i stort set alle kommuner samt en række andre politikker med relation til folkeoplysningsområdet. Derfor er folkeoplysningspolitikkerne snarere parallelle politikker til de andre politikker på området end en overordnet ramme for disse.

Hvem henvender politikkerne sig til?

Overraskende mange af deltagerne i interviewundersøgelsen var, på trods af at de alle er medlemmer af § 35, stk. 2-udvalg, meget usikre på, hvem politikkerne primært henvender sig til. Om det er kommunalpolitikere, forvaltningsmedarbejdere på området og medlemmer af § 35, stk. 2-udvalgene, der er den primære målgruppe for folkeoplysningspolitikken. Om den skal være kendt af alle interessenter på

folkeoplysnings- og fritidsområdet. Om den skal være kendt af alle potentielle brugere. Eller om den skal være kendt af alle kommunens borgere. Denne usikkerhed om, hvem der er den primære målgruppe for politikkerne, er uheldig, fordi den kan få betydning for, hvem man forsøger at inddrage i gennemførelsen af politikken, og hvordan man informerer om indholdet og måler effekten af den.

Begrænset viden om hvad der foregår i § 35, stk. 2-udvalget

Det kan endvidere være et demokratisk problem, at der er en meget begrænset viden om, hvad der arbejdes med i § 35, stk. 2-udvalgene blandt de foreninger og oplysningsforbund, der ikke har repræsentanter siddende i udvalget.

Dette problem er ikke nyt, men relaterer sig til perioden før den sidste ændring af folkeoplysningsloven, men eksisterer stadigvæk i større eller mindre omfang i hovedparten af de kommuner, der er med i interviewundersøgelsen. Der er dog ifølge informanterne en fælles forståelse for blandt medlemmer af § 35, stk. 2-udvalgene, at det er nødvendigt at forsøge at komme det problem til livs gennem en bedre formidling af udvalgets arbejde og ved at inddrage flere i arbejdsprocesserne.

Tordenskjolds soldater

Der tegner sig endvidere et billede af, at det er Tordenskjolds soldater, der repræsenterer foreningsliv og den folkeoplysende voksenundervisning i mange forskellige sammenhænge. Typisk repræsentanter fra de store foreninger og aftenskoler. De er ofte meget energiske og engageret, men der kan være en tendens til, at de kommer til at arbejde i et vakuum, hvor de ofte kun møder hinanden og forvaltningsmedarbejderne på området, og derved mister en tæt kontakt til det bagland, som de repræsenterer. Fremkomsten af forskellige samvirker og råd (idrætssamvirker, aftenskolesamvirker, kultursamvirker, samvirker inden for det idebestemte ungdomsarbejde) kan dog være med til at begrænse dette problem, på grund af at de gennem møder m.v. formaliserer kontakten mellem repræsentanterne i § 35, stk. 2-udvalg og baglandet.

Problemet med manglende formel kompetence

Selv om det nu igen er et lovkrav, at der skal nedsættes et udvalg med brugerrepræsentation (§ 35, stk. 2-udvalg), har kun 52 % af udvalgene fået kompetencer svarende til dem, som de tidligere folkeoplysningsudvalg havde, og at andelen af § 35, stk. 2-udvalg, der kun har høringskompetence eller meget få kompetencer, er stigende.

Ifølge informanterne fra de udvalg i undersøgelsen, der enten har ingen eller meget få formelle kompetencer, er de manglende formelle kompetencer et stort problem. Det er de, fordi foreningslivets interesse for § 35, stk. 2-udvalget og dets arbejde bliver mindre, i takt med at det får færre kompetencer. Der kan desuden stilles spørgsmål ved, om en konstruktion, hvor § 35, stk. 2-udvalgene ikke har andre

kompetencer end retten til at blive hørt, lever op til folkeoplysningslovens krav om, at der skal være brugerindflydelse via § 35, stk. 2-udvalget.

Godt samarbejde

Der er også blandt deltagerne i interviewundersøgelsen en meget positiv bedømmelse af samarbejdet i § 35, stk. 2-udvalget. Ifølge informanterne er diskussionerne i udvalget i meget høj grad konsensusføgende, og hvis der er uenighed om et punkt på dagsordenen, diskuterer man sig frem til kompromisser.

Der bliver også givet udtryk for, at udvalgsmedlemmerne er blevet gode til ikke at dyrke særinteresser på bekostning af hensynet til helheden i de konkrete sager. Disse udsagn er interessante, fordi et af kritikpunkterne af folkeoplysningsudvalgene har været, at medlemmer i for høj grad har varetaget egne særinteresser, og i for ringe grad set sig selv som repræsentanter for hele folkeoplysningsområdet.

Et af de få kritikpunkter af udvalgets arbejde drejer sig om, at der har været for meget fokus på idrætsområdet, og at hovedparten af punkterne var idrætsrelaterede. Noget tyder imidlertid på, at der er ved at komme en bedre balance mellem idrætten og de øvrige områder bl.a. på grund af en bedre styring af møderne og en mere nuanceret sammensætning af dagsordenen.

Diskussionen om, hvorvidt idrætten og den folkeoplysende voksenundervisning skal være placeret i samme udvalg, er ifølge informanterne næsten helt forsvundet i de undersøgte kommuner, der har et fælles udvalg.

Stor tilfredshed med forvaltningsmedarbejderne

De kommunale forvaltningsmedarbejdere på området (fritidschefer, fritidskonsulenter m.v.) tillægges meget stor betydning både for samarbejdet, områdets politiske prioritering og for hvordan det udvikles og dermed også for indholdet og gennemførelsen af folkeoplysningspolitikken.

Der er generelt en meget positiv vurdering af forvaltningsmedarbejdere i interviewundersøgelsen, og de tillægges stor magt. Der er bl.a. informanter, der har den opfattelse, at forvaltningsmedarbejderne har en afgørende betydning for, om folkeoplysningspolitikken bliver en succes eller ej.

Positiv holdning til nye opgaver

Der var blandt deltagerne i undersøgelsen en positiv holdning til, at folkeoplysningsområdet skal indgå i partnerskaber og bidrage til løsningen af nye kommunale opgaver, der kan have gavn af de kompetencer, som områdets aktører besidder, men der er samtidig et krav om, at tilskuddet til folkeoplysningsområdet ikke skal bruges til at løse tværsektorielle opgaver. Disse opgaver kræver en ekstern finansiering.

Del 4

Undersøgelse af indhold i de kommunale folkeoplysningspolitikker

Indhold i folkeoplysningspolitikkerne

Som det tidligere er nævnt, blev det efter den seneste revision af folkeoplysningsloven, der trådte i kraft den 1. august 2011, et krav, at kommunerne skal formulere en folkeoplysningspolitik og nedsætte et eller flere udvalg (§ 35, stk. 2-udvalg), der kan sikre brugerindflydelse på administrationen af loven. Det er hensigten, at folkeoplysningspolitikken skal fremme demokratisk medborgerskab og samarbejde mellem folkeoplysningens mange aktører og grupper, samt at den løbende udvikles, så den kan blive et dynamisk redskab i forhold til at udvikle og understøtte aktiviteterne på folkeoplysningsområdet. Den skal endvidere være en lokal politik, der formuleres ud fra de faktiske kommunale forhold, og som skal bidrage til at sikre dynamik og fremdrift på folkeoplysningsområdet og give foreninger og borgere indflydelse og indsigt i, hvilke rammer der gælder for den folkeoplysende virksomhed i den pågældende kommune.

Det er af samme grund stort set op til den enkelte kommune selv at indholdsudfylde folkeoplysningspolitikken, bortset fra at der er en række temaer, der skal indgå i den. Det drejer sig om følgende:

Målsætning for borgernes deltagelse i den folkeoplysende voksenundervisning og det frivillige folkeoplysende foreningsarbejde. Her skal beskrives de helt overordnede målsætninger for den folkeoplysende virksomhed i kommunen, jf. bemærkningerne til loven.

Rammer for den folkeoplysende voksenundervisning og det frivillige folkeoplysende foreningsarbejde, herunder de fysiske rammer. Under dette tema beskrives de overordnede rammer for den folkeoplysende virksomhed i kommunen, herunder tilskudsregler, tilgængelige fysiske rammer m.v.

Samspil og sammenhæng mellem den støtteberettigede folkeoplysningsvirksomhed og selvorganiserede grupper og aktiviteter. Det er et lovkrav, at der i forbindelse med dette punkt laves en udviklingspulje (§ 6, stk. 1, nr. 3), hvor nye målgrupper også kan få tilskud til projekter og aktiviteter med et folkeoplysende sigte, der ikke nødvendigvis falder inden for den traditionelle opfattelse af folkeoplysende virksomhed, og dermed ikke tidligere har kunnet få tilskud fra folkeoplysningsloven. Under temaet kan også beskrives, hvilke målgrupper man ønsker at nå ved at give tilskud til udviklingsarbejde, samt hvordan dette udviklingsarbejde spiller sammen med den øvrige folkeoplysende aktivitet i kommunen og med de overordnede tilskudsbetingelser.

Samspil mellem den folkeoplysende virksomhed og øvrige politikområder, herunder muligheder for indgåelse af partnerskaber om løsning af konkrete opgaver. Under dette tema kan det beskrives, hvordan den folkeoplysende virksomhed i den pågældende kommune skal fungere i samspil med kommunens øvrige politikker

som f.eks. kulturpolitik, handicappolitik, sundhedspolitik, integrationspolitik og politik for socialt udsatte. Det er hensigten, at der herved skabes bedre mulighed for, at de forskellige områder kan supplere hinanden frem for at overlape hinanden.

Afgrænsning af aktiviteter inden for den folkeoplysende virksomhed i forhold til andre tilgrænsende aktiviteter. Under dette tema kan det angives, hvilke opgaver kommunalbestyrelsen forventer eller ønsker, at de folkeoplysende aktører skal løfte i forhold til de tilgrænsende aktiviteter, som allerede udbydes af f.eks. kommercielle udbydere, biblioteker og uddannelsesinstitutioner. Det er hensigten, at det skal beskrives, hvordan de forskellige områder kan supplere hinanden frem for at konkurrere med hinanden – f.eks. hvordan man undgår konkurrence mellem et kommercielt fitnesscenter og de aktiviteter, der udbydes på aftenskoler eller i foreninger med kommunalt tilskud.

Omfanget og karakteren af brugerinddragelsen af den folkeoplysende virksomhed i kommunen. I henhold til § 35, stk. 1 i folkeoplysningsloven er kommunalbestyrelsen forpligtet til at inddrage den folkeoplysende virksomhed i kommunen, og at det skal ske gennem de udvalg, (§ 35, stk. 2-udvalg), som kommunerne er forpligtet til at nedsætte. De fleste kommuner har allerede et folkeoplysningsudvalg, der varetager området, og der gives stor fleksibilitet i forhold til, hvordan udvalget sammensættes, og hvilke opgaver det varetager. Eneste krav til sammensætningen er, at udvalget har „repræsentation for den virksomhed, der kan få tilskud efter kapitel 3“, jf. § 35, stk. 2, dvs. de foreninger, som allerede får tilskud eller lokaler under loven, og de, som ikke får, men lever op til kriterierne for at kunne få tilskud eller lokaler.

Metoden

I perioden fra 2012-2014 er alle de kommunale folkeoplysningspolitikker blevet indhentet og analyseret. Arbejdet varede længere end forventet, fordi der har været kommuner, der brugte meget lang tid på at få færdiggjort de nye politikker. Efter at politikkerne var blevet indsamlet, er hver enkelte kommunes visioner og handleplaner blevet skrevet ind i regneark, således at det har været muligt at få et overblik over, hvilket konkret indhold der er i de kommunale folkeoplysningspolitikker. Der ligger dog en begrænsning i materialeindsamlingen, idet der kan være enkelte kommuner, der har lavet separate handleplaner, som ikke er indgået i de politikker, der er offentliggjort på kommunens hjemmeside, og derfor ikke er med i undersøgelsen. Ligeledes er der i nogle af politikkerne henvisning til andre politikområder, som det ikke har været muligt at analysere nærmere. Men med disse forbehold har det været muligt at få et overblik over indholdet i samtlige folkeoplysningspolitikker.

I den grad det har været muligt og relevant, har vi desuden lavet en komparativ analyse mellem folkeoplysningspolitikkerne og de fritidspolitikker, som de nye folkeoplysningspolitikker har afløst.

Nedenstående er en gennemgang af de indsatsområder og målsætninger, der optræder hyppigst i politikkerne. I gennemgangen har vi ikke medtaget de målsætninger, der direkte er en afskrift af formålsbestemmelserne i selve folkeoplysningsloven. For eksempel af lovens § 7, hvor formålet med den folkeoplysende voksenundervisning beskrives som: *„... at fremme demokratiforståelse og aktivt medborgerskab og med udgangspunkt i undervisningen at øge deltagernes almene og faglige indsigt og færdigheder. Sigtet er at styrke den enkeltes evne og lyst til at tage ansvar for eget liv og til at deltage aktivt og engageret i samfundslivet.“* Samt lovens § 14, der beskriver formålet med det frivillige folkeoplysende foreningsarbejde, hvis mål er: *„... at fremme demokratiforståelse og aktivt medborgerskab og med udgangspunkt i aktiviteten og det forpligtende fællesskab at styrke folkeoplysningen. Sigtet er at styrke medlemmernes evne og lyst til at tage ansvar for eget liv og til at deltage aktivt og engageret i samfundslivet.“*

Foruden at give et overblik over indholdet i politikkerne er det vort håb, at oversigten over målsætninger og handleplaner også kan inspirere kommuner og foreningsliv i arbejdet med at udvikle nye indsatsområder og styrke kvaliteten i de eksisterende aktiviteter.

Generelt om indholdet

På samme måde som det var tilfældet med de kommunale fritidspolitikker, er det idrætsområdet, der er mest i øjnene i de nye folkeoplysningspolitikker. Idrætsområdet udgør en meget stor del af den spaltepads, der er brugt i folkeoplysningspolitikkerne, og det er interessant at iagttage, at hvor det tidligere hovedargument for at tildele idrætten den altdominerende rolle i de tidligere fritidspolitikker var, at idrætten skulle støttes, fordi medlemmerne af idrætsforeningerne primært var børn og unge, er der i folkeoplysningspolitikkerne kommet nye begrundelser for, at idrætten skal støttes. Den vigtigste af disse er, at idrætten skal støttes, fordi den bidrager til folkesundheden gennem den fysiske udfoldelse, der foregår i idrætsforeningerne. Denne målsætning passer godt både til idrætsorganisationernes egen selvforståelse og til kommunernes ønske om at begrænse udgifterne til livsstilssygdomme m.v.

Den tager samtidig højde for den udvikling, der er sket i idrætsforeningernes medlemskreds, hvor andelen af voksne er steget markant. Man kan således ikke mere sætte lighedstegn mellem idrætsaktiviteter og børne- og ungeaktiviteter. Undersøgelser viser således, at hvor der i 1964 var en tydelig sammenhæng mellem alder og idrætsdeltagelse, således at højere alder hang sammen med mindre til-

bøjelighed til at være idrætsaktiv, er denne sammenhæng stort set forsvundet i dag. Så man ikke mere kan sige, at idrætsudøvelse tilhører en bestemt befolkningsgruppe.¹⁾

Konkurrencen fra de kommercielle fitnesscentre m.v. har også betydet, at der i folkeoplysningspolitikkerne er kommet større fokus på selve foreningsmodellen og dens betydning for udvikling af demokratiske færdigheder og et aktivt medborgerskab, fordi det netop er den frivillige idrætsorganisationsform og de økonomiske krav i forbindelse hermed, der afgrænser den fra de kommercielle udbydere.

Det er naturligvis stadig et centralt mål at få flest mulige børn og unge til at dyrke idræt, som det har været tidligere, men nu drejer målsætningerne sig ikke kun om selve idrætsaktiviteten. De drejer sig nu også om, hvilken betydning de afledte effekter af idrætsaktiviteterne har eller kan have i forhold til folkesundhed, inklusion, demokratiudvikling m.v. Dette paradigmeskifte i målsætningerne på idrætsområdet har ikke ændret ved idrættens dominerende rolle i kommunernes prioritering af fritidsaktiviteter, men der er i hovedparten af kommunerne kommet en bedre balance mellem idrætsområdet og de to andre store områder under folkeoplysningsloven, det idebestemte ungdomsarbejde og den folkeoplysende voksenundervisning, mens de kulturelle foreninger stadig ikke er særlig godt beskrevet.

1) *Danskernes motions- og sportsvaner 2011*. Af Trygve Buch Laub & Maja Pilgaard. Idrættens Analyseinstitut, København, februar 2013, pp 55-56

Centrale temaer i folkeoplysningspolitikkerne

Frivillighed

Ikke særligt overraskende er temaet *frivillighed* et af de mest brugte i folkeoplysningspolitikkerne. Det optræder 115 gange i de målsætninger og handleplaner, der er udtaget af materialet, og 59 af landets 98 kommuner har en styrkelse af den frivillige indsats på forskellige niveauer som et indsatsområde. Rudersdal Kommune er den kommune, der bruger frivillighedstemaet mest. Det er med 16 gange i deres visioner, målsætninger og handleplaner.

De mest benyttede målsætninger om frivillige og frivillighed drejer sig om at anerkende, understøtte og fastholde de frivillige i foreningslivet. Derefter følger målsætningerne om at få flere med i frivilligt arbejde, at udvikle rammerne for frivillighed, at gøre det nemmere og mere attraktivt at være frivillig samt at sikre uddannelse til de frivillige.

Glostrup Kommune har som mål at udvikle en frivillighedsstrategi. Greve Kommune vil rådgive foreningerne i at lave en strategi for at fastholde og rekruttere frivillige, og Rudersdal Kommune vil lave en frivillighedspolitik, der favner alle dele af det frivillige område. Struer Kommune vil skabe nye måder at fungere som frivillig på, og Haderslev Kommune har et konkret mål om, at 20 % af medlemmerne (i idrætsforeningerne) skal blive frivillige ledere og trænere. Eksempler på hvordan frivillighed indgår i folkeoplysningspolitikkerne:

Målsætninger	Handleplaner
Inddragelse af frivillige i udviklingen af rammerne for fritidslivet.	
	Påskønnelse af særlig indsats.
Understøttelse og anerkendelse af frivilligt arbejde /nye måder at gøre det på.	
	Arrangementer for alle frivillige.
Samarbejde om at skaffe flere frivillige.	
	Skaffe nye frivillige ledere – unge 10-13-årige skal inddrages som hjælpere samt kortlægning af uddannelsesbehov i foreningerne.
Fremme frivillig deltagelse.	
	Prisuddeling, folkefest.
Udvikle rammerne for frivillighed – gode vilkår.	
Understøtte de frivilliges initiativer til rekruttering og fastholdelse af deltagere og ledere.	

	Udarbejdelse af en frivillighedsstrategi.
Rådgive foreningerne i at lave en strategi for at fastholde og rekruttere frivillige.	
	20 % af medlemmerne skal blive frivillige ledere og trænere.
Danmarks bedste kommune at være frivillig i.	
Uddannelse af de frivillige.	
Gøre det nemmere at være frivillig.	
	En evaluering i 2014 skal vise, at foreningerne oplever det lettere og mere effektivt at søge midler hos kommunen under idræts- og fritidsområdet.
	X-kommune har understøttet 10 foreninger i overgangen til mere digital kommunikation.
Understøtte og fastholde de frivillige.	
Støtter frivillige resursepersoner i lokalsamfundene.	
Det skal være attraktivt at være frivillige.	
Engagere frivillige i branding af kommunen.	
Sikre fødekæden af unge frivillige i de folkeoplysende foreninger.	
	Vil lave en frivillighedspolitik.
Skabe nye måder at fungere som frivillig på.	
Inddrage flere i frivilligt arbejde.	

Demokrati

Et andet meget brugt tema er *demokrati* og *demokratiudvikling*, der som ovenfor beskrevet også er indeholdt i folkeoplysningslovens formålsformuleringer, men som desuden også er indeholdt i andre sammenhænge. Der er 50 formålsformuleringssteder i materialet fordelt på 43 kommuner.

De mest brugte målsætninger, hvori demokrati indgår, er at fremme demokrati-forståelse og et aktivt medborgerskab, og det gælder både i forhold til børn, unge og voksne. Roskilde Kommune har eksempelvis en målsætning om, at alle skal kunne deltage i voksenundervisningen, der øger demokratiforståelsen og bidrager til den personlige udvikling, uanset økonomisk og social status. Kolding Kommune ønsker, at alle skal have mulighed for et aktivt og alsidigt fritidsliv, der er kendetegnet ved kvalitet, demokratiforståelse og aktivt medborgerskab, og Kerteminde Kommune vil arbejde for, at flest mulige borgere skal deltage og opleve foreningslivets medlemsdemokrati.

Der ligger i nogle af politikkerne tydeligvis en implicit forståelse af, at der eksisterer et velfungerende medlemsdemokrati i det danske foreningsliv, som det gælder om at få flere borgere til at opleve, som dette eksempel fra politikken i Middelfart Kommune viser: „Flest mulige borgere skal deltage og opleve foreningslivets medlemsdemokrati“.

Mens andre har som mål at styrke foreningsdemokratiet, f.eks. at sikre et demokratisk opbygget foreningsliv (Mariagerfjord Kommune). Målsætningen om demokrati bliver desuden knyttet sammen med en målsætning om inklusion. For eksempel hos Lejre Kommune, hvor man vil understøtte for at fremme demokrati-forståelse og aktivt medborgerskab, at alle skal have lige adgang til at deltage.

Målsætninger	Handleplaner
Faglig udvikling – demokratisk dannelse.	
Opøve demokratisk medbestemmelse.	
Demokrati og medindflydelse vægtes højt.	
Voksenundervisning skal understøtte demokratisk medborgerskab.	
(Folkeoplysningspolitikken) skal styrke borgernes lyst til at medvirke til en positiv udvikling af samfundet, herunder udvikling af demokrati og sammenhængskraft.	
Skal styrke demokratiforståelse.	
Foreninger og aftenskoler opfordres til at bidrage med at udvikle foreningsdemokratiet.	

Skal styrke demokrati og samfundsforståelse.	
Fremme børns og unges demokratiforståelse.	
Gennem debatter og arrangementer medvirker aftenskolerne til demokratiforståelse og aktivt medborgerskab.	
Flest mulige borgere skal deltage og opleve foreningslivets medlemsdemokrati.	
Fremme demokratiforståelse og aktive medborgerskab, alle skal have lige adgang til at deltage.	
Sikre demokratisk opbygget foreningsliv.	
Alle skal kunne deltage i voksenundervisningen, der øger demokratiforståelsen og bidrager til den personlige udvikling, uanset økonomisk og social status.	
Skal give rødder gennem et aktivt medborgerskab i engagerede, forpligtende og fleksible fællesskaber. Gennem praktisering af grundlæggende demokratiske værdier.	

Partnerskab

En af fornyelserne i den reviderede folkeoplysningslov er, at det nu er muligt at give støtte til partnerskaber. I henhold til lovens § 8 a kan en kommunalbestyrelse beslutte, at der ydes særlige tilskud til følgende formål, jf. § 6, stk. 2:

- 1) Nedsættelse af deltagerbetaling for særlige grupper.
- 2) Undervisning m.v., der forudsætter små hold.
- 3) Indgåelse af partnerskaber om løsning af konkrete opgaver.

Der er derfor mange kommuner, som har en særlig interesse i, hvordan man kan stimulere dannelsen af partnerskaber, og hvilke opgaver partnerskaber vil være bedst egnede til at løse. Desuden skal folkeoplysningspolitikken beskrive samspil mellem den folkeoplysende virksomhed og øvrige politikområder, herunder muligheder for indgåelse af partnerskab om løsningen af konkrete områder, jf. § 8 a, nr. 3, og § 19, stk. 3. Som følge heraf har alle folkeoplysningspolitikker en beskrivelse af partnerskaber, og mere end halvdelen af landets kommuner (58) har etablering af forskellige former for partnerskab med i deres målsætninger og handleplaner. Frederiksberg Kommune vil således indgå partnerskaber med foreningslivet om kommunale serviceopgaver. Furesø Kommune og en række andre kommuner vil lave formelle partnerskaber mellem kommunale institutioner og foreninger. Faaborg-Midtfyn Kommune vil initiere brobygning og partnerskaber mellem aftenskoler, kommune, kulturinstitutioner, erhvervsliv og idræts- og fritidsforeninger. Partnerskabstanken spiller også en central rolle i Københavns Kommunes folkeoplysningspolitik: „Med rod i de folkeoplysende traditioner kan de folkeoplysende foreninger bidrage til at løfte opgaver og udfordringer på en række områder udover

selve fritidslivet. Folkeoplysningen ønsker at være med til at løse velfærdsopgaver inden for civilsamfundet ved at indgå partnerskaber med andre forvaltninger i kommunen. Københavns Kommune vil gerne understøtte, at sådanne samarbejdsflader kan udvikles.“ Opgaver i partnerskab kan være at introducere tilbuddene, at udvikle aktiviteter til foreningsliv såvel som kommunale aktører. Forvaltningen ser sig selv som brobygger, der vil skabe platforme for udvikling af forskellige partnerskaber og skaffe den fornødne finansiering i det omfang, der er udgifter forbundet med partnerskaber.

Langeland Kommune ser gerne partnerskaber i forhold til: „Forebyggelse, digitalisering af det offentlige og undervisningen af borgerne heri.“ Odder Kommune ønsker, at partnerskaber skal bidrage til at åbne fritids- og idrætslivets aktiviteter for målgrupper, der ikke er aktive, f.eks. udsatte børn, inaktive unge eller voksne uden for arbejdsmarkedet, og nævner, at de også kan løse opgaver i forbindelse med den kommende helhedsskole, it-undervisning for målgrupper uden særlige it-kundskaber, udviklingen af tværgående og involverende aktiviteter samt tilbud for børnefamilier. Rødovre Kommune ønsker bl.a., at kultur- og fritidsinstitutioner indgår i partnerskaber med foreninger om at skabe nye tilbud, som gør det attraktivt og udfordrende at bevæge sig ud i naturen samt at understøtte subkulturer.

Thisted Kommune vil undersøge, hvordan aftenskoler og biblioteker gennem samarbejde og partnerskaber kan give borgerne nye vejlednings- og kursustilbud. Tønder Kommune ser gerne partnerskaber i forhold til fysisk og psykisk udsatte grupper, og Viborg Kommune vil gerne have partnerskaber til at finde/udvikle nye faciliteter i naturen. Enkelte kommuner (bl.a. Københavns, Roskilde, Middelfart Kommuner) har en konkret målsætning om, at der skal udvikles et vist antal formelle partnerskaber pr. år. Københavns Kommune har således som mål, at der indgås min. 10 partnerskabsaftaler mellem folkeoplysning og andre forvaltninger end kultur- og fritidsforvaltningen.

Målsætninger	Handleplaner
Skal skabe partnerskaber og samarbejder på tværs.	
Indgå partnerskaber med foreningslivet om kommunale serviceopgaver.	
Formelle partnerskaber mellem kommunale institutioner og foreninger.	
Partnerskaber og udvikling af nye områder og tilbud.	
Åbenhed over for partnerskaber.	

Indgå i processen for brobygning og partnerskaber mellem aftenskoler, kommune, kulturinstitutioner, erhvervsliv og idræts- og fritidsforeninger.	
Partnerskaber og udvikling af nye områder og tilbud.	
Skabe grundlag for/understøtte, at der kan etableres partnerskaber og netværk.	
	Der er indgået partnerskaber inden for sundhedsområdet.
Positiv indstillet over for øget samarbejde og partnerskaber.	
Der skal være faciliteter, hvor foreningernes medlemmer kan dyrke det sociale fællesskab; udvikle aktiviteterne fx gennem partnerskaber mellem aktørerne på området og kommunale institutioner som skoler, daginstitutioner eller boligområder.	
Partnerskaber mellem aftenskolerne, kommunen og andre interessenter.	
Partnerskaber skal kunne bidrage til at løse velfærdsopgaver, bl.a. på sundheds- og folkeskoleområdet. Opgaver i partnerskab kan give nye tilbud, introducere tilbuddene til nye medlemmer/deltagere, udvikle aktiviteter til foreningsliv såvel som kommunale aktører.	
Forvaltningen brobygger ved at skabe platforme for udvikling af partnerskaber.	
Den samarbejdende forvaltning skaffer den fornødne finansiering i det omfang, der er udgifter forbundet med partnerskaber.	
Partnerskaber – være hjælp til foreningerne, så de kan deltage i partnerskaber.	
Fx partnerskaber ift. Forebyggelsescentret, omkring digitaliseringen af det offentlige og undervisningen af borgerne heri.	
Støtter op om partnerskaber mellem foreningsaktører og andre aktører, der arbejder med relevante samfundsmæssige opgaver.	
Oplysningsforbund understøttes i at oprette nye tilbud og etablere partnerskaber med det offentlige, private organisationer eller foreninger.	
	Mål for partnerskaber – at åbne fritids- og idrætslivets aktiviteter for målgrupper, der ikke er aktive, fx udsatte børn, inaktive unge eller voksne uden for arbejdsmarkedet.
Partnerskaber kan fx være partnerskaber omkring den kommende helhedsskole; mellem skoler og foreningsliv; aftenskolerne laver it-undervisning for målgrupper uden særlige it-kundskaber; udvikle tværgående og involverende aktiviteter og tilbud for børnefamilier.	
Invitere byens kulturaktører til tilbagevendende netværksmøder og partnerskaber. Etablere diplomatkorps af unge, som bindeled til nye unge kultur- og fritidsbrugere.	

	Kommune og folkeoplysningsudvalg tager initiativ til et partnerskabstræf, så kommunale afdelinger og institutioner, foreningsliv og aftenskoler kan mødes og afdække samarbejdsfelter.
Give byen en aktiv puls – kultur- og fritidsinstitutioner indgår i partnerskaber med foreningerne om at skabe nye tilbud, som gør det attraktivt og udfordrende at bevæge sig ud i naturen. Understøtte subkulturer, for kultur og fritid er levende størrelse i stadig forandring. Udvikle byens åbne rum.	
Katalysere partnerskaber på tværs af erhvervsliv, uddannelsesinstitutioner og idræts- og fritidsliv.	
Ressourcestærke folkeoplysende aktører kan indgå sådanne for at skabe nytænkende aktiviteter.	
	Det skal undersøges, hvordan aftenskoler og biblioteker gennem samarbejde og partnerskaber kan give borgerne nye vejlednings- og kursustilbud.
Partnerskaber på særlige områder, f.eks. arbejdet med fysisk og psykisk udsatte grupper.	
	Inden udgangen af året skal der være mindst x nye offentlige/private partnerskaber.
Kommune og foreninger koordinerer tilbuddene; partnerskaber til udvikling af nytænkende aktiviteter rettet til livsfaserne; hele foreningslivet have besked om sådanne nye aktiviteter.	
Partnerskaber bruges til at finde/udvikle nye faciliteter i naturen; formidling herom til foreninger, selvorganiserede; arbejde for at utraditionelle rammer åbnes og kobles med folkeoplysende aktiviteter.	
Der skal etableres partnerskaber. Skal give kvalitet og sammenhængende løsninger.	
	Der skal udarbejdes en oversigt over partnerskaber.
	I samarbejde med folkeoplysningssamvirke igangsættes et selvorganiseret netværk, som henvender sig til bl.a. aftenskoler, daghøjskoler, biblioteker og kulturinstitutioner. Netværket skal arbejde med at udvikle byens folkeoplysende og kulturelle tilbud.

Andre former for samarbejde

Partnerskabsmodellen er en form for samarbejde, men der er også en række andre nye samarbejdsformer, der indgår i politikkerne.

Albertslund Kommune har således en konkret målsætning om, at der skal udvikles 10 årlige formelle samarbejder mellem foreninger og andre parter. Faxe Kommune ønsker, at den folkeoplysende voksenundervisning og bibliotekerne skal udvikle tilbud i samarbejde med hinanden. Frederikshavn Kommune m.fl. vil sikre samarbejdet mellem folkeoplysningsområdet og andre politikområder. Gribskov Kommune ønsker at samarbejde med aftenskolerne om gennemførelse af arrangementer/kurser, f.eks. inden for sundhed, integration og digitalisering. En lang række kommuner ønsker, at der etableres samarbejde og kontakt/bygge bro mellem foreningsliv og de selvorganiserede idrætsudøvere, og at der etableres forskellige former for samarbejder på tværs af forvaltningsstrukturen.

To kommuner, Haderslev og Ishøj, har som målsætning at styrke venskabsby-samarbejdet, og Ringsted Kommune m.fl. vil styrke samarbejdet mellem skole/SFO og foreningslivet. Rødovre Kommune har som ambition at åbne folkeoplysningsområdet op over for omverdenen ved at få aktørerne til at indgå i regionale, nationale og internationale samarbejder. Endelig er der et stort antal kommuner, der vil styrke samarbejdet mellem aktørerne på området med henblik på at udnytte faciliteterne bedre. F.eks. har Vallensbæk Kommune en målsætning om, at udnyttelsesgraden skal forøges med 5 % gennem samarbejde foreningerne imellem.

Målsætninger	Handleplaner
Tættere samarbejde med eliten.	
	10 årlige formelle samarbejder mellem foreninger og andre parter – forvaltningen medvirker med formidling af foreningernes kompetencer, faglighed.
Øget samarbejde og kendskab til hinanden.	
Tid og plads og resurser til udvikling af nye aktiviteter og samarbejder.	
Forholdet mellem den folkeoplysende voksenundervisning og biblioteker m.v. Tilbud skal udvikles i samarbejde med hinanden.	
Bidrage til samarbejde mellem foreninger om administrative opgaver og driftsopgaver.	
Facilitere at institutioner, skoler og fritidslivet i højere grad samarbejder og koordinerer anvendelse af faciliteter.	
Sikre samarbejdet til andre politikområder.	
Udvikler samarbejde om aktiviteter og tilbud, der	

motiverer og fastholder børn og unge i fritidslivet.	
Kommunen faciliterer samarbejdet.	
Kommune ønsker at samarbejde med aftenskolerne om gennemførelse af arrangementer/kurser f.eks. inden for sundhed, integration og digitalisering.	
I samarbejde med foreningerne at udføre event og arrangementer, der kan bygge bro mellem selv-organiserede, semiorganiserede og foreningerne.	
Udvikle fritidsaktiviteter og samarbejder med lokal-områdets institutioner og foreninger.	
Afprøve et projekt om fritidstilbud på en lokal institution i samarbejde med foreningsliv målrettet børn, der sjældent deltager i foreningslivet.	
Animere til samarbejde mellem foreninger og de selv-organiserede grupper.	
Motivere til samarbejde på tværs.	
Venskabsbysamarbejdet.	
Øge samarbejdet mellem det frivillige og de professionelle institutioner.	
Gennem samarbejde med foreninger/aftenskoler samt gennem støtte til nye og anderledes måder at drive folkeoplysende virksomhed på.	
Bibliotekers og kulturskoleaktiviteter skal ske i samarbejde snarere end konkurrence med aftenskolerne og foreningsliv.	
Gennem samarbejde mellem foreninger, kommunale og private aktører skal gode fritidsvaner og voksenundervisningen styrkes.	
Samarbejde med de selvorganiserede skal styrkes	
At være vågen, lydhør og visionær i samspillet med de uorganiserede grupper og deres skiftende behov.	
Biblioteket i en kommune har allerede formaliseret samarbejde med oplysningsforbundene i kommunen om kursusudbud.	
Aftenskoler, foreninger, andre aktører, fx institutioner, samarbejde om udbygning af kursusforløb, foredrag etc.	
Styrke samarbejdet med foreningerne og give dem en mere aktiv plads i opgaver og projekter hos kommunen, handelsliv og erhvervsliv.	
Styrke samarbejdet mellem skole/SFO og foreningslivet.	
Styrke samarbejdet mellem foreningsliv og sports- og kulturinstitutioner: Bibliotek, sportscenter, kultur- og kongreshuse.	
Være åbne over for omverdenen ved at indgå i regionale, nationale og internationale samarbejder.	

Støtter samarbejdet mellem breddeidrætten og aktive borgeres udvikling af nye aktivitetstilbud.	
Skabe synergieffekt ved at udbygge samarbejde mellem spejderne, foreninger, institutioner og skoler.	
Etablere kurser i samarbejde med ungdomsuddannelserne, så unge opnår specialkompetencer i idræt.	
At samarbejde med frivillige foreninger m.m om tiltag, der kan understøtte borgernes sundhed gennem et aktivt fritidsliv.	
At samarbejde med de frivillige foreninger om tilbud til dem, der ikke i dag dyrker motion.	
Tilstræber at opbygge strukturer og samarbejde i egen organisation, der skaber grundlag og forudsætning for lige adgang og mulighed for deltagelse.	
Det skal undersøges, hvordan aftenskoler og biblioteker gennem samarbejde og partnerskaber kan give borgerne nye vejlednings- og kursustilbud.	
Samarbejdet mellem aftenskoler og idrætsorganisationer skal fremmes med henblik på at øge antallet af familieaktiviteter og aktiviteter samme sted, som hele familien kan deltage i.	
	Der indgås samarbejde med folkeoplysningssamvirke, idrætssamvirke, ungdomsfællesråd og amatørkultur-samvirke med henblik på sammen at udvikle foreninger og aftenskoler. F.eks. gennem netværksdannelse, videndeling, adgang til fritidstilbud m.v.
Samarbejde mellem bibliotek og aftenskoler om afviklingen af kulturelle arrangementer og foredrag m.m. skal styrkes.	
Samarbejde med foreningslivet om løsningen af traditionelle kommunale opgaver.	
Øget samarbejde mellem den folkeoplysende voksenundervisning (aftenskolen) biblioteker, kulturelle institutioner, hvor dette kan ske naturligt, både hvad angår indhold og resurser.	
Samarbejde med bl.a. sundhedscenter, jobcenter, social-center; sammen med foreningslivet nye aktiviteter med fokus på ny livsstil; tilskynde aktiviteter i ny livsstil i hele kommunen.	
I samarbejde med Borgerservice og biblioteker udvikles idrætscentre og medborgercentre til lokale samlingssteder.	
	I samarbejde med folkeoplysningssamvirke igangsættes et selvorganiseret netværk, som henvender sig til bl.a. aftenskoler, daghøjskoler, biblioteker og kulturinstitutioner. Netværket skal arbejde med at udvikle byens folkeoplysende og kulturelle tilbud.
	X-kommune ønsker at samarbejde med aftenskolerne om gennemførelse af arrangementer/kurser f.eks. inden for sundhed, integration og digitalisering.

Sundhed

Spørgsmålet om, hvordan man kan forbedre folkesundheden både fysisk og mentalt, har optaget kommunerne meget i de senere år, ikke mindst i kølvandet på at de har overtaget sundhedsopgaver, efter at amterne blev nedlagt.

Denne interesse afspejler sig også i folkeoplysningspolitikkerne, hvor der er 52 målsætninger og handleplaner om sundhed fordelt på 36 kommuner. Billund Kommune har f.eks. en målsætning om, at politikken skal have fokus på borgernes fysiske og mentale sundhed gennem et bredt udbud af tilbud af høj kvalitet, ny teknologi og viden om sundhedsimplementering. Hvidovre Kommune vil have folkeoplysningsområdet til at bidrage til realiseringen af de mål, der er opstillet i andre vedtagne politikker i forhold til sundhedsområdet. Kolding Kommune opfordrer de kommunale forvaltninger og institutioner til at integrere fritids- og voksenaktiviteter i den sundhedsfremmende indsats. Viborg Kommune vil fremme en ny sundere livsstil hos borgerne gennem et bredt samarbejde mellem kommunale institutioner og foreningslivet.

Målsætninger	Handleplaner
Sundhed, idræt og bevægelse skal være for alle.	
Fokus på borgernes fysiske og mentale sundhed gennem bredt udbud af tilbud af høj kvalitet, ny teknologi og viden om sundhedsimplementering.	
At styrke sundhed og trivsel blandt borgerne.	
Fokus: Sundhed, uddannelse og erhverv.	
Skal fremme sundheden og frivillig deltagelse.	
Fokus på sundhed og livsstil.	
At involvere aftenskolerne i arbejdet med etniske minoriteter, folkesundhed og borgerinddragelse.	
Mål: Det sunde liv.	
Der skal indgås partnerskaber inden for sundhedsområdet.	
Mål: Sundhed. Fremme aktiviteter, som inspirerer flere til daglige bevægelsesaktiviteter.	
	Folkeoplysningsområdet kan bidrage til realiseringen af de mål, der er opstillet i vedtagne politikker, strategier og handleplaner, f.eks. sundhed, handicappedes forhold, børn og unge, udvikling af byens rum, bevægelse, integration, miljø og kultur.
Bidrage aktivt til sundhed og integration.	
Partnerskaber specielt inden for sundhedsafdeling, aftenskoler, foreningslivet for at fremme sundhed for de 30+.	

Prioritering af initiativer, der understøtter den vedtagne forebyggelses-, sundheds- og integrationspolitik.	
	Opfordre kommunale forvaltninger og institutioner til at integrere fritids- og voksenaktiviteter som trivsels-, sundhedsfremmende og forebyggende indsats.
Folkesundhedstilbud og kulturoplevelser skal bidrage til udvikling af oplevelsesøkonomien og dermed øge turistindtægterne.	
Opfyldelsen af Sundhedsstyrelsens anbefaling om 7 timers aktivitet til børn og unge.	
Et samarbejde med frivillige foreninger m.m om tiltag, der kan understøtte borgernes sundhed gennem et aktivt fritidsliv.	
X-Kommune vil fremme en ny og sundere livsstil hos borgerne: Samarbejde med bl.a. sundhedscenter, jobcenter, socialcenter; sammen med foreningslivet lave nye aktiviteter med fokus på ny livsstil; tilskynde aktiviteter i ny livsstil i hele kommunen.	

Ældre

Den ældre del af befolkningen fylder ikke ret meget i politikkerne. Kun 12 kommuner har beskrevet gruppen af ældre borgere som målgruppe i deres politikker, hvad der er lidt overraskende, i forhold til hvor mange borgere der i den nærmeste fremtid vil være 60+.

Desuden bliver de ældre kun beskrevet i meget almene vendinger. Furesø Kommune og Kalundborg Kommune har to af de mest konkrete målsætninger. Førstnævnte vil prioritere børne- og pensionistaktiviteter højt og arbejde for at give ældre bedre mulighed for at deltage i voksenundervisning i dagtimerne i lokalområdet. Kalundborg Kommune vil undersøge mulighederne for flere aktiviteter for familier og ældre.

Målsætninger	Handleplaner
Undersøge mulighederne for flere aktiviteter for familier og ældre.	
Folkeoplysningens værdier og potentialer søges gjort til en del af opgaveløsningen på andre områder.	
Ældre borgere skal sikres en aktiv og meningsfuld tilværelse.	
Engagere unge og ældre i foreningsarbejdet.	
Videreudviklingen inden for områderne: sundhed, udsatte grupper af børn og unge, talentudvikling, handicappede, frivillighed, aktiviteter for 60+.	

Børne- og pensionistaktiviteter prioriteres højt.	
	Kurstilbud, seniorer i foreningslivet.
Sikre gode betingelser for seniorer i det folke-oplysende foreningsliv og voksenundervisning.	
Skabe ugentlige foreningsaktiviteter for seniorer i hele kommunen.	
Mangfoldigt idræts- og motionstilbud for seniorer.	

Handicappede

Er med i 30 målsætninger fordelt på 17 kommuner.

De fleste målsætninger i forhold til de handicappede drejer sig om at give dem gode vilkår for at kunne deltage i fritidsaktiviteterne, således at der er tilstrækkeligt med tilbud til denne gruppe af befolkningen, og at lokaler og faciliteter er handicapvenlige (Mariagerfjord Kommune, Gladsaxe Kommune, Egedal Kommune m.fl.). Der bliver også lagt vægt på, at vedtagne politikker på andre områder i forhold til handicappede, f.eks. sundhedsområdet, børn og unge, integration mv., også skal gælde på folkeoplysningsområdet (f.eks. Hvidovre Kommune, Svendborg Kommune, Vallensbæk Kommune).

Målsætninger	Handleplaner
Bedre vilkår for de handicappede – Give gode vilkår til handicappede for at være en del af fritidslivet. Handicapvenlige lokaler og faciliteter.	
Udvikle ny tilskudsordning til borgere med funktionsnedsættelse og handicap, så de kan indgå i almindelige tilbud.	
Folkeoplysningsområdet kan bidrage til realiseringen af de mål, der er opstillet i vedtagne politikker, strategier og handleplaner. F.eks. sundhed, handicappedes forhold, børn og unge, udvikling af byens rum, bevægelse, integration, miljø og kultur.	
Vil fremme børn/unges, nydanskernes, handicappedes og ikke-organiseredes deltagelse i fritids- og idrætsaktiviteter.	Inklusion.
Tilskynde foreningerne til at optage handicappede medlemmer og medlemmer med særlige behov.	
Bredt og varieret tilbud for handicappede.	
Tilskuddet til medlemmer i handicapforeninger er opprioriteret.	

Natur og grøn profil

12 kommuner har målsætninger, hvor indgår natur.

Samtidig med at der opstår nye aktivitetstyper, og at en del af den selvorganiserede idræt foregår i naturen, er der også kommet mere fokus på, hvordan man kan udvikle naturfaciliteter. Eksempelvis vil Rødovre Kommune skabe nye tilbud, som gør det attraktivt og udfordrende at bevæge sig i naturen, og Ringsted Kommune vil udbygge og synliggøre de mange muligheder for at motionere og være aktiv i naturen.

Målsætninger	Handleplaner
Understøtte udvikling af naturfaciliteter.	
Vil arbejde med aktiviteter i naturen.	
De folkeoplysende aktiviteter skal i højere grad anvende utraditionelle udendørs lokaliteter med det formål at skabe fokus på unikke natur- og kulturoplevelser.	
Udbygge og synliggøre de mange muligheder for at motionere og være aktiv i naturen.	
Skabe nye tilbud, som gør det attraktivt og udfordrende at bevæge sig ud i naturen.	
Øget information om aktivitetsmuligheder i naturen.	
Nye aktivitetsmuligheder i åbne byrum og naturen.	
Nye faciliteter – i naturen, aktiviteter i nye omgivelser. Kommunen vil fremme brugen af naturen til aktiviteter.	
En grøn by med kreative og aktive byrum.	

Social kapital

Et af de nyere begreber, der bliver brugt i forbindelse med en bedømmelse af, hvor godt foreningslivet og den folkeoplysende voksenundervisning fungerer, er social kapital. Kort fortalt er det et udtryk for et samfunds sammenhængskraft. Ved at indgå i sociale relationer baseret på tillid, værdier og normer får borgerne adgang til nogle resurser, der kan have betydning både for den lokale, den regionale og nationale sammenhængskraft og dermed for, hvor velfungerende et samfund er.

Et aktivt foreningsliv kan bidrage til opbygningen af social kapital, og det er derfor nærliggende at forestille sig, at begrebet vil vinde indpas som en målsætning i de kommunale folkeoplysningspolitikker. I gennemgangen af målsætningerne har vi imidlertid kun fundet en kommune (Bornholms Regionskommune), der direkte

bruger begrebet, men der er flere, der anvender begrebet sammenhængskraft, der kan siges at være en delbetydning af social kapital.

Målsætninger	Handleplaner
Sammenhængskraften skal styrkes gennem udvikling af social kapital og netværksdannelse.	
Folkeoplysende arbejde har egen værdi, det skaber præmisser for glæde, livskvalitet og sammenhængskraft og bør som sådan forblive prioriteret og værnet om.	
Folkeoplysningen skaber på egne præmisser glæde, livskvalitet og sammenhængskraft og bør som sådan forblive prioriteret og værnet om.	

Inklusion af udsatte grupper

Spørgsmålet om hvordan man inkluderer udsatte grupper, fylder meget i den offentlige debat for tiden, og inklusion er også et centralt indsatsområde for landets kommuner. I forhold til målsætninger og handleplaner i folkeoplysningspolitikkerne er det også et område, der prioriteres forholdsvis højt. 32 kommuner har som målsætning at styrke inklusion og integrationen af udsatte grupper.

Odense Kommune vil involvere foreningsløse og udsatte børn og unge i foreningslivet. Ærø Kommune vil i deres politik arbejde for, at børn og voksne fra udsatte, trængte familier skal tilbydes introduktion og økonomisk hjælp til deltagelse i idrætsforeningernes aktiviteter. Flygtninge friholdes for 25-års reglen i integrationsperioden i Brønderslev Kommune, og Aarhus Kommune vil arbejde for, at foreninger, der er aktive i de udsatte bydele, bliver styrket.

Målsætninger	Handleplaner
Inklusion: Der skal være plads til alle.	
	Udvikling af strategi for inklusion i fritidslivet med henblik på etablering af konkrete tilbud.
Der skal tages hensyn til særligt udsatte grupper uanset etnisk, social eller kulturel baggrund.	
Skal inkludere udsatte grupper og grupper med specielle behov.	
Samarbejde om at skabe muligheder for at inkludere udsatte grupper, grupper m. specielle behov i fritidslivet.	
Foreningsløse og udsatte børn og unge skal involveres i foreningslivet.	
Fritidspas til socialt udsatte børn og unge.	

Børn og voksne fra udsatte, trængte familier skal tilbydes introduktion og økonomisk hjælp til deltagelse i idrætsforeningernes aktiviteter.	
Helhedsorienteret fritids- og foreningsindsats i de udsatte bydele.	
Foreninger, der er aktive i de udsatte bydele, skal styrkes.	
Fællesområder for alle: sundhed, integration og læring.	
	Flygtninge friholdes for 25-års reglen i integrationsperioden.
Attraktive tilbud for grupper med anden etnisk baggrund for at fremme integrationen.	
Integrationsfremmende aktiviteter, partnerskaber som f.eks. Get2Sport.	
Folkeoplysningspolitikken skal sammen m. andre politikker bl.a. styrke integration.	
Prioritering af initiativer, der understøtter den vedtagne forebyggelses-, sundheds- og integrationspolitik.	
Folkeoplysningspolitikken indgår som en del af de sammenhængende indsatser på flg. politikområder: Børne- og ungeområdet, idræt, sundhed, integration, handicap, seniorliv, bevægelse samt Strategi og Vision.	
Kommunen fokuserer bl.a. på at sikre svage gruppers deltagelse gennem ekstra økonomisk tilskud; at flere borgere bliver aktive i foreningsarbejde.	
Styrke integration og social inklusion.	
Inklusion: Der skal være plads til alle.	
Inklusion af nye målgrupper, ny lokaleprioritering.	
Medborgerskab, integration, social inklusion.	
Målene: styrke medborgerskab, integration og social inklusion.	

Synlighed

I mange af folkeoplysningspolitikkerne er der i en eller anden form det mål, at de folkeoplysende tilbud skal være mere synlige og dermed lettere tilgængelige for borgerne. Det kan være svært for den enkelte borger at orientere sig i det meget store antal fritidsaktiviteter, der bliver udbudt af mange forskellige initiativtagere. Der kan derfor være behov for at skabe sammenhæng og overblik over de kommunale folkeoplysningstilbud. På aftenskoleområdet forsøger man bl.a. gennem webportalen www.aftenskole.nu at samle alle aftenskoletilbuddene, så de kan findes ét sted. Initiativtagerne til portalen er Aalborg Kommune og Odense Kommune. Der er i dag 28 kommuner med i arbejdet.

Målsætninger	Handleplaner
Politikken skal sikre et dynamisk miljø til understøttelse af kommunens samlede privatetablerede fritidstilbud, til udvikling af nye tilbud på privat initiativ; sørge for fokus på kvalitet, indhold og synlighed af fritidstilbuddene, sikre fokus på betydningen af tidssvarende rammer, sikre størst mulig brugerindflydelse på politikken indhold og udmøntning.	
Understøtter læringsmiljøer, der sikrer vidensdeling og skaber synlighed.	
Sikre, at der er fokus på kvalitet og synlighed af fritidstilbudene.	
Synlighed, tilgængelighed og sammenhæng i det frivillige arbejde er kommunens vision om, at rigere liv skabes på den måde.	
Mangfoldighed, mod og synlighed.	
Synlighed: Foreninger og aftenskoler skal synliggøre, hvem de er og deres bidrag til visionen. Får de tilskud fra kommunen er de forpligtiget til at skabe synlighed om deres brug af tilskuddene.	
Synlighed, tilgængelighed og sammenhæng i det frivillige arbejde.	
Mål 7 etablere én fælles indgang til kultur- og fritidslivet: Skabes helhed og sammenhæng i info om kultur- og fritidslivet, som skal være tilgængelig for borgere, institutioner, foreninger, frivillige, erhvervsliv etc.	
Kulturtilbuddene skal være synlige og let tilgængelige for alle borgere.	
Folkeoplysende aktiviteter skal være et oplyst og naturligt del i borgernes bevidsthed og være synlige og tilgængelige.	
Brug den landsdækkende aftenskoleportal www.aftenskolen.nu	

De fysiske rammer

1. Faciliteter

De kommunale målsætninger og handleplaner i forhold til de fysiske rammer, der bliver stillet til rådighed for de folkeoplysende initiativtagere, drejer sig primært om at sikre en bedre udnyttelsesgrad. På trods af at der er stor efterspørgsel efter kommunale lokaler og anlæg, kan det stadig mange steder være et problem at sikre en god udnyttelsesgrad af disse. Derfor arbejder mange kommuner på at opnå en bedre udnyttelsesgrad, bl.a. Esbjerg Kommune og Greve Kommune.

Sidstnævnte har en handleplan, der skal sikre, at faciliteternes udnyttelsesgrad bliver øget med 10-20 %, og at brugerne oplever en øget tilgængelighed. Der er også kommuner (bl.a. Fredensborg Kommune), der vil kortlægge faciliteterne og formidle faciliteternes anvendelse, mens andre satser på, at et tættere samarbejde mellem de foreninger m.v, der får stillet faciliteter til rådighed, vil kunne forbedre udnyttelsesgraden (bl.a. Københavns Kommune).

Der er også et ønske om, at faciliteterne skal være mere fleksible, så de kan anvendes til flere forskellige formål og tilpasses nye typer af fritidsaktiviteter. Der bliver desuden udtrykt et behov for, at der skal ske en opdatering og nytænkning i forhold til indendørs og udendørs faciliteter. Herunder at kunne udnytte naturen bedre. Der er også i en række kommuner (bl.a. Struer Kommune og Skive Kommune) et ønske om, at de selvorganiserede i højere grad får adgang til de kommunale faciliteter, samt at det skal gøres lettere for fysiske handicappede at få adgang.

Målsætninger	Handleplaner
Særligt fokus på dem der har behov for hjælp eller har brug for særlige faciliteter.	
Arbejde for at der stilles flere egnede faciliteter til rådighed for de folkeoplysende foreninger.	
Der skal sikres en gradvis udvikling af faciliteter.	
Tilstræber optimal udnyttelse af lokalefaciliteter.	
Udnytte fritidsfaciliteterne bedst muligt.	
Facilitere at institutioner, skoler og fritidslivet i højere grad samarbejder og koordinerer anvendelse af faciliteter.	
Kortlægge og formidle faciliteternes anvendelse.	
Der skal ses innovativt på faciliteter og eksisterende muligheder.	
	Faciliteternes udnyttelsesgrad er øget med 10-20 % og brugerne oplever en øget tilgængelighed.
	Udformning af plan, der sikrer brugerne et øget ejerskab og medansvar for faciliteterne.
Idræts- og fritidsfaciliteter skal udnyttes optimalt.	
Synliggøre og fremme de selvorganiseredes adgang til faciliteter og anlæg.	
Foreningsfaciliteter sammentænkes og udnyttes på tværs af foreninger.	
Der skal være faciliteter, hvor foreningernes medlemmer kan dyrke det sociale fællesskab.	
Sikre mangfoldigt folkeoplysningsmiljø, der rummer gode	

faciliteter og vilkår for foreninger, aftenskoler og selvorganiserede aktiviteter.	
Fordeling af lokaler og faciliteter skal ske så decentralt som muligt med høj grad af brugerindvovering.	
	Etableres nye faciliteter, fx sundhedsspor, find-vej, løberuter, discgolf, minigolf eller andre faciliteter - min. 5 nye mindre faciliteter ved udgangen af 2013.
Vil bl.a. understøtte udvikling af naturfaciliteter.	
	Synliggøre relevant information for selvorganiserede (f.eks. information om lån af lokaler, afmærkede stier til løb, cykling og ridning, træningsfaciliteter samt andre muligheder for selvorganiserede).
Faciliteter. Foreningernes udnyttelse skal optimeres gennem øget samarbejde.	Igangsatte analyse af faciliteter – facilitetsstrategi.
Udviklingen i udbuddet af kultur- og fritidsfaciliteter følger byens befolkningstilvækst.	
Faciliteter og eksisterende muligheder udnyttes på nye og innovative måder.	
Fritidsfaciliteterne skal opgraderes og åbningstiderne skal tilgodes borgernes behov.	
Nytænke brugen af faciliteter inde og ude.	
Sikre deltagerne i aftenskolerne tidssvarende og gode faciliteter.	
Sikre faciliteter til udvikling af mere fleksible og spontant tilgængelige aktiviteter.	
Tidssvarende og alsidige faciliteter i lokalområderne.	
De kommunale faciliteter skal opdateres.	
	Faciliteter: Hvert 5. år skal der laves rapport om energioptimering.
Turister skal indtænkes i brugen af faciliteterne.	
	Udnyttelse af faciliteter skal forøges med 5 % gennem samarbejde foreningerne imellem.
Nye faciliteter – i naturen; aktiviteter i nye omgivelser. Kommunen fremme brugen af naturen til aktiviteter for at nå nye målgrupper; understøtte at flere aktiviteter kan holdes i utraditionelle rammer.	
Tidssvarende miljø og rammer – idrætsfaciliteter, aftenskoler etc. have moderne standard; faciliteter kunne udnyttes fleksibelt.	

2. Lokaler og anlæg

Målsætninger	Handleplaner
	Inden udgangen af 2013 skal der være aftalt varige løsninger for mødelokaler til alle organisationer i X-Samråd samt være indgået skriftlige driftsoverenskomster med de foreninger, der bor på kommunal ejendom.
Mulighederne for lån af ledige lokaler og anlæg skal være synlige.	
Der arbejdes på, at lokaler til aftenskolerne er egnede til voksenundervisning.	
Vil medvirke til at finde egnede lokaler i dagtimerne.	
Optimering af udnyttelse af kommunale lokaler.	
Give alle foreninger adgang til gratis at låne kommunale lokaler.	
Sikre multiudnyttelse af lokaler.	
Lokaler til kulturelle udstillinger eller værksteder, samt indbydende væresteder efter aktiviteten.	
Kommunen undersøger, hvilke andre ledige lokaler hos andre uddannelsesinstitutioner der kan stilles til rådighed for aftenskoleområdet.	
Sikre lokaler indrettet til undervisning af voksne (aftenskolen).	
Foreninger/aftenskoler skal i videst mulig udstrækning kunne låne lokaler i lokalområdet.	
Fremtidssikre når der skal renoveres og etableres nye anlæg i forhold til brugernes behov.	
Fysisk aktivitet indtænkes i alle planlægnings- og anlægsarbejder; bedre muligheder for alle borgere for at bruge ledige timer i haller etc.; flere faciliteter til selvorganiseret idræt og gerne dialog m. selvorganiserede; flere muligheder for familieaktiviteter samme sted og tid.	
	Udarbejdelse af enkle regler for lån/leje af lokaler

3. Tilgængelighed

Tilgængeligheden drejer sig primært om at lette adgangen til de fysiske rammer, som aktiviteterne foregår i, herunder gøre det lettere for fysisk handicappede at deltage.

Målsætninger	Handleplaner
Større grad af tilgængelighed.	
Fleksible og tilgængelige faciliteter.	
Lettilgængelige faciliteter.	
Sikre faciliteter til udvikling af mere fleksible og spontant tilgængelige aktiviteter.	
Tilstræbe at fritidsfaciliteter er tilgængelige for handicappede.	
Vil gøre det lettere for handicappede at få fysisk adgang til faciliteter.	

Udvikling af aktiviteterne

Der er i hovedparten af politikkerne en målsætning om, at de skal kunne bruges til at udvikle folkeoplysningsområdet. Det kan være i forhold til en forøgelse af deltagerantallet (Furesø Kommune ønsker således, at senest i 2015 skal mindst 75 % af kommunens borgere dyrke motion eller idræt en gang ugentligt), eller i forhold til at udvikle nye aktivitetstyper. F.eks. vil Frederikshavn Kommune i deres politik bidrage til øget samarbejde og netværk foreningerne imellem om nye aktiviteter og initiativer. Kalundborg Kommune vil sikre, at der er fokus på kvalitet og synlighed af fritidstilbudene.

Målsætninger	Handleplaner
	Senest i 2015 skal mindst 75 % af kommunens borgere dyrke motion eller idræt en gang ugentligt.
	Vil etablere flere udendørstilbud, herunder se på mulighederne for at bruge kyststrækningen til nye vandaktiviteter.
Tværgående aktiviteter skal understøttes.	
Understøtte nyskabende aktiviteter.	
Bidrage til øget samarbejde og netværk foreningerne imellem om nye aktiviteter og initiativer.	
Prioritere aktiviteter som med flere aktører skaber nytænkende tilbud og tager socialt ansvar.	

Udvikling af nye tilbud med fokus på familieorienterede aktiviteter.	
De folkeoplysende aktiviteter skal i højere grad anvende utraditionelle udendørs lokaliteter med det for-mål at skabe fokus på unikke natur og kulturoplevelser.	
Alsidigt udbud af høj kvalitet og med kvalificerede lærerkræfter (aftenskolen).	
Sikre der er fokus på kvalitet og synlighed af fritidstilbudene.	
Vil facilitere attraktive undervisningsaktiviteter i aftenskolerne.	

Uddannelse og kurser

Der er tradition for, at kommunerne bidrager til at uddanne de frivillige på området, og der findes stadig målsætninger om at styrke kompetenceudviklingen blandt de frivillige. Hedensted Kommune vil f.eks. skabe uddannelse og erfaringsudveksling for de frivillige, og Tønder Kommune vil kortlægge uddannelsesbehovet i foreningerne.

Målsætninger	Handleplaner
Kurstilbud, seniorer i foreningslivet.	
FOUs forslag til pleje af det frivillige foreningsarbejde – motivere foreningerne til at anvende Frivilligcentrets muligheder for støtte og vejledning; tilbyde foreningerne kursusforløb og pædagogfaglig vejledning og mentorforløb i samarbejde med kommunen mhp. modtagelse af særligt sårbare grupper.	
Skabe uddannelse og erfaringsudveksling for frivillige.	
Kortlægning af uddannelsesbehov i foreningerne.	
Uddannelse af junioridrætsledere.	

Andre målsætninger

Målsætninger	Handleplaner
X-Kommune: Opfordring til alle foreninger om at formulere en alkoholpolitik.	Certificering af de foreninger og aftenskoler, der aktivt tager stilling til alkohol i foreningen.

Målsætninger for hovedaktørerne på området

Målsætninger for hovedaktørerne på området

Foruden ovennævnte temaer, der berører mange af aktørerne, er der også målsætninger og handleplaner, der retter sig mere specifikt mod de enkelte hovedaktører på folkeoplysningsområdet. Nedenstående er eksempler på sådanne målsætninger:

Målsætninger for de kulturelle foreninger

De kulturelle foreninger har ikke så meget spaltepads i folkeoplysningspolitikkerne. De er naturligvis med som en del af den generelle omtale af foreningslivet i kommunerne, men der er relativt få målsætninger, der direkte omhandler de kulturelle foreninger på folkeoplysningsområdet. Af disse kan nævnes Allerød Kommunes ønske om at sætte kulturen på dagsordenen med det mål at skabe attraktive muligheder og udvide tilbuddene inden for kunst og kultur, samt at alle børn får mulighed for at stifte bekendtskab med forskellige kunstarter og anden form for kultur flere gange i løbet af deres opvækst, og Furesø Kommunes målsætning om, at der skal fokuseres mere på kulturtilbud til de unge.

Målsætninger	Handleplaner
Der skal skabes gode muligheder for nye kulturelle igangsættere. Det skal gøres attraktivt at etablere nye foreninger og arrangementer.	
Der skal fokuseres mere på kulturtilbud til de unge.	
Etablere opsøgende og mobile kultur-, fritids- og idrætstilbud i nærområderne.	
	Kommunen vil invitere byens kulturaktører til tilbagevendende netværksmøder og partnerskaber.
Understøtte subkulturer, for kultur og fritid er levende størrelser i stadig forandring. Udvikle byens åbne rum.	
Vil gøre børn og unge til kulturbrugere.	
Idrætscentre skal også benyttes til kulturelle formål.	
Der indgås samarbejde med folkeoplysningssamvirke, idrætssamvirke, ungdomsfællesråd og amatørkultur-samvirke med henblik på sammen at udvikle foreninger og aftenskoler. F.eks. gennem netværksdannelse, videndeling, adgang til fritidstilbud m.v.	
Der indgås et samarbejde med kommunens kulturforeninger med henblik på at afholde en „Kulturens Dag“ i 2013. „Kulturens Dag“ vil indgå i forslaget om at udvide „Aktiv Fritid“ til en kulturdag/-nat.	
X-Kommune ønsker, at kulturen sættes på dagsordenen	

med det mål at skabe attraktive muligheder og udvide tilbuddene inden for kunst og kultur.	
X-Kommune ønsker, at alle børn får mulighed for at stifte bekendtskab med forskellige kunstarter og anden form for kultur flere gange i løbet af deres opvækst.	

Målsætninger for de idebestemte børne- og ungdomsforeninger

Området er bl.a. beskrevet i forbindelse med indsatsen i forhold til demokratisk medborgerskab, aktiviteter for børn og unge samt frivillighed. Nedenstående er en række indsatsområder, der primært vedrører området. F.eks. vil Silkeborg Kommune være en aktiv sparringspartner for de uniformerede børne- og ungdomskorps. Skive Kommune vil udbrede forståelsen for området, og Holstebro Kommune vil fremme børns og unges demokratiforståelse.

Målsætninger	Handleplaner
Kommunen vil være en aktiv sparringspartner for de uniformerede børne- og ungdomskorps.	
Vil udbrede forståelsen for det idebetonede frivillige børne- og ungdomsarbejde.	
Der indgås samarbejde med folkeoplysningssamvirke, idrætssamvirke, ungdomsfællesråd og amatørkultur-samvirke med henblik på sammen at udvikle foreninger og aftenskoler. F.eks. gennem netværksdannelse, videndeling, adgang til fritidstilbud m.v.	
Nominering til årets kulturkommune, årets ungdomskommune og årets idrætssamvirke og lignende inden for de næste 10 år.	
Det idebestemte børne- og ungearbejde skal gives optimale muligheder for, at alle børn og unge kan tilbydes personlig udvikling og fysisk aktivitet i et udfordrende miljø drevet af engagerede frivillige.	
Fremme børns og unges demokratiforståelse.	
De nødvendige fysiske rammer skal være til stede til spejderne.	
Forebyggelse af sociale problemer især i forhold til børn og unge.	
Flere børn og unge skal være aktive.	
Udvikle samarbejde om aktiviteter og tilbud, der motiverer og fastholder børn og unge i fritidslivet.	
	Antallet af medlemmer i børne- og ungeforeningerne følger den demografiske udvikling.
Børn og unge skal udfordres i deres udvikling og læring.	

Målsætninger for idrætten

De kommunale målsætninger på idrætsområdet drejer sig heller ikke mere kun om selve idrætssaktiviteten og om at have et fællesskab i forenings regi, som det var tilfældet i de tidligere fritidspolitikker. Nu er der kommet andre kommunale opgaver, som idrætten også skal forholde sig til. En af dem, som går igen i de fleste folkeoplysningspolitikker, er spørgsmålet om, hvordan man kan styrke folkesundheden ved at få børn, unge og voksne til at motionere mere.

Denne kobling mellem idræt og sundhed ses i mange kommuner. „Sundhed, idræt og bevægelse skal være for alle“, som det eksempelvis hedder i Assens Kommunes politik, og i målsætningen om at gøre idræt og motion til en del af alle børn og unges hverdag (Furesø Kommune).

Der fokuseres også på at styrke sundhedsprofilen i forhold til den mad og drikke, der indtages i forbindelse med idrætsudøvelsen, f.eks. vil Ringkøbing-Skjern Kommune fremme adgang til viden om sund kost og ernæring i idrætsmiljøer.

Der er desuden kommet en større opmærksomhed på eliteidrætten, og ønsket at styrke eliteidrætten er bredt udbredt i folkeoplysningspolitikkerne. Det kan være ud fra målsætningen om at skabe et eliteidrætsmiljø, som det f.eks. er tilfældet i Helsingør Kommune og Kolding Kommune, hvor sidstnævnte har følgende målsætning: Styrke eliteidrætten gennem etablering af stærke talentudviklingsmiljøer. Skabe sammenhæng.

Indsatsen i forhold til børn og unge har stadig en høj prioritet, og en af de gennemgående målsætninger er at gøre foreningsidræt mere attraktiv for børn og unge. F.eks. som det sker i Furesø Kommune, hvor man vil prioritere børneidræt højt gennem samarbejde mellem foreninger, skoler og SFO'er, eller ved at forsøge at fastholde de unge som aktive idrætsudøvere, som det er tilfældet i Skive Kommune. Eller man kan, som det er tilfældet på Ærø, satse på udviklingen af nye foreningsbårne idrætsaktiviteter, der har bred medlemsmæssig opbakning.

Målsætninger	Handleplaner
Sundhed, idræt og bevægelse skal være for alle.	
Idræt og motion som en del af alle børn og unges hverdag.	
Børneidræt prioriteres højt gennem samarbejde mellem foreninger, skoler og SFO'er.	
	Kommunen skal være en af landets tre mest idrætsaktive kommuner.
Sikre at idræt og bevægelse har en central rolle i daginstitutioner, skoler/SFO og fritidsklubber.	
Skabe et eliteidrætsmiljø.	
Et af kommunens 4 fyrtårne er idrætslivet.	

Folkeoplysningspolitikken skal støtte op om og udvikle dette fyrtårn.	
Styrke eliteidrætten gennem etablering af stærke talentudviklingsmiljøer. Skabe sammenhæng.	
Foreningslivet støttes som del af vækstlaget i forhold til „finkulturen“ og eliteidrætten.	
	Fremme adgang til viden om sund kost og ernæring i idrætsmiljøer.
Bedre vilkår for de handicappede i idrætten.	
Idrætsusikre skal have mulighed for „smagsprøver“ på aktiviteterne.	
Øge muligheden for fleksibel deltagelse i idræts-aktiviteter.	
Støtter samarbejdet mellem breddeidrætten og aktive borgere om udvikling af nye aktivitetstilbud.	
Fastholde de unge som aktive idrætsudøvere.	
En større del af befolkningen skal dyrke idræt og motion regelmæssigt.	
Flere idrætstimer i folkeskolen.	
Mangfoldigt idræts- og motionstilbud for seniorer.	
Motivere socialt udsatte og idrætssvage grupper til i øget omfang at deltage i idrætsaktiviteter.	
	Udarbejdelse af handleplan for idrætsfødekæden fra barn til voksen, med fokus på bredde- og talent-udvikling.
Videreudvikler leg, bevægelse og idræt til alle generationer.	
Udvikling af nye foreningsbårne idrætsaktiviteter, der har bred medlemsmæssig opbakning.	

Målsætninger for aftenskolerne

Aftenskoleområdet har sjældent været særligt indgående beskrevet i de tidligere fritidspolitikker, hvad der formodentligt hænger sammen med, at området først med vedtagelsen af *lov om støtte til folkeoplysning* i 1991 blev underlagt en kommunal rammestyre, samt at området ikke tilnærmelsesvis har haft samme bevågenhed som idrætsområdet. Der er imidlertid en tendens til, at området bliver bedre beskrevet i forbindelse med udformningen af folkeoplysningspolitikkerne.

Det ses bl.a. ved at der er flere målsætninger i forhold til området i de nye politikker, og ved at aftenskolerne i højere grad bliver involveret i nye opgavetyper. Gribskov Kommune ønsker eksempelvis at samarbejde med aftenskolerne om gennemførelse af arrangementer/kurser f.eks. inden for sundhed, integration og digitalisering. Ringkøbing-Skjern Kommune vil have aftenskoler, museer m.v. til at medvirke til at skabe opmærksomhed om forskellige kulturer og kulturmiljøer i kommunen, og Furesø Kommune vil involvere dem i konkrete temaer f.eks. vedr. byplanlægning, miljø og integration. Ringkøbing-Skjern Kommune ser også gerne, at de i højere grad får en opgave på sundhedsområdet i forbindelse med udbredelsen af viden om sund kost og ernæring, og i Varde Kommune vil man have dem til at bidrage til forebyggelse og genoptræning.

Flere kommuner ønsker, ligesom i Aarhus Kommune, at aftenskolerne understøttes i at tilbyde undervisning, der sætter borgerne i stand til at deltage i det digitale samfund.

Målsætninger	Handleplaner
Involvering af aftenskoler i konkrete temaer f.eks. vedr. byplanlægning, miljø og integration.	
X-Kommune ønsker at samarbejde med aftenskolerne om gennemførelse af arrangementer/kurser f.eks. inden for sundhed, integration og digitalisering.	
X-Kommune vil involvere aftenskolerne i arbejdet med etniske minoriteter, folkesundhed og borgerinddragelse.	
X-Kommune vil understøtte aftenskolerne i arbejdet med at løse udfordringen med digitaliseringen.	
X-Kommune vil synliggøre og styrke aftenskolen og bidrage til, at den skal være et attraktivt tilbud til borgerne.	
X-Kommune: Borgene skal kunne dygtiggøre sig hele livet, og aftenskolen skal bidrage til at løse denne opgave.	
Kompetenceudvikling af ledere, trænere og instruktører af aftenskolen.	
X-Kommune: Vil arbejde for at reducere antallet af borgere, som vælger aftenskoletilbud i andre kommuner.	

Aftenskolernes antal af deltagertimer følger den demografiske udvikling.	
X-Kommune: Aftenskolerne skal være en væsentlig og synlig del af det samlede kulturliv.	
Aftenskoler, museer m.v. skal medvirke til at skabe opmærksomhed om forskellige kulturer og kulturmiljøer i kommunen.	
Aftenskolerne medvirker til udbredelsen af viden om sund kost og ernæring.	
	Det skal undersøges, hvordan aftenskoler og biblioteker gennem samarbejde og partnerskaber kan give borgerne nye vejlednings- og kursustilbud.
Samarbejde mellem bibliotek og aftenskoler om afviklingen af kulturelle arrangementer og foredrag m.m. skal styrkes.	
Aftenskoler bidrager til forebyggelse og genoptræning.	
Voksenundervisningen (aftenskolen) skal tænkes ind i relevante kommunale sammenhænge.	
Øget samarbejde mellem den folkeoplysende voksenundervisning (aftenskolen) biblioteker, kulturelle institutioner, hvor dette kan ske naturligt, både hvad angår indhold og resurser.	
Nye medier – viden om nye medier gennem aftenskolernes kurser.	
	X-Kommune vil arbejde for, at foreninger, daghøjskoler og aftenskoler involverer sig i kulturhovedstadsprojektet.
	Aftenskolerne skal understøttes i at tilbyde undervisning, der sætter borgerne i stand til at deltage i det digitale samfund.

Konklusion

Store forskel fra kommune til kommune

Gennemgangen af folkeoplysningspolitikkerne viser, at der er meget store forskelle på kommunernes ambitionsniveau. I den ene del af spektret er der kommuner, der kun har lavet det allermest nødvendige for at opfylde det nye lovkrav om, at de skal lave disse politikker, og i den anden del er der kommuner, der har brugt lovkravet som en anledning til at genoverveje hele indsatsen på området og i forlængelse heraf har opstillet en lang række nye målsætninger og handleplaner. I forhold til førstnævnte kan årsagen til, at man har valgt en minimumsløsning, være, at man har ønsket at vente med at udforme en mere ambitiøs folkeoplysningspolitik til efter kommunalvalget i 2013, hvor en række andre politikker også skulle revideres.

Samme form

I forhold til den form, som politikkerne har, er det tydeligt, at mange af politikkerne er struktureret efter de krav til indholdet, der er beskrevet i folkeoplysningsloven: Målsætninger, rammer, samspil med de selvorganiserede, samspil med de øvrige politikområder, afgræsning af aktiviteter, omfanget og karakteren af brugerinddragelsen.

Kravet om, at kommunerne skal lave en folkeoplysningspolitik, har ikke, som man kunne forvente, medført, at kommunerne har samlet alle fritidsaktiviteter under denne ramme. Der er stadig mange kommuner, der ved siden af folkeoplysningspolitikken har en idrætspolitik, selv om det umiddelbart vil være naturligt at samle hele idrætsområdet under folkeoplysningspolitikken. Der er desuden stadig enkelte kommuner, der har en fritidspolitik, selvom folkeoplysningspolitikken for hovedparten af kommunerne har afløst den tidligere fritidspolitik.

Enkelte kommuner har udskilt de konkrete handleplaner fra den overordnede folkeoplysningspolitik, således at førstnævnte kan fornys ofte, uden at sidstnævnte ændres. Det kan være en meget hensigtsmæssig måde at arbejde på, hvis man samtidig sikrer, at det ikke bliver vanskeligere for borgerne og foreningerne at overskue indholdet i politikken, ved at den eksempelvis skal findes flere steder på de kommunale hjemmesider.

Sammenligning mellem folkeoplysningspolitik og fritidspolitik

Fritid & Samfund har siden 1991 arbejdet med og indsamlet mange af de kommunale fritidspolitikker, og det er derfor nærliggende at sammenligne de to former for politikker. Hovedparten af fritidspolitikkerne blev opbygget over et koncept, der på mange måder ligner det, der også bliver brugt i folkeoplysningspolitikkerne: Nogle

få visioner i forhold til hele det område, folkeoplysningsloven dækker, suppleret med en række målsætninger, der for nogens vedkommende udmøntes i konkrete handleplaner. Den største forskel er, at folkeoplysningspolitikkerne generelt er mere ambitiøse end fritidspolitikkerne i forhold til at opstille konkrete målsætninger og handleplaner, og desuden indeholder en grundigere gennemgang af de områder/aktører, politikken dækker.

Synlighed

En af forudsætningerne for, at en politik på et kommunalt område kan virke, er, at den er tilgængelig, således at de borgere og aktører, som den retter sig mod, kender den. En afgørende måde at gøre den synlig på er at inddrage aktørerne i selve udformningen af den, og det er jævnfør spørgeskemaundersøgelsen sket i et stort omfang, men det burde også efterfølgende være muligt let at kunne finde folkeoplysningspolitikken på de kommunale hjemmesider. Ikke mindst når det drejer sig om en politik, der henvender sig til et meget stort antal aktører (foreninger, aftenskoler m.m). Vores undersøgelse viser imidlertid, at det kan være ret svært overhovedet at finde folkeoplysningspolitikkerne på de kommunale hjemmesider selv med brug af de forskellige søgemaskiner. Vi har i undersøgelsen ikke spurgt foreningsledere og bestyrelsesmedlemmer m.v., om de kender indholdet i den politik, der gælder for deres kommune, men kan ud fra hjemmesiderne konstatere, at de ikke er lette at finde. ²⁾

Indhold

Idrætsområdet stod meget stærkt i de indholdsmæssige beskrivelser i fritidspolitikkerne og er også stadig dominerende i folkeoplysningspolitikkerne, men der er med folkeoplysningspolitikernes indførelse kommet en lidt bedre balance mellem idrætten og de to andre hovedområder: De idebestemte børne- og ungdomsforeninger og den folkeoplysende voksenundervisning, mens de kulturelle foreninger stadig ikke får megen spaltepads.

Det kan være vanskeligt helt at klarlægge, hvorfor idrætten har så stor en dominans. En af årsagerne kan være, at idrættens primære målgruppe stadig er børn og unge, selv om andelen af voksne er stærkt stigende. En anden forklaring kan være den store bevågenhed, der har været og stadig er på fysisk udfoldelse i relation til sundhed. En tredje forklaring kan være idrættens betydning for branding af en kommune, der primært skyldes eliteidrætten, og den fjerde og sidste forklaring kan være, at idrætsorganisationerne på landsplan rummer over mange flere resurser end de øvrige hovedområder, og derved har større mulighed for at sætte dagsordener på folkeoplysningsområdet samt at påvirke de kommunale beslutningsprocesser.

De temaer, der går igen i de fleste af politikkerne – styrke og anerkende den frivillige indsats, skabe demokratiudvikling og et aktivt medborgerskab, inklusion, skabe gode undervisnings- og aktivitetstilbud for de ældre og borgere med fysisk og psykisk handicap, give mulighed for livslang læring, skabe nye partnerskaber og samarbejdsrelationer m.v. – er alle væsentlige områder set isoleret ud fra et folkeoplysningsperspektiv, men også ud fra en generel samfundsøkonomi.

Det næste interessante spørgsmål i relation til de kommunale folkeoplysningspolitikker er, hvordan de bliver brugt. Her skræmmer sporene fra de tidligere fritidspolitikker, hvor der ofte skete det, at de blev helt eller delvist glemt, efter at man havde brugt en del tid på processen med at lave dem. En af årsagerne hertil var, at de ikke i tilstrækkelig grad var bundet op på konkrete målsætninger og handleplaner og derfor ikke i tilstrækkelig grad kunne implementeres og evalueres. Faren for, at det også sker for folkeoplysningspolitikkerne, er til stede, men det kan også vise sig, at de vil blive brugt meget ikke mindst set i forhold til den opbakning, de har fået både af byrådspolitikerne og af aktørerne på området.

*2) Af samme grund har landsorganisationerne på området lavet en website med henvisning til alle kommuners folkeoplysningspolitikker:
www.folkeoplysningspolitik.dk*

Hovedkonklusion på samtlige undersøgelser af folkeoplysningspolitikkerne

Hovedkonklusion på samtlige undersøgelser af folkeoplysningspolitikkerne

Opbakning til lovkravet

Undersøgelsen indikerer, at der både blandt aktørerne på folkeoplysningsområdet og hos de kommunalpolitikere, der er medlem af et § 35, stk. 2-udvalg, er en meget stor opbakning til lovkravet om, at kommunerne skal lave en folkeoplysningspolitik.

93 % af de 675 respondenter betegner folkeoplysningspolitikken som enten *Meget Vigtigt* eller *Vigtigt* for det område, som de repræsenterer i udvalget.

Det er endvidere bemærkelsesværdigt, at der blandt de kommunalpolitikere, der er medlem af et § 35, stk. 2-udvalg, er en lige så positiv holdning til folkeoplysningspolitikken som blandt aktørerne fra foreningslivet (93 %), fordi der i forbindelse med indførelsen af lovkravet var kritiske røster i Kommunernes Landsforening (KL), der ikke var glade for, at kommunerne blev pålagt nye lovkrav i forhold til folkeoplysningsloven.

Tilfredshed med indholdet

Der er også stor tilfredshed med indholdet i folkeoplysningspolitikkerne. 86 % af respondenterne finder indholdet enten *Meget Tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*. Tilfredsheden er lidt mindre, når respondenterne skal bedømme, hvordan det område, som de repræsenterer i § 35, stk. 2-udvalget, er beskrevet i folkeoplysningspolitikken. 75 % er tilfredse med beskrivelsen af deres område. Bag dette tal gemmer sig nogle større variationer. Idrætsforeningerne er ikke overraskende det område, der er mest tilfreds med beskrivelsen. 84 % finder beskrivelsen *Tilfredsstillende*, mens det kun er 50 % af respondenterne fra handicapforeningerne, der har samme opfattelse.

Interviewundersøgelsen viser en tilsvarende generel tilfredshed med indholdet i folkeoplysningspolitikkerne, men der er også informanter, der forholder sig kritiske. Kritikken drejer sig bl.a. om, at folkeoplysningspolitikkerne ligner de tidligere fritidspolitikker for meget, og at de ikke er visionære nok.

Det fremgår endvidere, at de heller ikke, som man kunne forvente, udgør en overordnet politisk ramme for den kommunale indsats på området, fordi der stadig findes selvstændige idrætspolitikker og andre politikker med relation til folkeoplysningsområdet i de fleste kommuner, der har deltaget i undersøgelsen. Derfor er folkeoplysningspolitikkerne snarere parallelle politikker til de andre politikker på området end en overordnet ramme for disse. Dette forhold kan dog ændre sig, når folkeoplysningspolitikkerne har virket i en længere periode, og der bliver bedre tid til at samordne de forskellige indsatsområder.

Stor forskel på kommunernes ambitionsniveau

Gennemgangen af indholdet i de enkelte folkeoplysningspolitikker viser, at der er meget stor forskel på kommunernes ambitionsniveau. I den ene del af spektret er der kommuner, der kun har lavet det allermest nødvendige for at opfylde det nye lovkrav om, at de skal lave disse politikker, og i den anden del er der kommuner, der har brugt lovkravet som en anledning til at genoverveje hele indsatsen på området og i forlængelse heraf har opstillet en lang række nye målsætninger og handleplaner. I forhold til førstnævnte kan årsagen til, at man har valgt en minimumsløsning, være, at man har ønsket at vente med at udforme en mere ambitiøs folkeoplysningspolitik til efter kommunevalget i 2013, hvor en række andre politikker også skulle revideres. Den største forskel på de nye folkeoplysningspolitikker og de tidligere fritidspolitikker er, at folkeoplysningspolitikkerne generelt er mere ambitiøse end fritidspolitikkerne i forhold til at opstille konkrete målsætninger og handleplaner, og desuden indeholder en grundigere gennemgang af de områder, som politikkerne dækker.

Idrætsområdet stod meget stærkt i de indholdsmæssige beskrivelser i fritidspolitikkerne og er også stadig dominerende i folkeoplysningspolitikkerne, men der er med folkeoplysningspolitikernes indførelse kommet en lidt bedre balance mellem idrætten og de to andre hovedområder, de idebestemte børne- og ungdomsforeninger og den folkeoplysende voksenundervisning, mens de kulturelle foreninger stadig ikke får megen spaltepads.

De temaer, der går igen i de fleste af politikkerne – styrke og anerkende den frivillige indsats, skabe demokratiudvikling og et aktivt medborgerskab, inklusion, skabe gode undervisnings- og aktivitetstilbud for de ældre og borgere med fysisk og psykisk handicap, give mulighed for livslang læring, skabe nye partnerskaber og samarbejdsrelationer m.v. – er alle væsentlige områder både set isoleret ud fra et folkeoplysningsperspektiv og ud fra en mere generel kommunal optik. Det store spørgsmål i denne sammenhæng er, i hvor høj grad disse målsætninger og handleplaner bliver ført ud i livet, og hvordan de kommer til at spille sammen med andre kommunale politikområder.

Positiv holdning til processen

Der er i spørgeskemaundersøgelsen en meget positiv holdning til processen med at udforme folkeoplysningspolitikkerne. Hver femte (21 %) af respondenterne finder, at processen har været *Meget tilfredsstillende*, og 86 % finder den enten *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*. Meget tyder således på, at der i kommunerne er foregået et vellykket arbejde med at inddrage et bredt udsnit af foreningslivet i arbejdet med at udforme indholdet. Et indhold som kommunerne i høj grad selv har kunnet bestemme.

Deltagerne i interviewundersøgelsen var knap så positive i deres bedømmelse. Ifølge en række af informanterne har processen i flere kommuner været præget af hastværk på grund af den meget korte tidsfrist, som kommunerne havde til at implementere de nye lovkrav. Der er i interviewundersøgelsen desværre også eksempler på kommuner, der ikke har haft ambitioner om at inddrage foreningsområdet i processen med at udforme folkeoplysningspolitikkerne, og dermed ikke har givet det et ejerskab til resultatet.

Af interviewundersøgelsen fremgår det endvidere, at der ikke har været megen debat i byråd/kommunalbestyrelser i forbindelse med vedtagelserne af politikkerne. Det kan man vælge at betragte som en stor politisk opbakning af området (politikkerne er ofte vedtaget enstemmigt), eller man kan, som en byrådspolitiker i undersøgelsen udtrykte det, opfatte den manglende diskussion som udtryk for, at området ikke har den helt store politiske interesse.

§ 35, stk. 2-udvalgene er velfungerende

Et af de største kritikpunkter i forhold til de gamle folkeoplysningsudvalg har været, at samarbejdet mellem hovedområderne ikke har fungeret godt. Medlemmer af folkeoplysningsudvalg har tidligere givet udtryk for, at det var spild af tid at skulle sætte sig ind i problemstillinger, der vedrørte de andre områder.

Spørgeskemaundersøgelsen indikerer, at denne påstand ikke passer til situationen i dag. Samarbejdet mellem hovedområderne, der primært foregår i § 35, stk. 2-udvalgene, bliver bedømt meget positivt. 84 % bedømmer det som værende *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*, og kun 10 % bedømmer det som *Utilfredsstillende* (8 %) eller *Meget utilfredsstillende* (2 %).

Der er også blandt deltagerne i interviewundersøgelsen en meget positiv bedømmelse af samarbejdet i § 35, stk. 2-udvalget. Ifølge informanterne er diskussionerne i udvalget i meget høj grad konsensusføgende, og hvis der er uenighed om et punkt på dagsordenen, diskuterer man sig frem til kompromisser. Der bliver også givet udtryk for, at udvalgsmedlemmerne er blevet gode til ikke at dyrke særinteresser på bekostning af hensynet til helheden i de konkrete sager. Disse udsagn er interessante, fordi et af kritikpunkterne af folkeoplysningsudvalgene har været, at medlemmer i for høj grad har varetaget egne særinteresser, og i for ringe grad har set sig selv som repræsentanter for hele folkeoplysningsområdet.

Medlemmerne fra foreningsområdet gav endvidere udtryk for, at det var meget lærerigt at være i udvalget. Både i forhold til at lære de andre områder, der er repræsenteret i udvalget, at kende og i forhold til samarbejdet med kommunalpolitikere og forvaltning. Desuden er der mulighed for at få udvidet sit personlige netværk og derved at få venner, som man kan spørge til råds.

Et af de få kritikpunkter af udvalgets arbejde drejer sig om, at der har været for meget fokus på idrætsområdet, og at hovedparten af punkterne var idrætsrelaterede. Noget tyder imidlertid på, at der er ved at komme en bedre balance mellem idrætten og de øvrige områder bl.a. på grund af en bedre styring af møderne og en mere nuanceret sammensætning af dagsordenen.

Diskussionen om, hvorvidt idrætten og den folkeoplysende voksenundervisning skal være placeret i samme udvalg, er ifølge informanterne næsten helt forsvundet i de undersøgte kommuner, der har et fælles udvalg.

§ 35, stk. 2-udvalg med en anden konstruktion end et folkeoplysningsudvalg

Der er i interviewundersøgelsen en tendens til, at der er større utilfredshed blandt repræsentanterne fra foreningslivet i de kommuner, der har valgt at lave en anden konstruktion end et folkeoplysningsudvalg, men det kræver en ny undersøgelse med fokus på dette aspekt for at bekræfte eller afkræfte denne tendens.

§ 35, stk. 2-udvalgenes sammensætning

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at et stort flertal, 84 %, er tilfredse med udvalgets sammensætning, men også her er der stor forskel på områdernes besvarelser. 91 % af respondenterne fra de idebestemte børne- og ungdomsforeninger er enten *Meget tilfredse* eller *Tilfredse* med sammensætningen, mens det hos respondenterne fra de kulturelle foreninger kun er 65 %, der har denne bedømmelse, og næsten hver femte (19 %) af repræsentanterne fra de kulturelle foreninger er utilfredse med sammensætningen.

Det er tankevækkende, at de kulturelle foreninger generelt udtrykker en mindre tilfredshed i undersøgelsen end de øvrige hovedområder. Der kan være behov for at undersøge, om dette område får den nødvendige bevågenhed.

Problemer med manglende formelle kompetencer

Der er en noget mindre tilfredshed med § 35, stk. 2-udvalgets kompetencer end med organisering og sammensætning af det. 74 % beskriver dets kompetencer som *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*, men der er også en forholdsvis stor gruppe på 18 % af respondenterne, der er *Utilfredse* eller *Meget utilfredse* med dets kompetencer. Det kan meget vel tænkes, at der kan være en sammenhæng med de 11 kommuner, hvor udvalget kun har fået en høringskompetence, men det har ikke været muligt at undersøge dette nærmere i denne undersøgelse.

Selv om det nu igen er et lovkrav, at der skal nedsættes et udvalg med brugerrepræsentation (§ 35, stk. 2-udvalg), har kun 52 % af udvalgene fået kompetencer svarende til dem, som de tidligere folkeoplysningsudvalg havde, og andelen af § 35, stk. 2-udvalg, der kun har høringskompetence eller meget få kompetencer, er stigende.

Ifølge informanterne fra de udvalg i undersøgelsen, der enten har ingen eller meget få formelle kompetencer, er de manglende formelle kompetencer et stort problem. Det er de, fordi foreningslivets interesse for § 35, stk. 2-udvalget og dets arbejde bliver mindre, i takt med at det får færre kompetencer. Der kan desuden stilles spørgsmål ved, om en konstruktion, hvor § 35, stk. 2-udvalgene ikke har andre kompetencer end retten til at blive hørt, lever op til folkeoplysningslovens krav om, at der skal være brugerindflydelse via § 35, stk. 2-udvalget.

Det kan frygtes, at i takt med at flere og flere § 35, stk. 2-udvalg mister deres formelle kompetencer, vil den nuværende tilfredshed med bedømmelsen af udvalgets arbejde blive reduceret, hvad der igen kan forringe folkeoplysningspolitikkenes gennemslagskraft. Et svækket § 35, stk. 2-udvalg kan også gå ud over diversiteten i udbuddet af de folkeoplysende aktiviteter. Idrætten vil eksempelvis formodentlig sagtens med støtte fra de meget resursestærke landsorganisationer på idrætsområdet kunne klare sig uden et stærkt § 35, stk. 2-udvalg, hvorimod en stor del af de øvrige områder vil få svært ved at få en tilstrækkelig politisk bevågenhed i kampen om de resurser, der stilles til rådighed for folkeoplysningsområdet.

Kommunalpolitikere er lige så positive som de øvrige medlemmer af udvalget

Det er interessant at bemærke, at de 137 kommunalpolitikere, der har besvaret spørgeskemaundersøgelsen, er lige så tilfredse med folkeoplysningspolitikkerne og arbejdet i § 35, stk. 2-udvalget som repræsentanterne fra foreningslivet. 88 % af respondenterne fra denne gruppe er *Meget tilfredse* eller *Tilfredse* med processen med at lave folkeoplysningspolitikkerne, 94 % finder indholdet i politikkerne *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*. 86 % er tilfredse med sammensætningen af § 35, stk. 2-udvalgene, og 87 % bedømmer samarbejdet i udvalget som *Meget tilfredsstillende* eller *Tilfredsstillende*.

Positiv holdning til at bidrage til løsningen af nye kommunale opgaver via partnerskaber m.v.

Ved gennemførelsen af lovrevisionen af folkeoplysningsloven blev det muligt for kommunerne at give økonomisk støtte til partnerskaber, hvis de ligger inden for lovens målsætninger, og udvikling af partnerskaber både inden for og uden for lovens rammer vægtes højt i hovedparten af kommunerne. At dømme efter besvarelserne i spørgeskemaundersøgelsen har foreningslivet også en positiv holdning til partnerskabsmodellen. 71 % mener, at partnerskaber kan bidrage til en fornyelse, 23 % svarer *Ved ikke*, og kun 7 % mener, at partnerskaber ikke kan have denne effekt.

Der var samme positive holdning blandt deltagerne i interviewundersøgelsen til, at folkeoplysningsområdet skal indgå i partnerskaber og bidrage til løsningen af nye kommunale opgaver, der kan have gavn af de kompetencer, som områdets aktører

besidder. Der er dog samtidig et krav om, at tilskuddet til folkeoplysningsområdet ikke skal bruges til at løse tværsektorielle opgaver. Disse opgaver kræver en ekstern finansiering.

Usikkerhed om hvem folkeoplysningspolitikkerne henvender sig til?

Overraskende mange af deltagerne i interviewundersøgelsen var, på trods af at de alle er medlemmer af § 35, stk. 2-udvalg, meget usikre på, hvem folkeoplysningspolitikkerne primært henvender sig til. Om det er kommunalpolitikere, forvaltningsmedarbejdere på området og medlemmer af § 35, stk. 2-udvalgene, der er den primære målgruppe for folkeoplysningspolitikken. Om den skal være kendt af alle interessenter på folkeoplysnings- og fritidsområdet. Om den skal være kendt af alle potentielle brugere. Eller om den skal være kendt af alle kommunens borgere. Denne usikkerhed er uheldig, fordi den kan få betydning for, både hvem man forsøger at inddrage i gennemførelsen af politikken, og hvordan man informerer om indholdet og måler effekten af den.

Problemer med manglende synlighed

Der er tilsyneladende en meget begrænset viden om, hvad der arbejdes med i § 35, stk. 2-udvalgene blandt de foreninger og oplysningsforbund, der ikke har repræsentanter siddende i det. Dette problem er ikke nyt. Det relaterer sig helt tilbage til vedtagelsen af folkeoplysningsloven i 1990, hvor de første folkeoplysningsudvalg blev nedsat som erstatning for de tidligere nævn på fritidsområdet, men det er ikke blevet mindre gennem årene ifølge deltagerne i interviewundersøgelsen. Der er dog en klar erkendelse af, at det er nødvendigt at lave en ekstra indsats for både at gøre udvalget og folkeoplysningspolitikken mere kendt i en bredere offentlighed, fordi en af forudsætningerne for, at en politik på et kommunalt område kan virke, er, at den er tilgængelig, således at de borgere og aktører, som den retter sig mod, kender den, ellers opstår der et demokratisk problem.

En effektiv måde at gøre den synlig på er at inddrage mange aktører i selve udformningen af den, men den burde også efterfølgende være lettilgængelig bl.a. på de kommunale hjemmesider. Det er imidlertid ikke tilfældet, viser en undersøgelse af alle de kommunale hjemmesider. Det kan ofte være meget omstændeligt at finde en beskrivelse både af folkeoplysningspolitikker og af § 35, stk. 2-udvalg.

En anden årsag til den manglende synlighed af § 35, stk. 2-udvalget og folkeoplysningspolitikken kan være, at det ofte er Tordenskjolds soldater, der repræsenterer foreningsliv og den folkeoplysende voksenundervisning i mange forskellige sammenhæng. Typisk er det repræsentanter fra de store foreninger og aftenskoler. De er ofte meget energiske og engageret, men der kan være en tendens til, at de kan komme til at arbejde i et vakuum, hvor de kun møder hinanden og forvaltningsmedarbejderne på området. Følgeeffekten heraf kan være, at de efterhånden mister en del af kontakten til det bagland, som de repræsenterer.

Fremkomsten af forskellige samvirker og råd (idrætssamvirker, aftenskolesamvirker, kultursamvirker, samvirker inden for det idebestemte ungdomsarbejde) kan dog være med til at begrænse dette problem, ved at samvirkerne gennem møder formaliserer kontakten mellem repræsentanterne i § 35, stk. 2-udvalget og baglandet.

Tilfredshed med forvaltningsmedarbejderne

De kommunale forvaltningsmedarbejdere på området (fritidschefer, fritidskonsulenter m.v.) tillægges meget stor betydning for samarbejdet, områdets politiske prioritering og for hvordan det udvikles og dermed også for indholdet og gennemførelsen af folkeoplysningspolitikken. Der er generelt en meget positiv vurdering af forvaltningsmedarbejdere i interviewundersøgelsen, og de tillægges stor magt. Der er bl.a. informanter, der har den opfattelse, at forvaltningsmedarbejderne har en afgørende betydning for, om folkeoplysningspolitikken bliver en succes eller ej.

Den store tiltro til forvaltningsmedarbejderne er et godt udgangspunkt for samarbejdet mellem forvaltning og foreningsliv, men den kan, som vi også observerede i interviewundersøgelsen, også blive en sovepude for foreningslivet. Det kan blive et problem, hvis initiativet hele tiden forventes at udgå fra forvaltningsmedarbejderne, og foreningsrepræsentanterne ikke selv indimellem tager førertrøjen på.

Undersøgelsens målgruppe

Bemærkninger vedrørende undersøgelsens målgruppe

Det faktum, at målgruppen for undersøgelsen kun er medlemmerne af § 35, stk. 2-udvalgene, sætter naturligvis nogle begrænsninger i forhold til besvarelserne. Hvis vi eksempelvis havde spurgt en gruppe foreningsledere, der ikke har sæde i et § 35, stk. 2-udvalg, ville svarene formodentlig være anderledes, fordi de ikke vil have samme kendskab til de kommunale folkeoplysningspolitikker og processen med at lave dem. På den anden side er medlemmerne af § 35, stk. 2-udvalgene typisk repræsentanter fra store foreninger og aftenskoler, der gennemfører en betydelig del af de folkeoplysende aktiviteter på kommunalt plan, og de er derfor meget centrale informanter på området.

Litteratur

Litteratur

Bekendtgørelse nr. 854 af 11. juli 2011 af lov om støtte til folkeoplysende voksenundervisning, frivilligt folkeoplysende foreningsarbejde og daghøjskoler samt om Folkeuniversitetet (folkeoplysningsloven).

Bekendtgørelse nr. 1251 af 12. december 2011 af bekendtgørelse om støtte til folkeoplysende voksenundervisning og frivilligt folkeoplysende foreningsarbejde (folkeoplysningsbekendtgørelsen).

Danskernes motions- og sportsvaner 2011. Af Trygve Buch Laub & Maja Pilgaard. Idrættens Analyseinstitut, København, februar 2013.

Hjemmesiden www.folkeoplysningspolitik.dk

Bilag

Bilag til interviewundersøgelsen

Bilag 1 Oversigt over kommuner med et idrætsråd

Følgende kommuner har et idrætsråd:

Albertslund	Kolding
Allerød	Langeland
Ballerup	Lolland
Billund	Lejre
Bornholm	Lyngby-Taarbæk
Brøndby	Mariagerfjord
Brønderslev	Morsø
Dragør	Norddjurs
Egedal	Nyborg
Esbjerg	Næstved
Fredensborg	Odder
Fredericia	Odense
Frederiksberg	Randers
Frederikshavn	Rebild
Frederikssund	Ringkøbing-Skjern
Furesø	Ringsted
Fåborg-Midtfyn	Roskilde
Gentofte	Rudersdal
Gladsaxe	Rødovre
Glostrup	Silkeborg
Greve	Skanderborg
Gribskov	Skive
Guldborgsund	Slagelse
Haderslev	Solrød
Halsnæs	Sorø
Helsingør	Struer
Herlev	Svendborg
Herning	Sønderborg
Hillerød	Tårnby
Hjørring	Vallensbæk
Holbæk	Vejle
Holstebro	Vesthimmerland
Horsens	Viborg
Hvidovre	Vordingborg
Høje-Taastrup	Aabenraa
Hørsholm	Aalborg
Ishøj	Aarhus.
Kalundborg	

Bilag 2 Oversigt over kommuner med et aftenskolesamvirke

Følgende kommuner har et aftenskolesamvirke:

Aalborg	Hvidovre
Aarhus	Kerteminde
Billund	København
Bornholm	Kolding
Brønderslev	Middelfart
Egedal	Næstved
Esbjerg	Nordfyn
Faxe	Nyborg
Fredensborg	Odder
Fredericia	Odense
Frederiksberg	Odsherred
Frederikssund	Randers
Gentofte	Ringkøbing-Skjern
Gladsaxe	Rødovre
Guldborgsund	Silkeborg
Helsingør	Skanderborg
Herning	Slagelse
Hillerød	Sønderborg
Høje-Taastrup	Struer
Holbæk	Svendborg
Horsens	Vejen.

Bilag 3 Kommunernes politikker inden for kultur- og fritidsområdet

Indsamlet i perioden fra 31/8-1/9 2014 via kommunernes hjemmesider.

Idrætspolitik	Fritidspolitik	Kultur-, fritids- og idrætspolitik	Kultur- og fritidspolitik/idræt	Folkeoplysningspolitik
Totalt 35	10	16	37	75
Albertslund				Albertslund
	Allerød			
			Assens	Assens
Ballerup				Ballerup
				Billund
Bornholm				Bornholm
Brøndby ^{m. bevægelse}				Brøndby
				Brønderslev
			Dragør	Dragør
			Egedal	
Esbjerg				Esbjerg
			Fanø	Fanø
		Favrskov		Favrskov
			Faxe	Faxe
			Fredensborg ^{m. idræt}	Fredensborg
		Fredericia		
		Frederiksberg		
				Frederikshavn
		Frederikssund		Frederikssund
	Furesø			
	Faaborg-Midtfyn			Faaborg-Midtfyn
Gentofte ^{m. bevægelse}				Gentofte
		Gladsaxe		Gladsaxe
		Glostrup		Glostrup
Greve ^{m. fritid}				
Gribskov				Gribskov
			Guldborgsund	Guldborgsund
Haderslev			Haderslev	Haderslev
			Halsnæs	Halsnæs
				Hedensted
Helsingør ^{m. fritid}				
Herlev				Herlev
Herning ^{m. fritid}				
	Hillerød	Hillerød		
			Hjørring	Hjørring
			Holbæk	Holbæk
Holstebro ^{m. motion}				Holstebro
Horsens		Horsens ^{kun kultur}		Horsens
			Hvidovre	Hvidovre
Høje-Taastrup ^{m. bevægelse}				Høje-Taastrup
Hørsholm			Hørsholm	Hørsholm
				Ikast-Brande
Ishøj		Ishøj ^{kun kultur}		Ishøj
			Jammerbugt	Jammerbugt
			Kalundborg	Kalundborg
			Kerteminde	Kerteminde

Idrætspolitik	Fritidspolitik	Kultur-, fritids- og idrætspolitik	Kultur- og fritidspolitik/idræt	Folkeoplysningspolitik
		Kolding		
			København	København
Køge				Køge
	Langeland			Langeland
		Lejre		Lejre
			Lemvig	Lemvig
			Lolland	Lolland
				Lyngby-Taarbæk
			Læsø	
			Mariagerfjord	Mariagerfjord
			Middelfart	Middelfart
	Morsø			
			Norddjurs	
		Nordfyn		Nordfyn
		Nyborg		Nyborg
			Næstved	Næstved
			Odder	Odder
			Odsherred	Odsherred
	Randers ^{m. idræt}			Randers
				Rebild
			Ringkøbing-Skjern	Ringkøbing-Skjern
Ringsted ^{m. fritid}				
Roskilde				Roskilde
Rudersdal ^{m. motion}				Rudersdal
Rødovre			Rødovre	
			Samsø	Samsø
Silkeborg ^{m. fritid}				
		Skanderborg		Skanderborg
Skive ^{m. folkepol.}				
	Slagelse			Slagelse
Solrød			Solrød	Solrød
			Sorø	Sorø
			Stevns	
Struer ^{m. fritid}				Struer
Svendborg ^{m. bevægelse}				Svendborg
		Syddjurs		Syddjurs
Sønderborg				Sønderborg
Thisted	Thisted			
Tønder			Tønder	
				Tårnby
			Vallensbæk	Vallensbæk
		Varde		Varde
				Vejen
Vejle				Vejle
				Vesthimmerlands
Viborg			Viborg	Viborg
Vordingborg			Vordingborg	Vordingborg
				Ærø ^{m. kultur}
Aabenraa			Aabenraa	Aabenraa
	Aalborg			
Aarhus				

Fritid & Samfund har gennemført en omfattende undersøgelse af de kommunale folkeoplysningspolitikker i perioden fra 2012-2014. Arbejdet har bestået af 4 delundersøgelser, som er samlet i denne bog:

- § 35, stk. 2-udvalgets organisering, kompetence og medlemsfordeling
- spørgeskemaundersøgelsen af § 35, stk. 2-udvalg
- interviewundersøgelse med medlemmer af § 35, stk. 2-udvalg
- folkeoplysningspolitikernes indhold og mål.

Målet med undersøgelsen har været at klarlægge, hvordan kommunerne har indfriet kravet om brugerindflydelse på administrationen af folkeoplysningsloven. Det blev et krav ved revisionen af folkeoplysningsloven i 2011, at kommunerne skal udforme en folkeoplysningspolitik og nedsætte et eller flere § 35, stk. 2-udvalg, der netop kan sikre brugerindflydelse på administrationen af folkeoplysningsloven.

Fritid & Samfund er en landsdækkende paraplyorganisation, der arbejder på at forny den lokale fritids- og kulturpolitik og styrke udviklingen af et aktivt medborgerskab på lokalt, nationalt og internationalt plan. Læs mere på www.fritid-samfund.dk

Steffen Hartje, cand.phil. i nordisk sprog og litteratur, er sekretariatsleder i Fritid & Samfund og Folkeoplysningssamvirket i Aarhus. Han har lavet undersøgelser og skrevet bøger om kulturpolitik og folkeoplysning.